

SAN JUAN

*Jesucristo Maríphya werenírīrē weregħ marī
irirosū daphukugħu āārīnugħārīmarē gojadea*

¹ Neōgoragueta i ħimha āārīburi dupiyuro Jesucristo Maríphya werenírīrē weregħ āārīsiadi āārīmí. Maríphu merā āārīgħu, Maríphuta āārīmi.
² Neōgoragueta īgħi Maríphu merā āārīsiadi āārīmí.
³ Irasirigu Maríphu īgħi merā i ħimha ma āārīburi āārīpererire iridi āārīmí. Irasiriro i ħimha ma āārīpereri Maríphu īgħi merā iridea āārā. ⁴ Jesucristo, Maríphu merā perebiri okarire sīgħu āārīmi. I okari merā masakare sīħġori sīgħu āārīmi. Irasirigu ļigħ-särē Maríphure masīmakħu yámi. ⁵ Maríphure masīmerā naħtīħarōgue āārīrā irirosū āārīma. Jesucristo sīħġori sīgħu āārīgħu ļigħ-särē Maríphure masīmakħu yámi. Naħtīħarī sīħġorire neō yaumasibba.

⁶ Jesucristo i ħimha aariburi dupiyuro Maríphu Juan* wālkugħure iriudi āārīmí. ⁷ Juan, Jesúś masakare sīħġori sīgħu āārīgħu īgħi i ħimha aariburire weremi, āārīpererā irire pérā īgħix bħuremuburo, ārīgħu. ⁸ Juan masakare sīħġori sīgħu āārīgħu meta āārīmí. ļigħ-särē Jesucristo aariburi gapħire weredu piyudi āārīmí. ⁹ Jesucristo diayeta āārīpererā masakare sīħġori sīgħu āārīgħu i ħimha aariburi āārīrārē Maríphure masīmakħu iriġu aaridi āārīmí.

* **1:6** Jesucristo i ħimha aariburi dupiyuro Maríphu iriudi, Juan wālkugħu masakare wāŷiedi āārīmí.

10 Jesucristo i ñuguere ãärídi ãärími. Marípu ïgu merã i ñuñerẽ irikeremaku, i ñuñu marã gapu ïgurẽ neõ masibirinerã ãärímá. **11** ïguya nikügue aarikeremaku, ïguya nikuñ marã gapu ïgurẽ bokatirñeñebirinerã ãärímá. **12** ïgurẽ bokatirñeñea, buñemurã gapure Marípu pûrâ ãärímaku yámi. **13** ïgsã pagusámarã ïgsârẽ pûrâkurã, Marípu pûrâ ãärímaku iribema. Irasu ãärímaku, ïgsã pagu ïgu gâamerõ iriri merã ïgsârẽ Marípu pûrâ ãärímaku iribemi. Marípu gapu ïgsârẽ ïgu pûrâ ãärímaku yámi.

14 Jesucristo, Marípuya wereníru weregu marí irirosu dupukugu ãäríngâdero puru, i ñuguere gua merã ãärígu, masakare buro mañru merã, diaye werenígu ãärími. Gua ïgu gosesiririre iâbu. ïgu Marípu magu sugu ãärígu, ïgu irirosúta turagu, õagu ãärími. **15** Juan masakare wâiyedi Jesucristore ïágu, guare ãsu ãru weremi:

—Íñ ãärími yu musârẽ weredi. Musârẽ ãsu ãru werebu: “ïgu yu puru aarikeregu, yu deyoaburo dupiyuro ãärísiadi ãärími. Irasirigu yu nemorõ ãärími”.

16 Jesucristo maríru mañtarigu ãärísiñu, marí ãärípererâru õärõ iritamuníkõami. **17** Marípu ïgu dorerire Moisés merã maríru pídi ãärími. Jesucristo merã gapure Marípu ïgu maríru mañruru, ïgu wereníru diaye ãäríru ñumi. **18** Neõ sugu masaku Marípure ñadi mámi. Jesucristo ïgu magu sugu ãärígu gapu ïgu Pagu merã ãärísiñu, maríru ïguru masimaku yámi.

Juan masakare wāiyerimasū Jesucristoyare were-dea

(Mt 3.11-12; Mr 1.7-8; Lc 3.15-17)

19 Judío masaka oparā Jerusalén ãārīrā paíare, Levíya bumarādere Juan p̄urogue īgūrē: “¿Noā ãārīrī mu?” ãrī sērēñadorerā iriuñurā. 20 Ígūsā irasū ãrī sērēñarā ejamakū, Juan ìgūsārē pémasīma õārō ãsū ãrī yujumi:

—Yu, Cristo Marīpū masakare taudoregu iriudi ãārībea, ãrīmi.

21 Irasirirā ìgūrē dupaturi sērēñama doja:

—Iro merē, ¿niño gapū ãārīrī? ¿Iripoeguemū Marīpuya kerere weredupiyudi Elías ãārīrī? ãrīma.

Juan ìgūsārē yujumi:

—Ãārībea, ãrīmi.

Ígū irasū yujumakū pérā, dupaturi ìgūrē sērēñama doja:

—¿Mu, sōō ãārīdeapoe masaka Marīpuya kerere weredupiyugū aaribu ãārāyupū, ìgūsā ãrīdi ãārīrī? ãrīma.

Juan yujumi:

—Ãārībea.

22 Irasirirā ìgūrē ãsū ãrīma:

—¿Niño gapū ãārīrī? Guare iriuanerā ìgūsā p̄urogue mu yujurire gua ãīāmakū gāāmema. Irasirigū wereka guare! Mu basi, ¿naásū ãrī gūñarī? ãrīma.

23 Irasirigū Juan iripoeguemū Isaías Marīpuya kerere weredupiyudi gojadea merā ìgūsārē ãsū ãrī yujumi:

—Masaka marīrōgue sugū b̄uro b̄usuro merā were gaguinígorenagū ãsū ãrī werea: “Marī Opū aariburi dupiyuro ìgū aariburi maarē diayema

maa õārī maa ãmurã irirosū diayemarē irika!” ãrī werea, ãrīmi Juan.

24-25 Ígū irasū ãrī yujumakā pérā, fariseo bumarā iriuanaerā Ígūrē sérēñama doja:

—Mu, Cristo Marípū iriudi, o Elías, o sōō ããrīdeapoe Maríphya kerere weredupiyudi ããrā, ãrlbi, ¿nasirigu masakare wāÿyeri?

26 Juan Ígūsārē ãrīmi:

—Yu masakare deko merā wāÿyea. Sugū musā watopeguere musā masibī ããrīmi. **27** Ígū, yu purū aarikeregū, yu nemorō ããrīmi. Yu ubu ããrīgū, Ígūrē neō súropebirikoa, ãrīmi.

28 Juan Ígū masakare wāÿyenarōgue Betania wāikuro, dia Jordán wāikudiya abe mārīriro gapū i ããrīpererire Ígūsārē weremi.

*Marípū Jesúre oveja majígū irirosū ããrīgūrē iriudi
ããrīrīmarē Juan weredea*

29 Gajinū gapū Juan, Jesús Ígū purū aarimakā Íágū, guare ãsū ãrīmi:

—Íaka! Íi Marípū iriudi, oveja majígū† irirosū ããrīmi. Ígū boari merā i ûmū marārē Ígūsā ñerō iridea wajare peremakā irigakumi. **30** Íita ããrīmi yu musārē iro dupiyuro ãsū ããrīmi, ãrī weredi. “Ígū yu purū aarikeregū, yu deyoaburo dupiyuro ããrīsiadi ããrīmí. Irasirigu yu nemorō ããrīmi”, ãrī

† **1:29** Exodus 29.38-43; Números 28.1-4,9, 16-19; 29.7-8: Iripoegue Marípū Moisére Ígū dorerire ãsū ãrī pídi ããrīmí: “Israel bumarārē ãsū ãrīka: ‘Musā yu dorerosūta yure báremurā, oveja majígūrē õágūrē yu íürō wéjē soepeoka! Musā irasirimakā Íágū: ‘Musā ñerō iridea wajare opamerā ããrā, musārē wajamoãbirikoa”, ãrī Íágakumi’, ãrīkal!” ãrīdi ããrīmí.

werebu. **31** Yude ïgürẽ: “Marípu iriudi ãärim”, ãrimasibiribu. ïgürẽ masibirikeregu, Israel bumarã masakare deko merã wäiyegu aarigu iribu, ïgssã ïgürẽ masiburo, ãrigu, ãrim.

32 Irasu ãri odo, Juan ãsu ãri werenemomi doja:

—Öagu deyomarigu ûmugasigue merã buja irirosu deyogu dijari, Cristo weka ejamaku ïâbu.

33 Marípu yüre masakare deko merã wäiyedoredi dupiyurogue ãsu ãrim: “Mu Öagu deyomarigu dijari, sugu masaku weka ejamaku ïägu^koa. ïüta masakare Öagu deyomarigu merã wäiyegukumi, ïgu ïgssã merã ãäriníkoâburo, ãrigu”, ãrim Marípu yüre. **34** Irasu waamaku ïägu: “ïüta Marípu magu ãärim”, ãri masibu. Irasirigu müsärẽ irire werea, ãrim Juan.

Jesús buerã ïgu merã ãäripuroridea

35 Gajinu gapu irogueda Juan dupaturi ãärim doja. Gua perã ïgu buerã ïgu merã ãäribu. **36** Jesús gua puro tariamaku ïägu, Juan ãsu ãrim:

—Íäka! Íí oveja majigu irirosu Marípu iriudi ãärim.

37 ïgu irasu ãrimaku perã, gua perã Juan buerã Jesúre tuyabu. **38** Irasirigu, gua ïgürẽ tuyamaku gâmengga ïä:

—¿Neénorẽ gäamerí? ãrim.

Gua ïgürẽ ãribu:

—¿Bueguu, noógue ãärarí mu?

39 ïgu guare ãrim!

—Íärã aarika!

Irasirirã gua ïgu merã waa, ïgu kärírõgue ñamika cuatro hora ãärimaku ejabu. Irogueda eja, iri ñamirẽ

Ígū merā ãārībá. ⁴⁰ Gua pērā: yu, Andrés merā Juan weredeare pénerā ãārīsīā, Jesúre tuyabu. Andrés, Simón Pedro pagumá ãārīmí.

⁴¹ Gajinu gapu, Andrés ígū tīgū Simón Pedrore ãmapurumugū waami. Ígū purogue eja, ígūrē ãrīyupu:

—Marípu iriudi Mesíare bokajabu, ãrīyupu. “Mesías”, ãrīrō: “Cristo”, ãrīduaro yáa.

⁴² Irasirigu Andrés Simōrē Jesús purogue ãijami. Jesús ígūrē ïāgū, ãsū ãrīmi:

—Mu, Simón wāikugu Jonás magū ãārā. Puru mu “Cefas” wāikugukoa, ãrīmi. “Cefas”, ãrīrō: “Pedro”, ãrīduaro yáa.

Jesús Felipere, Natanaere siiudea

⁴³ Gajinu gapu Jesús: “Galilea nikūgue waagura”, ãrī, Felipere bokaja:

—Náka, yu merā! ãrīmi.

⁴⁴ Felipe Betsaida wāikuri makāmu ãārīmí. Pedro, Andrésāde iri makā marāta ãārīmá. ⁴⁵ Jesús ígūrē: “Náka!” ãrīmakū pégu, Felipe Natanaere siiugu waami. Ígū purogue eja, ígūrē ãrīyupu:

—Moisés Ígūya dorerigojadea pūgue Ígū gojadire bokajabu. Marípya kerere weredupiyunerāde ígūrēta gojanerā ãārīmá. Ígūsā gojadi Jesús Nazaretmu, José magū ãārāmi, ãrīyupu Felipe.

⁴⁶ Ígū irasū ãrīmakū pégu, Natanael gapu ígūrē ãrīyupu:

—Neō sugu Nazaretmu õārō irigu mámi, ãrīyupu.

Felipe gapu ígūrē ãrīyupu:

—Náka, ñmusi.

⁴⁷ Jesús, Natanael ígū puro ejarimakū ïāgū, ãsū ãrīmi:

—Íí õágü, diayeta Israel bumugora, áríkatori marígü áãrími.

48 Igü irasü árímakü pégu, Natanael ígürē séréñami:

—¿Naásüpero merä yure masírī mu?

Jesús árími:

—Felipe, mürē siiuburi dupiyuro higueragü doka mu áãrímakü íabü, árími.

49 Igü irasü árímakü pégu, Natanael ígürē árími:

—Buegu, mu Marípu magü, Israel bumarā Opü áãrá, árími.

50 Jesús ígürē árími:

—Yü mürē: “Higueragü doka mu áãrímakü íabü”, árírī ditare pésiá, yure báremua. Puruguere i nemorō Marípu turari merä yu iri ímurírē íágukoa, árími.

51 Ásü árínemomi doja:

—Diayeta mäsärē werea. Puruguere ümugasi tüpämakü íáräko. Irasü tüpämakü, Marípüre wereboerä yu áãrípererä tígü purore müríana, dijarina irimakü íáräko, árími Jesús.

2

Jesús Caná wãíkari makägue mojósüadiya bosenüre íágü waadea

1 Jesús Felipere, Natanaere siiudero puru, urenu waaró merä, Galilea niküguere Caná wãíkari makärē sugü mojósüadiya bosenü áãríbá. Jesús pagode iri bosenüre íágö waamo. **2** Gua Jesús buerädere, igü merä iri bosenüre íádorerä siuma.

3 Puru iri bosenüma igui deko peremakü íágö, Jesús pago ígürē árímo:

—Igui deko preaköabü ígüsärē.

4 Igo irasū ãrīmakū pégħ, Jesús ãrīmi:

—¿Nasirigo irire yure wereri mu? Masaka yure masiburo du�akōāa dapa, ãrīmi.

5 Igo gapu, īgħi irasū ãrīkeremakū, tħāboerārē ãrīmo:

—Yu magħi maśsärē dorerosūta irika!

6 Iri wiiguere su mojōma pere gaji mojō suru pērēbejari sorori ħtäyeri merā iridea sorori āārībū. Judío masaka Marīpu dorederosū irirā īgħisā għurari koeħuri deko duripíri sorori āārībū. Sororik u wáro deko cincuenta o setenta litros ejari sorori āārībū.

7 Jesús tħāboerārē ãrīmi:

—I sororire deko piusā utħudobopeokōāka! ãrīmi.

Īgħi irasū ãrīmakū pérā, iri sororire piusā, utħudobopeokōāma. **8** Īgħisā odomakā, Jesús ãrīmi:

—Mérő āīsīā, bosenu siuu irigħre tħārā waaka! ãrīmi.

“Jáu” ãrī, āīħma.

9 Iri bosenu siuu irigħu Jesús dekoreta igui deko iriadeare masibrimi. Tħāboerā dita irire masīma. Irasirigu iri bosenu siuu irigħu irire iiríñagħu, mojōs u adire siuu, āsū ãrīmi:

10 —Gajirā igui deko oħarrē tħādorepħorikuma. Puru īgħisā siiuanerā wáro iiríadu puru, igui deko ubu āārīr īrre tħādorekuma pama. Mu gapu igui deko oħarrē duripíayo għare tħātūnubu, ãrīmi.

11 Jesús Galilea nikūma makā Caná wāikħuri makāgue irire irigħu, Marīpu turaro merā iri īmupħorimi. īgħi irasirimakū īħarrā, għu īgħi buerā: “Diayeta Marīpu iriudi āārīmi”, ãrī buremubu.

12 Puru Jesús Capernaum wāikħuri makāgue waakōāmi. īgħi pago, īgħi pagħupūrā, għu īgħi buerāde

Ígū merāta waabu. Iri makāgue eja, yoaweyaripoe
ãäríbú.

*Jesús Marípuya wiigue duarimasärē béowiudea
(Mt 21.12-13; Mr 11.15-18; Lc 19.45-46)*

¹³ Pascua bosenu mérō dūyaripoe Jesús Jerusalén wāikuri makāgue waami. ¹⁴ Irogue ejagu, Marípuya wiigue ñajää, weku, oveja, buja duarimasärē bokajami. Irasū ãärímakü, niyeru gorawayurimasä Ígūsäya kūmarí puro doarärē bokajami. ¹⁵ Ígūsä irasirimakü Ígū, pūgubu merä tārāridari iri, Ígūsärē, Ígūsäyä ovejare, wekuare makāgue tārānuräwiumi. Niyeru gorawayurimasärē Ígūsäya niyeru kūmariré túmeépísirimi. ¹⁶ Irasiri odo, buja duarimasärē ãsū ãrīmi:

—Íisärē ãiwiriaka! Yüpuya wiire doebring duari wii
iribiriköäka! ãrīmi Jesús.

¹⁷ Ígū irasū ãrīmakü pérä, gúa Ígū buerä Marípuya
werenírī gojadea pūgue ãsū ãrī gojadeare
gūñabokabu:

Yu Opu, muaya wiire buro maña. Ígūsä iri wiire ñerö
irimakü Ígū, buro bujawereru merä ãärä,
ãrī gojasüdero ãäríbú. ¹⁸

¹⁸ Judío masaka oparä Jesús irasirimakü Írā,
Ígūrē sérëñama:

—¿Nasirigu Ígūsärē béowuari? Marípua irire muñ
iridoremakü, Ígū turari merä iri ïmuka, gúa masíma
õárö! ãrīma.

¹⁹ Jesús Ígūsärē ãrīmi:

—I wiire muñä béomakü, urenu merāta yu dupa-
turi odonúgukoa doja, ãrīmi.

¹⁸ 2:17 Sal 69.9

20 Ígū irasū ãrīmakū pérā, ãrīma:
—I wiire irirā, cuarenta y seis bojorigora irima.
¿Nasiribu mu gapu urenu merāta odobukuri?

21 Jesúis iri wiire weregu, ígaya dugu gapure weregu irimi. **22** Jesúis boa, masádero phru, gúa ígū buerā ígū irasū ãrīdeare gūña, pémasibu. Irasirirā Marípuya werenírī gojadea pūgue ígūrē gojadeare, ígū weredeadere: “I diayeta ãärīyo”, ãrī burremuba.

Jesúis ãärīpererā masaka gūñarīrē ïamasīdea

23 Pascua bosenu ãärīmakū, Jesúis Jerusalégue ãärīmí. Masaka ígū Marípua turari merā iri ñumakū ñārā, wárā: “Marípua iriudi ãärīmi”, ãrī burremuma. **24** Ígūsā irasū burremukeremakū, Jesúis gapu ãärīpererā ígūsā gūñarīrē ïamasikōāmi. Irasirigu ígūsārē: “Yure gūñaturari merā burremunikōärākuma”, ãrī ñābirimi. **25** Masaka gūñarīrē ðārō ïamasígū ãärīsīā: “¿Naásū gūñarī ígūsā?” ãrī sérēñabirikeregua, ïamasīmi.

3

Nicodemo Jesúis merā werenídea

1 Sugu judío masaka oparā merā fariseo bumua Nicodemo wāikugu ãärīmí. **2** Su ñami Jesúre ñágua ejayupu. Ígū phrogue eja, ígūrē ãrīyupu:

—Buegu, Marípua mu merā ãärīmi. Irasirigu ígū turari merā mu iri ñumumasīa. Mu iri ñmurírē ñārā, gúa masīa. Marípua mure ñariudi ãärīmí għare buedoregu, ãrīyupu.

3 Ígū irasū ãrīmakū pégua, Jesúis ígūrē ãrīyupu:

—Diayeta mərē werea. Sugʉ masakʉ dupaturi deyoagʉ irirosū ãārīgʉ dita Marīpʉ īgÿyarārē dorerogue waamasīmi, ãrīyupʉ.

⁴ Īgʉ irasū ãārīmakʉ pégʉ, Nicodemo Jesúre sērēñayupʉ:

—¿Nasiri irasū waabukuri? Sugʉ masakʉ buegʉrogue dupaturi deyoabu, īgʉ pagoya patoreguere ñajāmasibirkumi, ãrīyupʉ.

⁵ Jesús īgūrē yʉjʉyupʉ:

—Diayeta mərē werea. Sugʉ masakʉ deko merā, Óāgʉ deyomarīgʉ merā deyoagʉ dita Marīpʉ īgÿyarārē dorerogue waamasīmi. ⁶ Masaka pūrākumakʉ, īgūsā pūrā masakata ãārīma. Óāgʉ deyomarīgʉ īgʉ merā deyoarā gapʉre Marīpʉ pūrā ãārīmakʉ yámi. ⁷ Irasirigu mʉ: “Ãārīpererā dupaturi deyoarā irirosū ãārīrō gāāmea”, ãrīrīrē pégʉ, pégʉkabirikōāka! ⁸ Mirū noó gāāmerō wējāpuwāgāa. Iri bʉsurire péa. Irire pékererā, sōō merā aara, iro waaro yáa, ãrī masīña máa. Irasūta ãārā, Óāgʉ deyomarīgʉ īgʉ merā deyoarārē Marīpʉ pūrā ãārīmakʉ iriri ãsū waaro yáa, ãrī masīña máa, ãrīyupʉ Jesús.

⁹ Īgʉ irasū ãārīmakʉ pégʉ, Nicodemo ãsū ãrī sērēñayupʉ Jesúre doja:

—¿Nasiriro irasū ãārībukuri? ãrīyupʉ.

¹⁰ Jesús īgūrē yʉjʉyupʉ:

—Mʉ Israel bumarārē Marīpʉyare buegʉ ãārīkeregʉ, ire masīberi? ¹¹ Diayeta mərē werea. Gʉa masīrīrē, gʉa ïādeare mʉsārē werea. Mʉsā gapʉ irire bʉremubea. ¹² Yʉ i ûmʉma ubu ãārīrīrē weremakʉ mañurē bʉremubea. ¿Nasirimurā ûmʉgasimarē yʉ wereri gapʉre bʉremubukuri?

13 'Neō sugu masaku ūmugasiguere marĩa, puru dijaridi mámi. Yu suguta ãārĩpererã tĩgã ūmugasigue ãārĩdi õõ i ūmugue dijaribu.

14 'Iripoegue masaka marĩrõgue Moisés kõme merã ãña keori irideare yukugue ãĩsiu, ãĩwãgãnúdi ãĩrõmí. I ãña keorire yukugue ãĩsiu, ãĩwãgãnúderosu masaka yure ãĩärĩpererã tĩgãrẽ curusague pábiatu, ãĩwãgãnúrãkuma. **15** Irasirirã ãĩärĩpererã yure buremurãno perebiri peamegue waabirikuma. Ūmugasigue perebiri okari gapure oparãkuma.

Jesús Nicodemorẽ: “Marĩpu i ūmu marãrẽ buro maĩsã”, ãĩrẽ weredea

16 'Marĩpu i ūmu marãrẽ buro maĩsã, ïgã magu sugu ãĩrigãrẽ iriudi ãĩrõmí. ïgãrẽ buremurãno perebiri peamegue waabirikuma. Ūmugasigue Marĩpu merã perebiri okari gapure oparãkuma.

17 Marĩpu ïgã magurẽ masakare peamegue waabonerãrẽ taudoregu i ūmuguere ïgãrẽ iriudi ãĩrõmí. Masakare wajamoãdoregu meta i ūmuguere ïgãrẽ iriudi ãĩrõmí.

18 'Marĩpu ïgã magurẽ buremurãrẽ neō wajamoãbirikumi. ïgãrẽ buremumerã gapure: “Wajamoãgura”, ãĩrẽ weresiami. ïgã magurẽ suguta ãĩrigãrẽ buremubiridea waja ïgãsãrẽ wajamoãgukumi. **19** Marĩpu magu i ūmuguere aarimí, masakare Marĩpure masãmakã iribu. Irasirigu ïgãsãrẽ sãguori sãgu ãĩrõmi. ïgãrẽ buremumerã gapu ïgãrẽ gãâmebema. ïgãsã ñerã iriri gapure buro gãâmemu. Irasirirã boyorogue ãĩrõmerã, nañtãrõgue ãĩrdãharã irirosu ãĩrõma.

Irasirigu Marípu Ígūsārē wajamoágukumi.
20 Aãrípererā ñerō irirā Marípu magúrē gáãmebema. Boyorogue aãríduamerā irirosū aãríma, gajirā Ígūsā ñerō iririre masibirkōãburo, aãríra.
21 Maríphyare keoro irirā gapu Ígū magúrē gáãmema. Boyorogue aãríduarā irirosū aãríma, gajirā Ígūsā õãrírē irimakā ãrā: “Marípu Ígūsārē iritamumi”, aãrí masiburo, aãríra, aãrí wereyupu Jesús.

Juan masakare wãiyerimasā Jesúyare weredea

22 Puru Jesús guare Ígū buerärē Judea nikügue siiuwágāmi. Irogue eja, iro marā merā yoaweyaripoe aãrí, Ígūsārē wãiyerā iribu. **23** Juáde masakare Enón wãikuri makāgue wãiyeyupu. Enón, Salim wãikuri makā puro aãrílbá. Irogue dia wádiya aãrílbá. Irasirirā masaka Ígū purogue wãiyedorerā waanañurā. **24** Gajirā Ígūrē peresu iriburi dupiyuro aãríyuro.

25 Iripoere suráyeri Juan buerā sugu judío masaku merā Ígūsā koerikuri merā guaseopuroriñurā. **26** Puru Juan purogue waa, Ígūrē ãsū aãrí wereñurā:

—Buegu, dia Jordán wãikadiya gaji koepugue mu merā aãrídi, guare mu weredi, dapagorare masakare wãiyegu iriami. Aãrípererā Ígū purogue waarañriama, aãríñurā.

27 Ígūsā irasū aãrímakā pégu, Juan aãríyupu:

—Sugu masaku Marípu turari merā õãrírē iriri, Marípu Ígūrē pídea aãríra. **28** Musā yu weredeare pébu. “Marípu iriudi Cristo aãríbea yu”, aãríbu. Yu Cristo aãríbirikeremakā, Marípu gapu Cristo aariburi dupiyuro yure Ígūyare

weredupiyudoregu iriumi. ²⁹ Åsū ããrã. Sugu mojõshamakã, nomeõ ïgù merã ããrïgõ waakumo. ïgù merãmu, mojõshamakã ïágù, ïgù werenímakã pégu, buro usuyakumi. Irasirigu mojõshadi merãmu usuyaderosûta masaka Cristo merã waamakã ïágù, yude usuyari opataria. ³⁰ Masaka Cristore tuyaro gããmea. Yu gapure tuyaduúkõõärõ gããmea, ãríyupu Juan.

Jesucristo umugasigue merã dijaridi ããrïmi, ãrî weredea

³¹ Irasú ãrî odo, Juan åsú ãrînemoyupu doja:

—Umugasigue merã dijaridi ããrïpererã nemorõ masigù ããrïmi. Sugu masaku i umumu, i umumarë wereníkumi. Umugasigue merã dijaridi gapu ããrïpererã nemorõ masigù ããrïmi. ³² ïgù ïädeare, ïgù pédeare weremi. ïgù irire werekeremakã, neõ sugu ïgù wererire buremubemi. ³³ ïgù wererire buremurã gapu: “Marípu diaye ããrïrîmarë ãríkatori marírõ ãrígù ããrïmi”, ãrî ïmuma. ³⁴ Marípu Cristore ïgù iriudire Öágù deyomarígärë opatarimakã iridi ããrïmi. Irasirigu Cristo Marípuya werenírîrë weremi. ³⁵ Marípu ïgù magu Cristore buro mañmi. Irasirigu ïgûrë ããrïpererî, ããrïpererârë doregu ããrïmakã iridi ããrïmi. ³⁶ Marípu magûrë buremurã umugasigue ïgù merã perebiri okarire opama. ïgù magûrë buremuduamerã gapu iri okarire neõ opabirikuma. Marípu ïgûsârë buro wajamoágukumi, ãríyupu Juan.

4

Jesús Samaria nikūmo merā werenídea

¹ Jesúus buerā, Juan buerā nemorō wárā ãārīrī kerere, Jesúus, Juan nemorō masakare wāiyeri kerere, fariseo bumarā péñurā. ² Ígūsā iri kerere pékeremakū, Jesúus gapu Ígū basi masakare wāiyebirim. Gua Ígū buerā gapu Ígūsārē wāiyebu. ³ Fariseo bumarā iri kerere péadeare masigū, Jesúus Judea nikūgue ãārādi, Galilea nikū gapu għare siu, goedujáami.

⁴ Galileague goedujáagħu, Samaria nikūgue tariwāgāmi. ⁵ Iro tariwāgāgħu, iri nikūma makā Sicar wālkħri makāgue ejami. Iri makā, Jacob iripoeguemu Ígū magħu Josére sīdea nikū pħaro ãārībħu. ⁶ Irogħere deko għobe Jacob iridea għobe ãārībħu. Jesúus yoaro aaradi, garibore, iri għobe pħaro siñajā eja doami. Goeripoe ejaburi dupi yuro ãārībħu. ⁷⁻⁸ Ígū irogħe doaripoeta għa Ígū buerā makāgue baari wajarirā waabu. Għad waadergo pħar, iri gobegħere sugħi nomeo Samariamo deko wágo ejayupo.

Igo irogħe ejamakū īāgħu, Jesúus igore ãrīyup:

—Yure deko tħiġi!

⁹ Ígū irasū ãrīmakū pégo, Ígħurē ãrīyupo:

—Nasirigħu mha judío masaku ãārīkeregħu, yure Samariamorē: “Deko tħiġi!” ãrī sērērī? ãrīyupo. Iripoere judío masaka Samaria marā merā neo għamesu ribirima. Irasirigo irasū ãrīyupo Ígħurē.

¹⁰ Igo irasū ãrīmakū, Jesúus ãrīyup:

—Mʉ Marīpu masakare sīrīrē masīgō, yʉdere masīgō, yʉre: “Okari sīrī dekore sīka*”! ārī sērēboakuyo. Mʉ sērēmakã, yʉ iri dekore sīboakuyo, ārīyupo.

11 Ígū irasū ārīmakã, Ígūrē ārīyupo doja:

—Mʉ deko āiburi sorore opabea, i gobe ūkūāgoráa. ¿Noógue mʉ i okari sīrī deko bokagukuri? **12** Iripoegue marī ūekã Jacob i gobema dekore iirídi āārīmí. Ígū pūrā, Ígūyarā ejorāde iirínerā āārīmá. Ígū marīrē i gobere pídi āārīmí. ¿Mʉ gapu Ígū nemorō masīgū āārīrī? ārīyupo.

13 Jesú igore yʉjʉyupo:

—Āārīpererā i gobema deko iirírā, dupaturi ūemesiburi oparākuma. **14** Yʉ sīburi gapure iirírā, neō ūemesiburi opabirikuma. Ígūsārē Ígūsāya yʉjʉpūrārīguere deko ūmayoro irirosū āārīroko. Irasirīrā i merā perebiri okari oparākuma, ārīyupo.

15 Ígū irasū ārīmakã pégo, Ígūrē ārīyupo:

—Iri dekore sīka yʉre! Mʉ yʉre sīmakã, yʉ neō dupaturi ūemesiburi opabirikoa. Irasū āārīmakã, i gobeguere neō dupaturi deko wágó aaribirikoa pama, ārīyupo.

16 Jesú igore ārīyupo:

—Mʉ marāpure siiugo waaka! Ígūrē siiu, ūōgue Ígū merā dupaturi aarika! ārīyupo.

* **4:10** Jn 11.25: Jesú ārīmi: —Yʉ boanerārē masāmakã irigʉ, Ígūsārē okari sīgū āārā. Yʉre bʉremugū boadigue āārīkeregʉ, okagukumi. Jn 14.6: Jesú ārīmi: —Yʉ dita Yʉpʉ pʉrogue waarí maa irirosū āārā. Yʉ diayema āārīrē masakare masāmakã irigʉ, Ígūsārē okamakã irigʉ āārā. Yʉ merāta Yʉpʉ pʉrogue waarākuma.

17 Igo īgārē yujuyupo:

—Yu, marāpū marīgō ãārā.

Jesús igore ãrīyupu:

—Mu yure: “Marāpū marīgō ãārā”, ãrīgō, diayeta yujua. **18** Mu su mojōmarā ūma merā marāpūkusiadibu. Dapagora mu merā ãārīgū mu marāpū diaye ãārībemi, mu īgārē neō mojōshabiribu. Irasiriro mu yujuri diayeta ãārā.

19 Īgū irasū ãrīmakū pégo, ãrīyupo:

—“Mu Marīpuya kerere weredupiyurimasú ãārīko”, ãrī gūñáa yu. **20** Gua ñeküsāmarā Samaria marā sigu ūtāñgue Marīpure būremunerā ãārīmá. Musā judío masaka gapu guare: “Jerusalēgue Marīpure būremurō ãārā. Irogue Marīpure būremurā waaka!” ãrā guare musā, ãrīyupo.

21 Igo irasū ãrīmakū pégu, Jesús ãsū ãrīyupu:

—Yu werenírīrē péka! Purugue musā i ūtāñguere, Jerusalēguedere Marīpure būremurā waabirikoa. Musā irasiriburo mérōgā dūyáa. **22** Musā Samaria marā musā būremugūrē masībea. Gua judío masaka gapu gua būremugūrē õārō masīa. Īgū masakare taibu judío masakū ãārīmi. **23** Marīpure diayeta būremurā īgūsāya yujupūrārīgue būremurākuma. Marīpu īgūrē būremurārē ãsūta būremurō gāāmemi. Īgūrē ãsū būremuripoe ejaro, dapagorare ejasiáa. **24** Marīpu deyomarīgū ãārīmi. Irasirigu īgūrē būremurāya yujupūrārīgue ãārīmi. Irasirirā īgūsāya yujupūrārīgue diayeta īgūrē būremurō gāāmea īgūsārē, ãrīyupu.

25 Īgū irasū ãrīmakū, īgūrē ãrīyupo:

—Y_u mas_u. Mesías, Maríp_u iriudi Cristo aarig_{ukumi}. Íg_u aarig_u, marírē ãärípererire wereg_{ukumi}, ãr_{iyupo}.

²⁶ Igo iras_u ãrímak_u pég_u, ãs_u ãrí deyoromuyup_u:

—Y_u m_u merā wereníg_u Maríp_u iriudita ãärā, ãr_{iyupo} Jesús.

²⁷ Íg_{usā} iras_u weretamuripoe g_{ua} baari wajarirā ejanerā Jesús p_urogue goedujajab_u. Íg_u sugo nomeō Samariamo merā werenímak_u ïärā, ïág_{ukakō}ābu. Íg_{urē} neō: “¿Ñeénorē gāmeari? o ¿Ñeénomarē igo merā wereníari?” ãrī s_{erē}ñabirib_u Jesúre.

²⁸ P_{ur}u nomeō igo deko wárisorore irota béodobokōā, makāgue waakōāmo. Irogue ejago, masakare wereyupo:

²⁹ —Náka, m_{us}ade ïärā aarika! Sōõ sug_u ãm_u ãärāmi. Íg_u ãärípereri y_u irideare masípeokōāmi, irire werepeokōāmi y_{ure}. ¿Íg_u Cristo, Maríp_u iriudi ãäríkuri? ãr_{iyupo} igoya makā marārē.

³⁰ Igo iras_u ãrímak_u pérā, Jesús p_urogue Íg_{urē} ïärā waañurā. ³¹ Íg_{usā} Íg_u p_uro aariburi dupiyuro g_{ua} Íg_{urē} ãr_{ib}u:

—Bueg_u, g_{ua} m_{ur}ē ãíriadea baarire baaka! ãrī s_{ladib}u.

³² Jesús gap_u guare ãrīmi:

—Y_u baari opáa, irire m_{us}ā masíbea.

³³ Íg_u iras_u ãrímak_u pérā, g_{ua} basi ãs_u ãrī gāme s_{erē}ñapurorib_u:

—¿Gajipoe irirā gajirā Íg_{urē} baari ejoayuri? ãr_{ib}u.

³⁴ Jesús gap_u guare ãrīmi:

—Yure iriudi gāāmerīrē irigu, īgū yure moādoredeare iriyuwarikugu, baayapigū irirosū āārā. ³⁵ Musā āsū ārā: “Wapikurā abe dhyáá, īgūsā otedea duka siburo”. Yu gapu musārē āsū ārā: “Īgūsā otederore īāka! Duka borerire searipoe ejasiáa”. ³⁶ Sugū otedea dukare searimasū īgū moādea wajare wajatami. Marīpuya werenírīrē weregu īgū irirosū āārīmi. īgū wererire pérā, yure bāremuma. Irasirirā ūmugasigue perebiri okarire oparākuma. īgūsā, īgū otedea duka seari irirosū āārīma. Irasirirā oterimasū, īgū otedea dukare searimasū irirosū āārīrā, usuyama, masaka yure bāremumakū īārā. ³⁷ Masaka āsū ārī werewākuma: “Sugū masaku otekumi. Purū gajigu i otedea dukare seakumi”, ārīkuma. īgūsā irasū ārī werewādea diayeta āārā. ³⁸ Iripoegue Marīpuya werenírīrē weredupiyunerā oterimasā irirosū āārīnerā āārīmá. Dapagora yu musārē iriuia. Musā īgūsā iripoegue otedea dukare searimasā irirosū āārā. Irasirirā īgūsā moādea wajare musā wajatarā irirosū āārā. īgūsā moāderoguere moāwekabejarā irirosū irirā yáá, ārīmi Jesús.

³⁹ Samariamo makāgue ejadero puru: “Sōō āārādi āārīpereri yu irideare masīpeokōāmi”, ārīmakū pérā, wárā iri makā marā Jesúre bāremuñurā. ⁴⁰ Irasirirā Jesús puro aarirā, īgūrē: “Gua merā dujaka!” ārī sērēma. īgūsā irasū ārīmakū pégū, Jesús īgūsā merā penu dujami. ⁴¹ īgū wererire pérā, gajirāde wárā īgūrē bāremuma. ⁴² Irasirirā nomeōrē ārīma:

—Gua mu wereadea ditare pérā, Jesúre bāremuadabu. Dapagora tamerārē gua basi īgū

wererire pésiā, īgūrē būremua. Għa masiā. īgħi
diayeta Marīpu iriudi, i ħmuk marārē peamegue
waabonerarē taugħi āārīmi, ārīma.

*Jesús Galilea nikū marā opu dokamu magħarrē
taudea*

43 Jesús penu Samariague āārādi, Galilea
nikūgue waami. **44** Iro dupiyuro Jesús āsū ārīdi
āārīmi: “Marīpu ya kerere weredupiyugure īgħi
nikū marā īgħarrē būremubema”, ārīdi āārīmi.
45 Galileague ejamak, iro marā īgħarrē oħarr
bokatřiñne āma. Iro dupiyuro īgħas-säde Jerusalēgue
pascua bosenu īn-nadur āārīmá. Irasirirā
āārīpereri Jesús irogue irideare īn-nadur āārīmá.

46 Jesús Galileague ejadero pħru, Caná wālkuri
makāgue īgħi dekoreta igui deko iridea makāgue
goemi. Iri makāguere sugħi Galilea marā opu
dokam u āārīmi. īgħi magħi Capernaum wālkuri
makāgue āārīgħi, pūrriki kiegħi iriyup. **47** Irasirig
opu dokam, Jesús Judeague āārādi īgħi Galileague
ejari kerere pégħi, Jesús pħoro aarimí. Āsū ārī sħeremi
īgħarrē:

—Yu magħi boabu iriāmi. īgħarrē taubosagħu
aarika! ārīmi.

48 īgħi irasū ārīmak pégħi, Jesús ārīmi:
—Marīpu turari merā yu iri īmur īrre īābirikererā,
neħo yħre būremubea mħsā, ārīmi.

49 Opu dokam gapu Jesúre ārīmi:
—Għa Opu, yu magħi boaburo dupiyuro aarika!
50 Jesús īgħarrē ārīmi:
—Mħya wiigħie dujáaka! Mu magħi okagħukumi,
ārīmi.

Opu dokamu, ïgü irasü ãrïrïrë pégu, büremurü
merä ïgüya wiigue dujáakümi. ⁵¹ ïgüya wiigue
ejawágäriripoe ïgürë moäboerü bokatürü wereñurü:
—Mu magü okami, ãrïñurü.

⁵² ïgüsü irire ãrïmakü pégu: “¿Naásü ããrïmakü
oãrü?” ãrü süreñayupü. ïgüsü ïgürë ãrïñurü:

—Ñamika goeripoe pürugüta nimaküri tariabü
ïgürë, ãrïñurü.

⁵³ Irasü ãrïmakü pégu, ïgü pagü ãrüyupü: “Jesü
yre: ‘Mu magü okagükumi’, ãrü wereripoeta ni-
maküri tariakuyo”, ãrüyupü. Irasirigu, ããrïpererü
ïgüya wii marä merä Jesüre büremuyupü.

⁵⁴ Jesüs Judea ããrüdi dupaturi Galileague
ejadero püru, opu dokamu magürë ïgü tauadea
merä Caná wüiküri makügue pea Marüpü turari
merä iri ïmumi.

5

Jesüs düpu buadire taudea

¹ Püru Jesüs Jerusalügue judío masaka bosenü
ïgü waami. ² Iri makü turo süarürügue su maküpüro
“Oveja” wüiküri maküpüro püro wüari gobe deko
gobe ïgüsü iridea gobe ããrübü. Iri gobe hebreo
ya merä “Betzata” wüikübü. Iri gobe türogue
su mojüma taridupabu tiiaña marürü ããrübü.
³⁻⁴ Iri taridupabugue würü masaka pürürikürü
oyama. Koye ïâmerü, waamasimerü, guburi
buasünerü ããrümá. Gajipoere Marüpüre wereboegü
iri gobegue dijajanayupü. Irogue dijajagu,
dekore güameñamakü irinayupü. ïgü irasiriadero
püru, iri gobegue buañajüpüorigüno ïgü sürürü
tarisünayupü. Irasirirü deko güameñaburire yürü

irogue oyama. **5** Irogue sugu dapu buadi oyami. Ígu treinta y ocho bojorigora purírikugu

6 Jesús iri gobe taro tariwágágu

Íam*i* “Yoaripoe purírikugu ãarími”, ãarí maskóam*i*. Irasirigu Íguré ãsu ãrí seréñam*i*:

—¿Mu purírikurire taumaku gáamerí? ãrími.

7 Ígu Jesúre yujumi:

—Yu Opu, sugu yure iritamugu neo mámi. Deko gámeñamaku, yu iri gobe ñajáduamaku

dupiyuro ñajáphororinama, ãrími.

8 Jesús Íguré ãrími:

—Wágánugáka! Mu oyarore ãíaka! ãrími.

9 Irasu ãrímakuta, Ígu purírikuri taribu. Irasirigu wágánugá, Ígu oyarore tuútrá, ãíkóam*i*. Jesús Íguré tauadeanu judío masaka siñajáriñu* ãíribu.

10 Irasirirá judío masaka opará Jesús tausuadi Ígu oyarore ãímaku ïárá, Íguré ãíñurá:

—Dapagá marí siñajáriñu ãírá. Mu oyarore kóagu, marí dorerire tarinugágayáa, ãíñurá.

11 Ígu Ígusáre yujuyupu:

—Yure tauadi: “Mu oyarore ãíaka!” ãími.

12 Ígu irasu ãrímaku pérá, Íguré ãsu ãí seréñuñurá:

—Irire maré irasu ãírdi, ¿noáno ãírári?

13 Jesús buadire tauadero puru, iro ãírá masaka wárá watopegue waakóam*i*. Irasirigu buadi ãírdi Íguré tauadire: “Íguta ãíri”mi, ãíri masbiriyupu. **14** Puru Jesús Marípuya wiigue Íguré bokajaguu, ãími:

* **5:9** Judío masaka siñajáriñu, sábado ãírá.

—Pémasíka! Dapagorare mu purírikuri marígu ãärā. Irasirigu ñeríre irinemobirkóäka! Dupaturi ñeríre irigu, mu purírikudero nemoro ñero tarigukoa, ãrimi.

15 Ígu irasu ãrádero puru, buadi ãärádi judío masaka opará purogue waa, Ígusáñre wereyupu:

—Yure tauadi Jesus wãkugu ãrimi, ãriyupu.

16 Irire pérá, judío masaka opará Ígusá siñajärínu ãärimaku Jesus buadire tauadea waja Ígure ñero iripurori, wéjeduadiñurá.

17 Ígusá Ígure ñero iriduamaku ïágu, Jesus Ígusáñre ãrimi:

—Yupu piriro maríro moágu yámi. Yude moáa, ãrimi.

18 Ígu irire ãrimaku pérá, judío masaka opará dupiyuro Ígure wéjeduadero nemoro wéjeduadiñurá. Ígusá siñajärínu ãärimaku buadire Ígu tauadea waja, Ígu Marípure: “Yupu”, ãrirí waja Ígure irasu wéjeduadiñurá. “Ígu: ‘Yupu’, ãrigu, Ígu basi: ‘Yu Marípu suro merá ãärā, ãrigu yámi”, ãrí guñañurá.

Jesus Ígu Pagu Ígure dorerosúta Ígu iririre were-dea

19 Irasirigu Jesus Ígusáñre ãsu ãrí weremi:

—Diayeta musáñre werea. Yu Marípu magu yu gáamero neo iribea. Yupu iririre ïágu, iri ditare yáa. **20** Yupu yure Ígu magure mamí. Irasirigu ãärípereri Ígu iririre yure ïmumi. I dapagorare Ígu turari merá yu iridea nemoro gajire yure iridoregkumi. Ígu turari merá irire yu iri ïmumaku ïárá, ïágukarkoa musá. **21** Yupu boaneráre masu, okari sírósúta yude yu okari síduaráre sígkoa.

22 Y^up^u masaka ñerō iridea waja ïgūsārē wa-jamoābemi. Y^u gap^ure ãārīpereri ïgū turarire pími, ïgūsārē wajamoābure. **23** ãārīpererā ïgūrē b^uremurōsūta y^udere b^uremuburo, ãrlgū, y^ure irasiridoremi. Y^ure ïgū magūrē b^uremumerā Y^up^udere b^uremubema. Ígū y^ure iriudi ãārīmi.

24 'Diayeta m^usārē werea. Y^u werenírīrē pérā, y^ure iriudire b^uremurā, ûm^ugasigue Y^up^u merā perebiri okari opama. Wajamoāsübirkuma. Ígūsā perebiri peamegue waabonerā tarisiama. **25** Diayeta m^usārē werea. Peamegue waabonerā y^u Maríp^u magū werenímakū pérípoe dapagorare ejasiáa. Y^u wererire pérā, y^ure b^uremurā Maríp^u merā okarākuma. **26** Y^up^u masakare okari s^îgū ãārīmi. Irasirigu y^u ïgū magūrē ïgū irirosūta ïgūsārē okari s^îmakū yámi. **27** Y^u ãārīpererā t^îgū ãārā. Irasirigu Y^up^u y^ure masaka ñerō iridea waja ïgūsārē wajamoādoremi. **28** M^usā ire pérā, pégukabirikōaka! Sun^u boanerā ãārīpererā y^u werenímakū pérākuma. **29** Ígūsā, y^u werenímakū pérā, masāgoberigue ãārīnerā masā, wiripereakōärākuma. Õärīrē irinerā masārākuma, ûm^ugasigue perebiri okari opamurā. Ñerī irinerā gap^u masārākuma, perebiri peamegue wajamoāsūmurā.

Jesús ïgūyamarē werenemodea

30 'Y^u g^âamerō neō irimasībea. Y^up^u y^ure iriudi g^âamerīrē, ïgū y^ure masakare wajamoādorerosūta yáa. Irasirigu ïgūsārē wajamoāgū diayeta yáa. **31** Y^u basi: "Y^u Maríp^u magū ïgū iriudi ãārā", ãrlí weremakū: "M^u werenírī neō diaye ãārībea",

ãrībukoa m̄asā. ³² Gajigʉ aārīmi yaamarē weregʉ. Ígʉ Yʉpʉ aārīmi. Ígʉ yaamarē wereri diayeta aārā. Irire yʉ õārō masīa. ³³ M̄asā gajirārē Juārē masakare wāiyerimasūrē yaamarē sērēñadorerā iriubʉ. Ígʉde yaamarē diayeta weremi. ³⁴ Yʉ gapʉ sugʉ masakʉre yure: “Marīpʉ iriudi aārīmí”, aārī werebure neō āmabea. Irasū āmabirikeregu, Juan yaamarē weredeare: “Diayeta aārā”, aārī werea, m̄asā yure b̄uremu, peamegue waabirikōāburo, aārīgū. ³⁵ Juan m̄asārē sīāgodiru irirosū aārīmí. Ígʉ wereri sīāgodiru ūjūgoro irirosū aārībū. Ígʉ wererire pérā, yoaweyaripoe m̄asā usuyadibʉ. ³⁶ Juan weredea nemorō yʉ iriri merā yʉ aārīrikʉrire masīsūa. Yʉpʉ turari merā Ígʉ yure iriyuwariķudoredeare irigʉ yáa. I merā yure Ígʉ iriudi aārīrīrē masīsūa. ³⁷ Yʉpʉ yure iriudi, yaamarē õārō weremi. Ígʉ irasū werekeremakā, Ígʉ werenírīrē m̄asā neō pébea. Ígʉ deyorire neō ūbea. ³⁸ Yure Yʉpʉ iriudire m̄asā neō b̄uremubea. Irasirirā Ígūya kerere neō péduripíbea. ³⁹ Yʉpʉya werenírī gojadea pūrē m̄asā õārō bueníkōāa. “Gua i pūrē buerā, Marīpʉ merā perebiri okarire bokarākooa”, aārī gūñáa m̄asā. Iri pūguere yaamarēta gojasūdero aārībū. ⁴⁰ Iri pūguere yaamarē irasū gojasūkeremakā, m̄asā gapʉ yure gāāmebea. Irasirirā i okari yʉ sīrīrē opabirikoa.

⁴¹ ’Masakare yaamarē õārō werenímurārē āmabea. ⁴² Yʉ m̄asā masaka aārīrikʉrire masīa. M̄asā Marīpʉre maīrā meta aārā. ⁴³ Yʉpʉ gāāmerōsūta yʉ aarikeremakā, m̄asā yure gāāmebea. Gajigʉ gapʉ Ígʉ basi Ígʉ gāāmerō aarimakā, m̄asā Ígūrē gāāmerākooa. ⁴⁴ ¿Nasirirā

yure b̄remubukuri m̄sā? M̄sā basi: “Óärō yáa”, ãrī gãme werenírē gãâmea. Maríp̄a suḡa ãärl̄ḡu m̄särē: “Óärō yáa”, ãrī werenírē gap̄are gãâmebea.

45 M̄sā yure gãâmebiri waja: “Íḡu Paguguere guare wereságukumi”, ãrī gũñabirikõäka! “Moisés dorerire irirā, Maríp̄a merā õärō ãärl̄râkoa”, ãrī gũñakeremak̄, Moisés gap̄a m̄särē wereságukumi.

46 Moisés íḡu gojadea pügue yaamarē gojadi ãärl̄mí. Irasirirā íḡu gojadeare b̄remurā, yudere b̄remuboayo m̄sā. **47** Moisés gojadeare m̄sā b̄remumerā, ¿nasirirā yu wereri gap̄are b̄remubukuri? ãrīmi Jesús.

6

*Jesús cinco mil ñamarē baari ejodea
(Mt 14.13-21; Mr 6.30-44; Lc 9.10-17)*

1 Jesús Jerusalégue d̄ap̄a b̄adire taudero p̄ar̄a, ḡua íḡu buerā íḡu merā Galilea wãk̄uri ditaru gaji koep̄ague taribujab̄. Iri ditaruta “Tiberias” wãk̄ub̄. **2** Masaka Jesús íḡu turari merā pürírikurärē taumak̄ iãsíä, wárā íḡurē tuyama. **3** Ditaru gaji koep̄ague íḡu ejadero p̄ar̄a, ḡua merā ñtâägue m̄r̄ia, doami. **4** Irin̄a judío masaka bosen̄a, pascua bosen̄a ejaburo mérögä duyab̄. **5** Jesús wárā masaka íḡu p̄aro aarimak̄ iãḡu, Felipere sérëñami:

—¿Noógue marí iñsā masaka ãärl̄pererā baaburire wajarirâkuri? ãrīmi.

6 Jesús íḡu basi íḡu iriburire masíkereḡu: “Felipe yure, ¿naásu yujugukuri?” ãrīḡu, irasú ãrīmi.

7 Felipe íḡarē yujumi:

—Marī dosciento n̄arī moādea waja wajataropa pā duparu wajari, masakare marī gueremakū, neō ejabirikoa, ãrīmi.

⁸ Igū irasū ãrīmakū pégu, ḡua merāmu Andrés, Simón Pedro paḡumu Jesúre ãrīmi:

⁹ —Óõ ū majīgū su mojōma pā duparu, pērā waaí opami. Masaka gapu wárāgora ããrīma. Irasiriro ïgūsārē baari neō ejabirikoa.

¹⁰ Igū irasū ãrīmakū pégu, Jesús ḡuare ïgū buerārē ãrīmi:

—Masakare ããrīpererārē doadoreka! ãrīmi.

Iro õārō tákero ããrībū. Irasirirā iri weka doama. Uma ditare keomakū, cinco mil gora ããrīmá. ¹¹ Igūsā eja doaperemakū ïágū, Jesús pā duparure ãi, Marīphare: “Óaa”, ãri, ushayari sīmi. Irasiri odo, ḡuare ããrīpererā iro doarārē irire gueredoremi. Waaídere gueredoremi. Irasirirā ããrīpererārē ïgūsā baaduáaropa guereyobu. ¹² Igūsā yapimakū ïágū, Jesús ḡuare ïgū buerārē ãrīmi:

—Igūsā baaduáarire seaka! Ubugorata kōmobukoa, ãrīmi.

¹³ Su mojōma pā duparure masaka baaduáadeare seasārā, pe mojōma pere su gubu peru pērēbejari puuirigora utuudobobu. ¹⁴ Masaka Jesús Marīph turari merā ïgūsārē baari sīmakū ïärā, ãsū ãrīma:

—Diayeta ããrā. “Íi Marīphaya kerere weredupiyurimasū i ûmugue aaribu ããrāyupu”, ïgūsā ãrīdita ããrīmi.

¹⁵ Irasirirā Jesúre turaro merā ãia, ïgūsā Opu ããrībure sóoduáarā iriadima. Igū gapu irire masīkōämi. Irasirigu dupaturi suguta ûtāugue mārīkōämi.

*Jesús deko weka waadea
(Mt 14.22-27; Mr 6.45-52)*

¹⁶ Nañtiāwāgāriri poe aārīmakū, gúa ñgū buerā ditarugue buabu. ¹⁷ Buaja, doódirugue ñajāa, Capernaugue taribujapuroribu. Nañtīrōgue iribu. Jesús gúa purogue ejabirimi dapa. ¹⁸ Gúa taribujamakū, mirū bero wējāpuwāgāribu. Pagari makūrī wāgābū. ¹⁹ Su mojōma kilómetro gúa waadero puru, guayaru puro Jesús deko wekague aarimakū ñābū. Ñgū irasū aarimakū ñārā, bero güibu. ²⁰ Jesús gapu guare aārīmi:

—Yuta aārā. Güimerāta!

²¹ Ñgū irasū aārīmakū pérā, gúa ñgūrē ñārō bokatīrī ñajādorebu. Ñgū ñajādero puru, mata gúa waaderoguere ejabu.

Masaka Jesúre ãmadea

²² Gajinu gapu masaka ditaru gaji koepugue dujanerā iri ñamirē guayaru suru dujadiru merā gúa taribujamakū, Jesús gúa merā waabirideadere masīñurā. ²³ Irogue ñgūsā aārīri poere gaji doóriduparu Tiberias wāikuri makāgue aārādea duparu, Jesús Maríphre: “Óaa”, aārī, usuyari sī, masakare baari gueredero puroweyague ejayuro. ²⁴ Irasirirā Jesús, gúa ñgū buerā marīmakū ñārā, iri doóriduparugue ñajāa, Capernaugue taribujañurā Jesús aāmarā waarrā.

Jesús pā irirosū ñgū aārīmarē weredea

²⁵ Ditarure taribuja, Jesúre bokajarā, ñgūrē sērēñama:

—Buegu, ¿naásū aārīmakū ñōguere aarari mu? aārīma.

²⁶ Jesús ñgūsārē aārīmi:

—Diayeta mussärē werea. Yu Marípu turari merā iri ïmurïrē ïäkererā, ïgü iriudi yu ãärrïrïrē buremubea. Irasirirā, yu mussärē ejodeare baayap-inerā dita ãärrïsñā, yure ãmáa. ²⁷ Mussa baari pereburi gapu ditare wajatamurā, moäbirikõäka! Gaji baari yu ãärrïpererā tügü siburi gapure ãmaka! Iri baarire ãmarã, Marípu merā perebiri okari oparäko. Yupu yure irire mussärē sidoregu ãärrümi. ïgü iriudi yu ãärrïrïrē mussärē ïmusiami, ãrümi.

²⁸ ïgü irasü ãärrümakü pérä, ïgürü sérüñama:

—¿Nasirirükuri Marípu iridorerire õäärü iriyuwarikümurü?

²⁹ Jesús ïgüsärē yujümi:

—Marípu mussärē iridoreri ãsü ãärrü. Yure ïgü iriudire buremudoremi, ãrümi.

³⁰ ïgü irasü ãärrümakü pérä, ïgürü ãärrüma:

—Guare murë buremudoregu, ¿ñeénorë mu turari merā iri ïmugükuri? ¿Naásüperire iri ïmugükuri? ³¹ Masaka marírögue marí ñeküsämarä maná wäïkürire baanerä ãärrümá. Marípuya werenírü gojadea pügue ãäriderosüta ûmügasima baarire ïgüsärē südi ãärrümi, ãrüma Jesúre.

³² ïgüsä irasü ãärrümakü pégu, Jesús ïgüsärē ãärrümi:

—Diayeta mussärē werea. Moisés ûmügasima baarire mussärē sibirdi ãärrümi. Yuputa baari ûmügasima, diayemarë mussärē sügü ãärrümi. ³³ Yu ûmügasigue ãärrüdi Marípu iriudi, ïgü baari irirosü ãärrügü, i ûmu marärë okari sügü ãärrü, ãrümi.

³⁴ ïgü irasü ãärrümakü pérä, ïgürü ãärrüma:

—Güa Opu, iri baarire guare síníköäka!

³⁵ Jesús ïgüsärē ãärrümi:

—Y_u okarire sīg_u, baari irirosū ãārīg_u ãārā. Y_ure tuyag_u, neõ uaboabi irirosū ãārīg_ukumi. Y_ure b_uremug_u, neõ nemesibubi irirosū ãārīg_ukumi. ³⁶ Dupiyuro y_u m_usārē ãārīderosūta, m_usā gap_u y_ure ïākererā, b_uremubea dapa. ³⁷ ãārīpererā Y_up_u y_ure sīnerā y_ure tuyarākuma. ïg_usārē y_u neõ b_{eo}birikoa. ³⁸ Ùm_ugasigue ãārīdi y_u gāāmerīrē irig_u aarig_u meta iribu. Y_ure iriudi gāāmerī gapure irig_u aarib_u. ³⁹ Y_ure iriudi ãsū gāāmemi. ïg_uy_ure sīnerārē neõ sug_ure y_u dedeubirimak_u gāāmemi. I ûm_u peremak_u, y_u ïg_usārē masūmak_u gāāmemi. ⁴⁰ Y_up_u y_ure iriudi ãārīpererā y_ure ïg_u mag_urē ïārā, y_ure b_uremurā ïg_u merā perebiri okarire opamak_u gāāmemi. Irasirigu i ûm_u peremak_u, ïg_usārē masūg_uko_a, ãārīmi Jesús.

⁴¹ Jesús: “Y_u ûm_ugasigue merā dijaridea baari irirosū ãārīg_u ãārā”, ãārīrīrē pérā, judío masaka oparā ïg_urē werew_uama. ⁴² ãsū ãārīma:

—¿Íí Jesús, José mag_u ãārīberi? Marī ïg_u pag_u, ïg_u pagore masīa. ¿Nasirigu ïg_u: “Ùm_ugasigue ãārīdi dijarib_u”, ãārīrī?

⁴³ ïg_usā irasū ãārīmak_u pégu, Jesús ãsū ãrī y_uj_umi:

—M_usā y_ure werew_uarire pirika! ⁴⁴ Neõ sug_u ïg_u gāāmerō y_ure tuyabirikumi. Y_up_u gap_u y_ure iriudi masaka y_ure b_uremumak_u irig_u ãārīmi. I ûm_u peremak_u, y_ure b_uremurārē masūg_uko_a.

⁴⁵ Marīp_uya kerere weredupiyunerā ãsū ãrī gojanerā ãārīmá: “Marīp_u ãārīpererārē bueg_ukumi”. Irasirirā ãārīpererā Y_up_uya buerire pé b_uremurā, ïg_uyare masīrā y_ure tuyarākuma.

⁴⁶ ’Neõ sug_u masaku Y_up_ure ïāg_u mámi. Y_u sug_uta ïg_u merā ãārīdi ïg_urē masīa. ⁴⁷ Diayeta

mussärē werea. Yure buremugu Yupu merā perebiri okari opami. 48 Yu baari irirosū äärigū okari sīgū äärā. 49 Mussä ñeküssamarā masaka marirögue manärē baanerā äärimā. Irire baakererā, boanerā äärimā. 50 Yu ümugasigue merā dijaridea baari gapure werea. Irire baagu, neõ boabirkumi. 51 Yu ümugasigue merā dijaridea baari okari sīrī irirosū äärigū yuta äärā. I baarire baagu, Yupu merā okanígukumi. I baari yu sīrī, yaa dupu äärā. I ümu marā Yupu merā okaníköäburo, ärigū, yaa dupure sīgukoa, äärimi Jesús.

52 Ígū irasū äärimakū pérā, judío masaka oparā Ígūsā basi gāme guaseo, ãsū äärima:

—¿Nasirigu marirē ígūya dupure baadoregu sībukuri?

53 Ígūsā irasū äärimakū pégu, Jesús äärimi:

—Diayeta mussärē werea. Yu ääripererā tīgū äärā. Mussä yaa dupure baamerā, yaa díre iirímerā okari opabea. 54 Yaa dupure baagu, yaa díre iirígu, Yupu merā perebiri okari opami. I ümu peremakū, Ígūrē masügukoa. 55 Yaa dupu diayema baari äärā. Yaa dí diayema iiríri äärā. 56 Yaa dupure baagu, yaa díre iirígu yu merā öärō äärimi. Yude Ígū merā öärō äärā. 57 Yupu yure iriudi okanígū äärimi. Ígū okanígū äärisī, yudere okanímakū yámi. Irasirigu yure baagure yu irirosū okanímakū irigukoa. 58 Yu irire ärigū, ümugasigue merā dijaridea baarie werea. I baari, maná mussä ñeküssamarā baadea irirosū ääribea. Ígūsā irire baakererā, boanerā äärimā. Ümugasigue merā dijaridea baari gapure baaguno, okaníköägukumi, äärimi Jesús.

59 Jesúus Capernaugue judío masaka nerẽrĩ wigue buegu, irire weremi.

Jesúus werenírře péră perebiri okari opaburire weredea

60 Ígū irasū ãrī buemakă péră, wáră Jesúre tuyară ãsū ãrī gāme wereníma ígūsā basi:

—Ígū wereri marī pémakă, diasagoráa. ¿Noã ire bokatíubukuri? ãrīma.

61 Ígūsā werenírře Jesúus pékōāmi. Irasirigu Ígūsārē sérēñami:

—¿Yū wererire péduabirkuri? **62** Yū ãärīpereră tīgū yū ãärīderogue mārīamakă ñārā, ¿naásū gūñabukuri māsā? **63** Óágū deyomarīgū masakare okarie sīmi. Ígūsāya dūpū gapū Ígūsārē okamakă irimasīnā máa. Yū wererire péră Óágū deyomarīgū okari sīrīrē opama. **64** Irasū ãärīkeremakă, gajirā māsā merāmarā gapū yure būremubema dapa, ãrīmi Jesúus.

Neõgoraguere ígūrē būremumerā ãärīmurārē, irasū ãärīmakă ígūrē wējēdūarāguere ígūrē ìmubure masīsiayupū. **65** Ásū ãrīmi:

—Ásū ãrīwereabū māsārē. Neõ sugū ígū gāñmerō yure tuyabirkumi. Yūpū, yure būremumakă irigū ãärīmi. Ígū irasiribirimakă, neõ sugūno yure būremubiribukumi, ãrīmi Jesúus.

66 Ígū irasū ãrīrře péră, wáră Jesúre tuyaneră neõ tuyanemobirima. **67** Ígūsā irasirimakă ñāgū, Jesúus gūare pe mojōma pere su gubu peru pērēbejarā Ígū buerārē sérēñami:

—¿Mūsāde yure tuyaduúrā yári? ãrīmi.

68 Ígū irasū ãrīmakū pégū, Simón Pedro ígūrē yujumi:

—Gua Opū, ¿noärē gua tuyabukuri? Mu wereri, guare Marípu merā perebiri okari opamakū yáa.

69 Gua murē būremusiáa. Gua ire masisiáa. Mu ñagū, Marípu íriudi ãârā, ãrīmi.

70 Ígū irasū ãrīmakū pégū, Jesús guare ãrīmi:

—Yū mūsārē pe mojōma pere su gubu Peru pērēbejarārē beyebū. Yū irasirikeremakū, sugū mūsā merā ãârīgū wātīyagū ãârīmi.

71 Jesús irasū ãrīgū, Judare Simón Iscariote magūrē ãrīgū iriyupū. Judas pe mojōma pere su gubu Peru pērēbejarārē merā ãârīkeregū, Jesúre wējēdūarāguere ígūrē ñimubu ãârīmi.

7

Jesús pagupūrā ígūrē būremudabiridea

1 Jesús masakare irire buedero pūru, Galilea nikūgue naagū waami. Judío masaka oparā ígūrē wējēdūarire masīgū, Judea nikūguere ãârīduabirim. **2** Iripoere judío masaka ñekūsāmarā masaka marīrōgue ãârīrā, wiirigā irideare gūñarī bosenū ejaburo dupiyuro ãârībū. **3** Irasirirā Jesús pagupūrā ígūrē ãârīma:

—Óõrē dujabita, Judeague bosenūrē ñagū waaka! Irasirirā irogue mu buerā mu turari merā iri ñimurīrē ñârākuma. **4** Masaka mu rē masīmakū gāâmegū, mu turari merā iri ñimurīrē ãârīpererā ñürō iri ñugū waaka! Ígūsā ñâberogue iribirikōaka! ãârīma.

5 Ígū pagupūrā ãârīkererā, Jesúre būremubirima.

6 Irasirigū Jesús ñagūsārē ãârīmi:

—Masaka īgūsā yure masiburo duyakōāa dapa. Musārē iri bosenurē īārā waaduamakū ñāgoráa.⁷ I īmū marā musārē īāturbema. Yū gapure īgūsā ñerō irideare yū weremakū īāturima.⁸ Musā bosenurē īārā waaka! Yure yū waaburo duyakoa dapa. Irasirigū iri bosenurē īāgū waabea dapa, ārīmi Jesús.

⁹ Īgū irire ārādero pūru, Galileague dujami.

Jesús īgūsā wiirigā iriri bosenurē īāgū waadea

¹⁰ Īgū pagupūrā bosenurē īārā waaderro pūru, Jesúde masaka īmurō marīrō waami, īgūsā īgū waarie masibirkōāburo, ārīgū. ¹¹ Iri bosenurē judío masaka oparā īgūrē āmarā iriñurā. Āsū ārī sērēñañurā:

—¿Noógue āārīkuri īgū? ārīñurā.

¹² Wárā masaka Jesúyamarē werenírā iriñurā. Gajirā: “Óagū āārīmi”, ārīñurā. Gajirā gapu: “Óagū meta, masakare ārīkatorikugū āārīmi”, ārīñurā.

¹³ Judío masaka oparārē güirā, āārīpererā péurogue: “Jesús āsū āārīmi”, ārī werebiriñurā.

¹⁴ Jesús irogue eja, iri bosenu dekokharipoe Marīpuya wiigue ñajāa, masakare buemi. ¹⁵ Īgū buemakū pérā, judío masaka oparā péguka, āsū ārīma:

—Ībuebiridi āārīkeregu, ¿nasirigu õārō masirī?

¹⁶ Īgūsā irasū ārīmakū pégū, Jesús īgūsārē ārīmi:

—Yū bueri, yaa meta āārā. Yure iriudiyu bueri gapu āārā. ¹⁷ Marīpū gāāmerīrē iriduarā yū buerire pérā: “Marīpū īgūrē buedorerosūta buemi. īgū gāāmerō werebemi”, ārīrākuma. ¹⁸ Sugū īgū gāāmerō weregu, gajirārē: “īgū õārō weremi”, ārī

burenumakū iridhagū ãārīmi. Gajigū Marīph ū īgūrē iriudi gāāmerīrē weregu gapū masakare: “Marīph ðātarimi”, ãārī burenumakū yámi. Ígū ãārīkatori marīrō diayeta weregu ãārīmi.

19 'Moisés Marīph doreri gojadea pūrē mūsārē pídi ãārīmi. Mūsā gapū neō sugū iri dorerire iribea. ¿Nasirirā mūsā yhre wējēduari? ãārīmi.

20 Masaka īgūrē ãārīma:

—Mu wātī ñajásūdi ãārā. ¿Noā mūrē wējēduari?

21 Jesús īgūsārē ãārīmi:

—Suñarō siñajārīnu ãārīmakū yh sugū pūrīrikugure taumakū ïārā, mūsā ãārīpererā ïāgūkakōābu. **22** Iripoegue Moisés mūsā pūrā ûmarē īgūsāya dūphuma gasirogārē* wiiridoredi ãārīmi. Ígū irire doreburo dupiyuro mūsā ñekūsāmarā irasirisanerā ãārīmá. Irasirirā mūsā majīrāgārē su mojōma pere gaji mojō hreru pērēbejarinurī waaro merā īgūsā deyoaderopurū siñajārīnu ãārīkeremakū, īgūsārē irasirináa. **23** Irasirirā Moisés dorederosūta irirā, siñajārīnu ãārīkeremakū mūsā majīrāgā ûmarē īgūsāya dūphuma gasirogārē wiiria. Siñajārīnu ãārīmakū yh sugure ãārīpereri ïgūya dūphumarē ðāmakū iribū. ¿Nasirimurā yh merā guarí mūsā? **24** Mūsā yh irideare ïādero purū: “Ñerō irimi”, ãārī

* **7:22** Gn 17.1-14: Iripoegue Marīph Abrahārē ëgū pūrā ûmarē: “Yaarā ãārīburo”, ãārīgū, īgūsāya dūphuma gasirogārē wiiridoredi ãārīmi. Purū iri dorerire Moisére pídi ãārīmi. Irasirirā judío masaka Abraham parāmerā ãārīturiarā iri dorerire irirā, ëgūsā pūrā ûmarē su mojōma pere gaji mojō hreru pērēbejarinurī waaro merā īgūsā deyoaderopurū irasū yáma.

werewaabirikōāka! Yę irideare ñārō keoro pémasī odorāgue wereníka! ñārīmi Jesús.

Jesús amagasigue merā aaribá, ñārī weredea

²⁵ Igü irasū ñārīipoere gajirā Jerusalén marā ñasū ñārī wereníma:

—¿Lí marī oparā wējēdāgħu meta ñārīri? ²⁶ Igü ñārīpererā īñurōgue buegħu yámi. Sugħno gapu ta īgħar ġejnej neñi ñārībema. Gajipoe irirā marī oparā: “Ii diayeta Cristo, Marīpħu iriudi ñārīmi”, ¿ñārī għuñabukuri? ²⁷ Marī iż-żi aariderore masīa. Cristo, Marīpħu iriugħu gapu re aarimakħ, igħi ñārīderogue masībirikoa. Irasirigħu Cristo ñārībirikumi iż-żi, ñārīma.

²⁸ Jesús Marīpħaya wiigħe bueripoe īgħasā irasū ñārī werenīmakħ pégħu, bħaro bħusħaro merā ñasū ñārī weremi:

—Muasā yħre masīa, ñārā. Igħi aariderodere masīa, ñārā. Yħu għāmerō aaribirib. Yħre iriudi keoro iriġu ñārīmi. Muasā īgħar ġejnej masībea. ²⁹ Yħu igħi pħarrogue ñārīdi ñārīsīn, īgħur ġejnej masīa. Igħata yħre iriumi, ñārīmi Jesús.

³⁰ Igħi irasū ñārīmakħ pérā, īgħar ġejnej peresu iridħakererā, ñeħabirima. Igħi ñerō tariburinu dħuyabu dapa. Irasirirā īgħur ġejnej ñeħabirima. ³¹ Gajirā wárā masaka īgħur ġejnej bħarremu. Ñasū ñārīma:

—Neñi sugħi, iż-żi nemorō Marīpħu turari merā iri īmugħi māmi. Irasirigħu iż-żi Cristo, Marīpħu iriudi ñārīmi.

Fariseo bumarā Jesúre peresu iridoreddea

³² Fariseo bumarā, masaka Jesúre: “Ii Marīpħu iriudi ñārīmi”, ñārīr īgħi pēñurā. Irasirirā īgħasā paía

oparā merā Marípuya wiire korerā surarare īgūrē ñeā, peresu iridorerā iriuadiñurā.

33 Irasirigu Jesús masakare ãsū ãrīmi:

—Yoaweyaripoe m̄sā merā ãārīgukoa. Puru yure iriudi p̄rogue waagukoa. **34** Yü ãārībuore m̄sā waamasibirkoka. Irasirirā yure ãmakererā, neō bokabirkoka.

35 Igū irasū ãrīmakū pérā, judío masaka oparā ïgūsā basi ãsū ãrī gāme sērēñama:

—Igū marīrē: “Yure m̄sā neō bokabirkoka”, ãrīgū, ¿noógue waagukuri? ¿Igū judío masaka griego ãārīrgue makārī waanerā p̄rogue griego masakare buegu waabukuri? **36** Igū marīrē: “Yü ãārībuore m̄sā waamasibirkoka. Irasirirā yure ãmakererā, neō bokabirkoka”, ãrīrī, ¿naásū ãrīduaro iriyuri? ãrīma.

Jesús okari sīrī dekomarē weredea

37 Igūsā bosenu iritūnurñu dupanugora ãārīmakū, Jesús wāgānugā, buro b̄usuro merā masakare ãsū ãrī weremi:

—Nemesiburā yü p̄rogue iirirā aarika!

38 Marípuya werenirī gojadea pūgue ãsū ãrī gojasūdero ãārībú: “Yure b̄uremurāya yujupürārīguere okari sīrī deko ūmayoro irirosū ãārīníkōárokota”, ãrī gojasūdero ãārībú, ãrīmi.

39 Jesús irire ãrīgū: “Yure b̄uremurā Õágū deyomarīgūrē oparākuma”, ãrīgū irimi. Jesús ûmugasigue m̄rīaburo dupiyuro Õágū deyomarīgū ejabirimí dapa.

Masaka d̄ukawaridea

40 Jesús ãrīrīrē pérā, gajirā ãsū ãrīma:

—Íñ diayeta Marípuya kerere weredupiyurimasú: “Marí puro aaribu ãäräyupú”, Ígüsã ãrídí ãärími.

⁴¹ Gajirâ ãsû ãrîma:

—Íñ, Cristo Marípù iriudi ãärími.

Gajirâ gapù:

—Cristo, ¿nasiribu Galileamù ãäríbukuri? ãrîma.

⁴² Marípuya werenírì gojadea pügue ãsû gojasúdero ãäríbú: “Cristo Marípù iriubu, opù David parâmi ãäríturiagu ãärígukumi. David deyoadea makâ Belén wâikuri makâgue deyoagukumi”, ãrî gojasúdero ãäríbú.

⁴³ Irasirirâ Jesúre surosû gûñabirisñâ, gâme dákawariakôâma. ⁴⁴ Surâyeri Jesúre ñeâ, peresu iridâakererâ, iribirima.

Judío masaka oparâ Jesúre bâremubiridea

⁴⁵ Irasirirâ Marípuya wiire korerâ surara Jesúre ñeâdorerâ iriunerâ, paía oparâ, fariseo bumarâ purogue goedujáañurâ. Ígüsã goedujajamakû ïârâ, Ígüsârê sérëñañurâ:

—¿Nasirirâ Jesúre ñeâ, ãribirari?

⁴⁶ Surara Ígüsârê yujuñurâ:

—Neõ sugù Ígù irirosû werenígù mámi.

⁴⁷ Ígüsã irasû ãrîmakû pérâ, fariseo bumarâ Ígüsârê ãrîñurâ:

—¿Musâde Ígù ãrîkatori merâ weremakû: “Diayeta weremi”, ãrî bâremurî? ⁴⁸ Neõ sugù marí oparâ, neõ sugù gúa fariseo bumarâ Ígûrê bâremugù mámi. ⁴⁹ Sûsã masaka gapù Ígù wererire bâremurâ, Marípù Moisére doreri pídeare masibema. Wajamoásûmurâ ãäríma.

50 Nicodemo fariseo bumu iro dupiyuro ñami merã Jesûre ïágu ejadi, ïgüsã merã ãäríyupu. ïgüsã irasu ãrímaku pégu, ïgüsârê ãríyupu:

51 —Marírê doreri ãsu ãrã. Sugu masaku ïgu irideare weremaku marí péburo dupiyuro ïgûrê: “Ñerõ iribu”, ãrî wajamoâmasibea, ãríyupu.

52 ïgu irasu ãrímaku pérâ, ãsu ãrî yujuhñurâ:

—¿Mude ïgu irirosu Galileamu ãärírî? Marípuya werenírî gojadea pûrë bueka! Iri pûrë buegu: “Neõ sugu Galileamu Marípuya kerere weredupiyurimasu mámi”, ãrî masiguko.

Umáu merâ ñerõ irigore werestâdea

53 ïgüsã irasu ãrâdero puru, ïgüsâya wiirigue dujáakôðâñurâ.

8

1 Jesú斯 gapu ütâa Olivos wâikudigue waami.

2 Gajinu gapu boyoripoe ãärímaku, Marípuya wiigue waami doja. ïgu ejamaku ïärâ, masaka ãärípererâ ïgu puro nerêma. Irasirigu eja doa, ïgüsârê buenugâmi. **3** Moisés gojadeare buerimasâ, fariseo bumarâ sugo nomeôrê gajigu igo marâpu ãäríbi merâ igo ñerõ irigore bokajañurâ. Irasirirâ Jesú斯 bueripoe iri wiigue ãärípererâ masaka ñürõ igore ãñajânú, Jesûre ãrîma:

4 —Buegu, igo marâpukugo ãäríkerego, gajigu merâ ñerõ irigore bokajabu. **5** Moisés Marípu doreri gojadea pûgue igo nomeõ irirosu irigonorê ütâyeri merâ dea wëjëdoredi ãärímí. Muko, ¿naásu ãrîrî?

6 “¿Naásu yujugukuri?” ãrîrâ, ïgûrê irasu ãrî sêrêñadima. “ïgu keoro yujubirimaku, marí

oparāguere wereſārāko”, ãrī gūñañurā. Ígūsā irasū sērēñamakū pégħ, Jesúš gapħ muúbia doaja, nikūgue īgħija mojōsūrū merā gojami. ⁷ Ígħisā īgħire ſerēñaduúbirimakū pégħ, Jesúš wāgħanugħā, āsū ãrīmi:

—Musā merāmu ñerō iribino igore ħtäye merā deapħoriburo.

⁸ Irasū ãrī odo, dupaturi muúbia doaja, nikūgue gojami doja. ⁹ Īgħi irasū ãrīmakū pérā, īgħisā ñerī irideare pemasī, għayas īrīmerā, mħarrā sugħi pħarru, gajigħi pħarru wiriapħorima. Irasirirā Jesúré sugħata nomeo iro dujago merā píkōa, waakōāma. ¹⁰ Jesúš wāgħanugħā, igore ãrīmi:

—¿Noógue āārīrī mħarrē wereſānerā? ¿Neō sugħi mħarrē wajamoādoregħu mārī?

¹¹ —Mámi, yu Opu, ãrī yujiżmo.
Igo irasū ãrīmakū, Jesúš igore ãrīmi:
—Yude mħarrē wajamoādorebea. Irasirigo waaka!
Dupaturi ñerīrē neō irinemobirikōāka!

Jesúš i ħim marārē sīġġi āārīrīmarē were-dea

¹² Jesúš dupaturi masakare āsū ãrī weremi:
—Yiħi i ħim marārē sīġġi āārīrī. Yihux tħayara naħtīrōgue āārīrī irirosū āārīrbema. Boyorogue āārīrī irirosū āārīma. Irasirirā yu okari sīrīrē oparākuma.

¹³ Īgħi irasū ãrīmakū pérā, fariseo bumarā ãrīma:
—Mu basi mħi āārīrikħi rire werea. Irasiriro mħi werenirī neō wajamāa.

¹⁴ Jesúš īgħisārē āsū ãrī yujiżmi:
—Yihux aariderore, yu waabu rodere yu masiha. Musā gapu irire neō masiħbea. Irasirigu yu basi yu āārīrikħi rire werekeremakū, yu werenirī diayeta

ããrã. ¹⁵ Msã i ûmu marã irirosû yure werewuáa. Yu gapu neõ sugure msã irirosû werewuabea. ¹⁶ Yu masaka ããrurikurire: “I gapu õãa, i gapu õãbea”, ãrugu, keoro ãrã. Yu suguta yu gããmerõ irire ãrubea. Yupu yure iriudi merã irire irasû yáa. ¹⁷ Msãrud doreri gojadea pugue ãsû ãrã: “Puru masaka ïgusã ïâdeare surosû weremaku: ‘Diayeta ããrã’, ãrugojasudero ããrubu. ¹⁸ Yu basi yu ããrurikurire werea. Yupu yure iriudide yu ããrurikurire weremi, ãrumi.

¹⁹ Ígu irasû ãrumaku puru, ïguru suruñama:
—¿Noógue ããruñi mapu?

Jesús ïgusãru yujumi:
—Msã yure, Yupudere masubea. Yure masuru,
Yupudere masuboayo.

²⁰ Jesus irasû ãru weregu, Marupuya wiigue ããrumi. Masaka niyeru suru, ïgusã suru kumuri puro ããrumi. Ígu ñueru tariburinu ejabiribu dapa. Irasiru neõ sugu ïguru ñeã, peresu iribirima.

Jesus: “Yu waaburore msã waamasubirikoa”, ãru weredea

²¹ Jesus dupaturi juduo masaka oparuru weremi:
—Yu ããruderogue waaguko. Yu waaderu puru, msã yure ãamaruko. Msã ñueru iridea waja, waja oparu boaruko. Yu waaburoguere msã waamasubirikoa.

²² Ígu irasû ãrumaku puru, gãme suruñama:
—¿Nasirigu: “Yu waaburoguere msã waamasubirikoa”, ãruñi? ¿Ígu basi wueju boagukuri irasû ãrugu?

²³ Jesus ïgusãru ãrumi:

—Mʉsā gapʉ i ʉmʉgue ããrĩrã, i ʉmʉ marã ããrã. Yʉ gapʉ ʉmʉgasigue ããrĩdi, i ʉmʉmʉ meta ããrã. **24** Irasirigu mʉsãrẽ: “Mʉsã ñerĩ iridea waja, waja oparã boarãko”, ãrãbhʉ. Mʉsã: “Yʉ ïgã ããrã*”, ãrĩ wereadeare buremubirisã, mʉsã ñerĩ iridea waja, waja oparã boarãko.

25 Irasũ ãrígã pérã ïgûrẽ sêrẽñama:

—¿Noāno ããrĩrĩ mu?

Jesús ïgûsãrẽ yʉjʉmi:

—Buenugâgueta mʉsãrẽ: “Yʉ ïgã ããrã”, ãrĩ weresiabʉ. **26** Yʉ mʉsãyamarẽ, mʉsã ñerõ iridea waja mʉsãrẽ wajamoãburire wereduari, wári ããrã. Yure iriudi gapʉ diaye weremi. Irasirigu ïgã weremakã yʉ pédea ditare mʉsã i ʉmʉ marãrẽ werea, ãrĩmi.

27 Jesús: “Yure iriudi”, ãrígã, ïgã Pagʉreta werenígã irimi. ïgûsã gapʉ irire pémasibrima. **28** Irasirigu Jesús ïgûsãrẽ ãrĩmi:

—Yure ããrĩpererã tîgûrẽ mʉsã curusague pábiatú ãïwâgûnúrãko. Mʉsã irasũ irirã: “Yʉ ïgã ããrã”, ãrĩ wereadeare: “Diayeta ããrã”, ãrĩ masîrãko. Yʉ gâãmerõ neõ iribi, irasũ ããrîmakã Yʉpʉ yure buueda ditare yʉ weregʉ ããrĩrîrẽ masîrãko. **29** Yure iriudi yʉ merã ããrĩmi. ïgã gâãmerã ditare irinía. Irasirigu ïgã yure neõ béobemi.

* **8:24** Exodus 3.13-15: Iripoegue Moisés Marípʉre sêrẽñadi ããrĩmi: “Israel bumarã yure: ‘Mʉ iriudi wãi, ¿naásã ããrĩrĩ?’ ãrĩ sêrẽñamakã, ¿naásã ãrĩ weregakuri?’ Marípʉ ïgûrẽ ãsã ãrĩdi ããrĩmi: “Yʉ wãi ‘YO SOY EL QUE SOY’ ããrã. Irasirigu Israel bumarãrẽ ãsã ãrĩ wereka: ‘YO SOY yure mʉsãguere weredoregʉ iriumi’, ãrãka!” ãrĩdi ããrĩmi. “YO SOY EL QUE SOY”, ãrîrõ: “Yʉ ããrînígãta ããrã, o ïgâta ããrã yʉ”, ãrîdʉaro yáa.

³⁰ Jesú斯 irasū ãrīmakū pérā, wárā masaka īgürē bùremuma.

Jesú斯 Marípʉ pūrāyamarē, ñerō iririmasāyamarē weredea

³¹ Jesú斯, judío masaka: “Marípʉ iriudi ãārīmi”, ãrī bùremurärē ãsū ãrīmi:

—Yʉ werenírīrē bùremuduúmerã, diayeta yʉ buerā ãārā. ³² Irasirirā diayema ãārīrīrē masīrākoo. Irire masīrā, ñerō iririre pirirākoo. Moāboeanerā mʉsā opure wirianerā irirosū ãārīrākoo.

³³ Ígū irasū ãrīmakū pérā, ëgürē ãrīma:

—Gúa Abraham parāmerā ãārīturiarāgue ãārā. Irasirirā neō gajirāyarā ëgūsārē moāboerā ãārībea. Irasirigu: “Moāboeanerā mʉsā opure wirianerā irirosū ãārīrākoo”, ãrīgū, ¿naásū ãrīdhagʉ irasū ãrīrī mʉ?

³⁴ Jesú斯 ëgūsārē ãrīmi:

—Diayeta mʉsārē werea. Ñerīpererā ñerīrē irirā, ñerīrē iridoreguyarā ëgū dokamarā irirosū ãārīma. ³⁵ Sugʉ moāboegʉ wii opʉ magʉ irirosū neō ãārībemi. Wii opʉ magʉ gapʉ ëgū pagʉya wiimʉ ãārīníkōákumi. ³⁶ Yʉ, ûmʉgasigue ãārīgʉ magʉ ãārā. Irasirigu mʉsārē ñerīrē iridoreguyarā irirosū ãārībirimakū irigʉ, diayeta moāboeanerā mʉsā opure wirianerā irirosū ãārīmakū irigʉkoo.

³⁷ Yʉ mʉsā Abraham parāmerā ãārīturiarire masā. Irasū ãārīkererā, mʉsā yʉ wererire péduabea. Irasirirā yʉre wējēdháa. ³⁸ Yʉpʉ yʉre masīmakū irideare mʉsārē werea. Mʉsā gapʉ mʉsāpʉ dorerire yáa.

³⁹ Ëgūsā ëgürē ãrīma:

—Abraham gua ñekë ãärídi ãärími.

Jesús gapu īgūsārē ãärími:

—Musā diayeta Abraham parāmerā ãäríturiarā ãärírā īgū iriunaderosūta iririkuboayo. **40** Yuhu yure diaye wererire musārē yu werekeremakū, yure wējēduáa. Abraham gapu musā irirosū neō irasiribiridi ãärími. **41** Musā musāpū irirosūta yáa.

Ígū irasū ãrīmakū pérā, ãrīma:

—Gua, pagu marírā irirosū ãäríbea. Marípu suguta għapu ãärími.

42 Jesús īgūsārē ãärími:

—Yuhu diayeta musāpū ãärīmakū, musā yure mañboayo. Yu īgū merā ãärīdita õõ musā purogue aaribū. Yu għāġamerō aaribiribu. Yuhu yure iriumi. **43** ¿Nasirirā yu wererire pémasibperi musā? Musā yu wererire péduabirisīā, pémasibea. **44** Musāpū wātī ãärími. Musā īgħuyarā ãärā. Irasirirā īgħi għażżepp u waqt kien. Neōgoragueta masakare wējebéodi ãärīgħu yámi. Ígħigu diayema neō máa. Irasirigħu īgħi neō diayemarē werebemi. Neōgoraguere masakare ãrīkatopuroridi ãärími. Irasirigħu īgħi irasū ãrīkatorikugħu ãärīsīā, ãrīkatori ditare weremi.

45 Yu gapu diayemarē werea. Irasirirā yu wererire pérā, musā irire bħremubea. **46** ¿Noā yure: “Mu ãsū irigħu, ñerō iriabu”, ãrī masibukuri? Yu musārē diayemarē werekeremakū, ¿nasirirā yu wererire bħremuberi? **47** Yuhu pūrā īgħi werenirrē péma. Musā gapu īgħi pūrā ãrībirisīā, irire péduabea, ãrīmi Jesús.

Cristo Abraham dupiyuro ãärīdeamarē weredea

48 Jesús irasū ãrīmakū pérā, judío masaka īgħix ārīma:

—Gua: “Mu Samariamu, wātī ñajāsūdi āārā”, ārīrā, diayeta ārīrā yáa.

⁴⁹ Jesú *Ígüsärē* ārīmi:

—Yu wātī ñajāsūdi āārībea. Yu iriri merā masaka Yupre: “Óātaria mu”, ārīmaku yáa. Musā gapu yu iririre īākererā: “Nerīrē irigu āārīmi”, ārā. ⁵⁰ Yre: “Óārō yáa”, ārī buremurārē āmabea yu. Yupu gapu masakare yre buremumaku gāāmemi. Ígūta yu iririre īāgu, yre: “Óārō yáa”, ārīmi. ⁵¹ Diayeta musārē werea. Yu wererire irigu neō boabirkumi.

⁵² Ígū irasū ārīmaku pérā, Ígūrē ārīma:

—Dapagora gua ire masia. Mu wātī ñajāsūdi āārā. Abraham iripoegue boakōādi āārīmí. Marīpuya kerere weredupiyunerāde boakōānerā āārīmá. Mu gapu: “Yu wererire irigu neō boabirkumi”, ārā. ⁵³ ¿Gua ñeku Abraham nemorō āārīrī mu? Ígū, Marīpuya kerere weredupiyunerāde boakōānerā āārīmá. ¿Noā āārīrī mu irasū ārī weregu?

⁵⁴ Jesú *Ígüsärē* ārīmi:

—Yu, yu basi ðārō werenírī wajamáa. Yupu gapu musā: “Guapu āārīmi”, ārīgu gapu yre ðārō weremi. ⁵⁵ Musā gapu Yupre neō masibea. Yu Ígūrē masia. Yu: “Ígūrē masibea”, ārīgu, musā irirosū ārīkatorikugu āārībukoa. Yu gapu Ígūrē ðārō masia. Irasū āārīmaku, Ígū wererire yáa. ⁵⁶ Musā ñeku Abraham yu i ûmugue aariburire masidi āārīmí. Irasirigu yu aarimaku īāgu, buro usuyari merā āārīdi āārīmí.

⁵⁷ Ígūsā Jesúre ārīma:

—Mu cincuenta bojori opabirkeregu, ¿nasirigu Abrahārē īādi āārībukuri?

58 Jesús īgūsārē ãrīmi:

—Diayeta mūsārē werea. Abraham dupiyuro ãärīdi yuta ãärā.

59 Īgū irasū ãrīmakū pérā, īgūsā ñtāyeri ãi, īgūrē dea wējēdhamakū, Marípuya wiigue ãärādi īgūsā watope duriwiriakōämi.

9

Deyoagugueta koye īamasibire Jesús taudea

1 Gajinʉ Jesús maague waagʉ, deyoagugueta koye īamasibire bokajami. **2** Gua īgūrē ñārā, Jesúre sērēñabʉ:

—Buegʉ, ¿noā ñerō iridea waja īgū koye īamasibí deyoayuri? ¿īgū pagusāmarā ñerō iridea waja, o īgū basi īgū ñerō iridea waja īgūrē irasū waayuri? ãrlībʉ.

3 Jesús gʉare ãrīmi:

—Īgū ñerō iridea, īgū pagusāmarā ñerō iridea īgū deyoagugueta koye īamasibí ãärīmakū iribiribʉ. Marípʉ īgū turari merā īgūrē õärī iririre masakare īmugukumi. Irasirigu īgū koye īamasibí deyoami.

4 Úmʉ merā masaka moāmasírā irirosū dapagora Marípʉ yure iriugʉ pídeare marírē iriro gāâmea. Ñami merā moāmasímerā irirosū pʉrugue īgū pídeare irimasibirikoa pama. **5** Yʉ i ñmugueré ãärīgū, masakare sīägori sīgū ãärā. Irasirigu īgūsārē Marípʉre masimakū yáa, ãrīmi.

6 Irasū ãrī odo, nikūgue síkure eomeépí, iri merā morē, koye īamasibya koyeguere túwãkāmi.

7 Irasiri odo, īgūrē ãrīmi:

—Siloé wāikuri deko gobegue īgūsā iridea gobegue maya koyere koegu waaka! ārīmi. “Siloé”, ārīrō: “Iriugu”, ārīduaro yáa.

Īgū irasū ārīmakū pégū, koye īamasibí irogue īgūya koyere koegu waakōāmi. Koe odo, koye īamasīgūgue dujariyupu. ⁸ Īgūya wiigue dujajamakū, īgūya wii puro āārīrā, iro dupiyuro īgū niyeru sērēdi āārīmakū īānerā, sērēñaañurā:

—¿Ēlī dupiyuro niyeru sērē doanídita āārīrī?

⁹ Gajirā ārīñurā:

—Īgūta āārīmi.

Gajirā gapu ārīñurā:

—Īgū āārībemi. Īgū irirosū deyogu āārīmi.

Īgūsā irasū ārīmakū pégū, koye īamasibí āārādi gapu āsū ārīyupu:

—Īgūta āārā yu.

¹⁰ Īgū irasū ārīmakū, masaka īgārē sērēñaañurā:

—Mu īamasibiradi āārīgū, ¿nasirigu dapagorare irasū īamasīrī?

¹¹ Īgūsārē yuþuyupu:

—Jesús wāikugu īgūya síku nikū merā moāmorē, yu koyere túwākāmi. Túwākā odo, yure: “Siloé wāikuri deko gobegue īgūsā iridea gobegue maya koyere koegu waaka!” ārāmi. Yu irogue waa, koyere koe odo, īamasīþuroriabu.

¹² Īgū irasū ārīmakū, īgūrē sērēñaañurā doja:

—Murē irasiriadi, ¿noógue āārārī?

—Masibirikoa. Noó āārīgū āārīkumi, ārīyupu.

Fariseo bumarā koye īamasibí āārīdire sērēñadea

¹³ Puru īgūsā koye īamasibiridire fariseo bumarā purogue āiāñurā. ¹⁴ Jesús īgūya síku nikū merā

moāmorē, koye īāmasībire taudean✉ judío masaka siñajārīn✉ ãārībá. ¹⁵ Irasirirā fariseo bumarā koye īāmasībiridire sērēññañurā:

—¿Nasirigu dapagorare õārō ñārī?

Ígūsārē yuñayupu:

—Sug✉ ígūya síku nikū merā moāmorē, yaa koyere túwākāmi. Irasirigu yaa koyere koeaderopur✉, īāmasīpūrorib✉.

¹⁶ Ígū irasū ãārīmak✉, surāyeri fariseo bumarā merāmarā ãārīñurā:

—Ígūrē irasiridi, marī siñajārīñurīma dorerire iribi ãārīmi. Irasirigu Marīp✉ iriudi ãārībemi.

Gajirā gap✉ ãārīñurā:

—Ígū ñerō iriguno ãārīgú, i iri ñimurīrē irimasībiriboayup✉. Irasirirā Ígūsā surosū gūñabirisī, dūkawariñurā. ¹⁷ Irasirirā dupaturi koye īāmasībiridire sērēññañurā doja:

—Muñko, ¿naásū ãārīrī mārē koye īāmasīmak✉ iridire?

Ígū yuñayupu:

—Ígū Marīp✉ kerere weredupiyug✉ ãārīmi, ãārā yu, ãārīyupu.

¹⁸⁻¹⁹ Judío masaka oparā gap✉: “Íí koye īāmasīgū, dupiyuro koye īāmasībi ãārīdi ãārībemi”, ãārī gūñadiñurā. Irasirirā Ígū pagusāmarārē siiu, sērēññañurā:

—“¿Íí m✉ magū neō deyoagugueta koye īāmasībi ãārīdi ãārīmi”, ãārīrī? Ígū diayeta koye īāmasībiridi ãārīgú, ¿nasiri dapagorare õārō īāmasīrī?

²⁰ Ígū pagusāmarā yuñayupu:

—Ire gúa masía. Íí gúa magáta áárlími. Ígú deyoagüeta koye íámasíbiridita áárlími. ²¹ Ígú dapagora koye íámasírí gapare, ígúrē íámakú irididere masíbea. Ígúrē sérénaka! Buguro áárlími. Ígú basi mäsáré yuhyupusími.

²² Judío masaka oparā dupiyurogue ású árlíñurá:

—Jesúre: “Marípu iriudi Cristo áárlími”, árlígnoré marí nerérí wiirigue neó ñajádorebirikóárrá! árlíñurá. Irasirirá, ígúsa árlídeare pénerá áárlísiá, koye íámasíbiridi pagusámará ígúsaáre güigorañurá. ²³ Irasirirá ígúsaáre: “Buguro áárlími. Ígúrē sérénakal” árlíñurá.

²⁴ Judío masaka oparā irire pérá, dupaturi koye íámasíbiridire siiu, ígúrē árlíñurá doja:

—Marípu mu wererire pémi. Irasirigu ígú péurogue guare diaye wereka! Gúa ire masía. Jesúus ñeró irigu áárlími.

²⁵ Ígúsaára irasú árlímakú pégu, ígúsaáre ású ári yuhyupu:

—Jesúre ígú ñegú, o ñágú áárlíñiré masíbirikoa yu. I ditare masía. Yü dupiyuroguere koye íámasíbi áárlíbú. Dapagorare íaa, árlíyupu.

²⁶ Ígú irasú árlímakú pérá, dupaturi ígúrē sérénáñurá doja:

—¿Nasiriri ígú müré? ¿Nasirigu ígú müré koye íámasímakú iriri?

²⁷ Ígú yuhyupu ígúsaáre:

—Irireta mäsáré weresiabu. Yü irasú ári werekeremakú, mäsá gapu yü wererire péduabirabu. ¿Nasirirá dupaturi yü irire weremakú péduari? ¿Mäsáde ígú buerá áárlídhakuri?

²⁸ Ígú irasú árlímakú pérá, ígúrē turiñurá:

—Mu Ígã buegu ãärã. Guá gapu Moisés gojadeare buerã ãärã. ²⁹ Ire guá masña. Marípu Moisére weredi ãärími. Jesúre iriudi gapure guá masíbea.

³⁰ Ígüsä irasü ãrímakü, Ígüsärë ãsü ãrë yuhyupu:

—Musä irasü ãrímakü, pégu kakooako. Ígã yure koye iãmasimakü irikeremakü, musä ígürë iriudire masíbea, ãrã. ³¹ Marí ire õärõ masña. Marípu ñerõ irirã ígürë sérëmakü pébemi. Ígürë bùremugü, ígã dorerirere irigure ígã sérëri ditare pémi. ³² Marí neõ sugu deyoagugueta koye iãmasibire iãmakü irigu ãäríriri pébea. ³³ Marípu Jesúre iriubirimakü, yure koye iãmasimakü iribiriboañumi, ãríyupu.

³⁴ Ígã irasü ãrímakü pérä, ãrïñurã:

—Mu deyoagugueta ñerí merä deyoadi ãäríkeregü, ¿irire wereduari guare buebu? ãrïñurã.

Irasirirã judío masaka nererí wiigue ígürë ñajädorebiriñurã.

Jesús ígã yare pémerä koye iãmasimerä irirosü ãäríma, ãrë weredea

³⁵ Jesúr koye iãmasibridire Ígüsä béoziuadeare pémi. Irasirigu ígürë bokajagu, sérëñami:

—¿Marípu magü ãärípererä tígürë bùremurí mu?

³⁶ Ígã Jesúre ãrími:

—Yu Opü, ¿noä ãäríri ígã? Wereka yure! Ígürë masigü, bùremugura.

³⁷ Jesúr ígürë ãrími:

—Mu ígürë iãsiáa. Yu mu merä werenígü, ígüta ãärã.

³⁸ Irire ãrímakü pégu, Jesúr puro ñadukupuri merä ejamejä, ígürë:

—Yu Opü, muñre bùremua, ãrími.

³⁹ Puru Jesúr ãsü ãrími:

—Y_u masaka irideare: “I gap_u õāa, i gap_u õābea”, ārīg_u, i ûm_uguere aarib_u. Y_up_u gââmerîrē masîmerâ, koye ïâmasîmerâ iriros_u âârîma. Irasirig_u koye ïâmasîmerâ iriros_u âârîrâr_u ïg_u gââmerîrē masîburo, ārīg_u, “Gua õârõ mas_{ia}”, ārī gûñarâ gap_ure koye ïâmasîmerâ iriros_u waaburo, ārīg_u aarib_u.

40 ïg_u iras_u âârîmak_u pérâ, surâyeri fariseo bu-marâ ïg_urê âârîma:

—¿Mu irire ârīg_u, guadere: “Koye ïâmasîmerâ iriros_u âârâ”, ârīg_u yári?

41 Jesús ïg_usârê âârîmi:

—Mu_usâ koye ïâmasîmerâ iriros_u Y_up_u gââmerîrē masîmerâ âârîrâ, mu_usâ ñerî iridea wajare opabiribukoa. “Gua õârõ mas_{ia}”, ârîrâ âârîsîâ, mu_usâ ñerô iridea wajare opáa dapa, âârîmi.

10

Jesús oveja korerimas_u iririk_uri keori merâ weredea

1 Jesús irire ârī odoader_u p_uru, keori merâ ãs_u ârī weremi:

—Diayeta mu_usârê werea. Oveja korerimas_u ïg_usârê duripíri sârîrõ makâp_urore ñajâg_u iriros_u iribino, yajarimas_u âârîkumi. Makâp_uro marîrög_ure ñajâkumi. **2** Makâp_uro ñajâg_u gap_u oveja korerimas_u âârîkumi. **3** Makâp_urore koreg_u tûpâkumi, oveja korerimas_ur_u ñajâridoreg_u. Oveja korerimas_u ñajâmak_u, oveja ïg_u werenímak_u pékuma. ïg_uyarâr_u ïg_usâ wâi merâ oekumi. Iras_u oeg_u, ïg_usârê siiu wiukumi. **4** ïg_uyarâ âârîpererâr_u oe, siiu wiu odo, ïg_usârê dupiyuwâgâkumi. Oveja

Ígã werenírãrẽ masírã ããrãsã, ígãrẽ tuyakuma.
⁵ Gajigãre Ígãsã ïãmasibire tuyabirikuma.
 Ígã werenírãrẽ masímerã ããrãsã, ígãrẽ güi
 ümaduriwãgãkõãkuma.

⁶ Jesú斯 iri keori merã Ígãsãrẽ weremakã pérã
 gapã pémasibirima. “Ásã ããrãdharo irikoa i”,
 ããrãmasibirima.

*Jesú斯 ovejare õãrõ koregã irirosã ããrãrãmarẽ
 weredea*

⁷ Irasirigã Jesú斯 Ígãsãrẽ werenemomi doja:
 —Diayeta mûsãrẽ werea. Yã ovejare duripíri
 sãrãrõ makãpuro irirosã ããrã. ⁸ Æãrãpererã ñerã
 yã dupiyuro aarinerã, yajarimasã irirosã ããrãma.
 Yaarã oveja irirosã ããrãrã gapã Ígãsãrẽ pébema.
⁹ Yã makãpuro irirosã ããrã. Yure bûremurã
 iri makãpurore ñajãrã irirosã ããrãma. Ígãsãrẽ
 peamegue waabonerãrẽ taugukoa. Oveja güiro
 marãrõ Ígãsãrẽ duripíri sãrãrõ makãpurore ñajãrã,
 wirirã Ígãsã baaburi bokarã irirosã ããrãrãkuma.

¹⁰ ’Yajarimasã ovejare yajamurã, wëjëmurã,
 poyanorëmurã aaríma. Yã gapã Ígãsãrẽ okarire
 opamakã irigã aaribã. Æãrãpereri õãrãrã opaburo,
 ããrãgã, aaribã. ¹¹ Yã ovejare õãrõ koregã irirosã
 ããrã. Ovejare õãrõ koregã wëjësübu ããrãkeregã,
 Ígãsãrẽ béobirikumi. Ígãsã õãrõ ããrãburire
 boabosagukumi. ¹² Gajigã moãrãmasã gapã Ígã
 moãwajatari ditare gûñami. Ovejare õãrõ koregã
 irirosã ããrãbemi. Oveja Ígãyuarã ããrãbema. Irasirigã
 makãnúumã diayéé ovejare ñeã wëjëgã aarimakã
 ïãgã, ovejare béo, güi ümaduriwãgãkõãmi. Ígãsãrẽ
 bêowãgádero pürã, makãnúumã diayéé ovejare

ñeāmakă īāră, gajiră oveja ūmasiriwāgākōāma.
13 Moārīmasă īgă moāwajatari ditare gāāmemi. Irasirigă ovejare īgūsă õārō āārīburire gūñabemi.

14-15 'Yă ovejare õārō koregu irirosă āāră. Yăpă yure masămi. Yăde Yăpăre masă. I irirosă yaară ovejare yă masă. Yaarăde yure masăma. Irasirigă yă okarire mañbea. Īgūsă õārō āārīburire boabosagăko. **16** Gajiră oveja gaji duripíri sārīrō mară irirosă āārīma. Īgūsăde yaară āārīma. Īgūsădere āigukoa. Yă werenírīrē pérākuma. Irasiriră yaară āārīpereră su buta āārīrākuma. Yă suguta īgūsărē koregăko.

17 'Yaară õārō āārīburire boabosagăko. Yă okarire mañbi āārīsă, irasirigăko masă, dupaturi okabu. Yă irasiribă āārīmakă, Yăpă yure mañmi. **18** Yă gāāmebirimakă, neō sugă yure boamakă irimasăbiribukumi. Yă gāāmerō meră boagăko. Yă turaro meră yă gāāmerīrē irimasigă āārīsă, yă gāāmerō meră boa, pără masăgăko. Yăpă yure irireta iridoremi, ārīmi Jesús.

19 Īgă irasă ārīmakă péră, judío masaka dupaturi surosă īgūrē gūñabirisă, dăkawarima.

20 Gajiră wáră īgūsă merămarărē īgūyamarē ārīma:

—Īgă wătă ñajăsădi, niăsugă yámi. ¿Nasiriră īgūrē péră măsă?

21 Gajiră gapă ārīma:
 —Wătă ñajăsădi, īgă irirosă õārō wereníbiribukumi. Koye īāmasăbidere īāmakă irimasăbiribukumi, ārīma.

Judío masaka Jesúre gāāmebiridea

22 Puibu ããrõmaku, Jerusalegue judío masaka bosenu irima. Iripoegue marã Marípuya wiire iripeodeare gûñarí bosenu ããrõbú. **23** Iri bosenuré Jesús, Pórtico de Salomón wâikuri taribu Marípuya wii turo biaña marírí taribugue waagorenami. **24** Irogue ïgú ããrõmaku ïãrã, judío masaka oparã ïgú puro nerẽ, ïgúrẽ sérẽñama:

—¿Naású ããrõmaku guare õãrõ diaye weregukuri? ¿Mu Cristo, Marípu iriudita ããrõrí?

25 Jesús ïgúsárẽ yujumi:

—Musárẽ weresiabu. Musá gapu yu wererire buremubea. Yu, Yupu yure dorerosúta ïgú turari merã iri ïmuríré irinagú yáa. I merã yu ããrõrikurire masísuá. **26** Yu ïgú turari merã iri ïmuríré ïãkererã, musá gapu yure buremubea. Musá yaarã ããrõbirisíuá, yure buremubea. Yu dupiyuro werederosúta musá gajiguyarã oveja irirosú ããrã. **27** Yaarã oveja yu wereníríré masíma. Yu ïgúsárẽ masíma. Irasirirã yure tuyama. **28** Yu ïgúsárẽ ûmugasigue perebiri okari opamaku yáa. Irasirirã perebiri peamegue neõ waabirkuma. Yu ïgúsárẽ korea. Gajirã ïgúsárẽ neõ yure ëmamasibema. **29** Yupu ïgúsárẽ yure sídi ããrõmí. ïgú ããrõpererã nemorõ turagu ããrõmi. ïgúde ïgúsárẽ koremi. Gajirã ïgúsárẽ neõ ïgúdere ëmamasibema. **30** Yu, Yupu merã suguta ããrã, ããrõmi Jesús.

31 ïgú irasú ããrõmaku pérã, dupaturi judío masaka ûtáyeri ããma, ïgúrẽ dea wéjeduarã. **32** ïgúsá irasiriduamaku ïãgú, Jesús ïgúsárẽ ããrõmi:

—Yu, Yupu yure dorederosúta wári ïgú turari merã iri ïmuríré iribu. Musá irire ïãbu. ¿Neéno yu iridea waja musá yure ûtáyeri merã dea wéjeduari?

33 Ígūsā Ígūrē ãrīma:

—Mʉ õārō iriri waja gʉa mʉrē ñtāyeri merā dea wējēduabea. Mʉ Marípʉre ñerō werenírī waja mʉrē ñtāyeri merā dea wējēduáá. Mʉ masakʉ ãārīkeregʉ: “Marípʉ ãārā yʉ”, ãrī werenía.

34 Ígūsā irasū ãrīmakʉ pégu, Jesús Ígūsārē ãrīmi:

—Marípʉ ãsū ãrīdi ãārīmí Ígū mʉsārē doreri gojadea pūgue: “Mʉsā yʉ irirosū ãārā”, ãrīdi ãārīmí.

35 Marī ire masīa. Marípʉ Ígūya werenírī gojadea pūgue ãrīrī diayeta ãārā. Marīrē neō irire: “Diaye ãārībea”, ãrī masīna máa. Irasiriro iri pūguere Ígūya kerere pérārē: “Yʉ irirosū ãārīma”, ãrīrī diayeta ãārā. **36** Marípʉ yʉre beyesīā, i ãmʉguere iriumi. Irasū ãārīkeremakʉ: “Yʉ Marípʉ magū ãārā”, ãrīdea waja mʉsā gapʉ yʉre: “Marípʉre ñerō wereními”, ãrā. ¿Nasirirā yʉre irasū ãrīrī mʉsā? **37** Yʉpʉ yʉre dorerosūta Ígū turari merā yʉ iri ñmubirimakʉ ïārā, yʉ wereri gapʉre bʉremubirikōāka! **38** Yʉpʉ yʉre dorerosūta yʉ iri ñmumakʉ ïārā, yʉ wererire bʉremubirikererā, yʉ iriri gapʉre: “Marípʉ turari merā iriri ãārā”, ãrī bʉremuka! Mʉsā irire ãrī bʉremurā, Yʉpʉ yʉguere õārō ãārīrīrē, irasū ãārīmakʉ yʉ Ígū merā suguta ãārīrīrē masīrāko.

39 Ígū irasū ãrīmakʉ, Ígūrē peresu iriduarā ñeādharā iriadima doja. Ígū gapʉ Ígūsārē duriwiriakōāmi.

40 Wiria, Juan masakare wāiyepʉroriderogue dia Jordán wāikʉdiya gaji koepʉgue dupaturi waa, irogue dujami. **41** Masaka wárā Ígūrē ïārā ejama. Æsū ãrīma:

—Juan masakare wāiyedi Marīph turari merā iririre iri ūmubirikeregu, ãārīpereri Jesúyamarē were-dea diayeta ãārā, ãārima.

42 Irasirirā wárā irogue Jesúre b̄remuma.

11

*Lázaro boadea
(Lc 10.38-42)*

1-2 Iripoere Betania wāikuri makāmu Lázaro wāikugu pūrīrikugu iriyupu. Iri makā, īgū tīrā nome María, Marta wāikurāya makā ãārībá. María marī Opu Jesúya gubure sārōrī merā piupeo, igo poari merā túkoeko ãārīmó. **3** Lázaro pūrīrikumakū īārā, īgū tīrā nome gajirā merā Jesúre kere iriuñurā:

—Gua Opu, mu maīgū pūrīrikugu yámi, ãrī kere iriuñurā.

4 Jesús iri kerere pégu, ãrīmi:

—Iri pūrīrī īgūrē boamakū iriburi ãārībea. Iri merā Marīph masakare īgū turarire ūmugukumi. īgū irire ūmugū, yu īgū magū ãārīrīrē, īgū turari opagu ãārīrdere ūmugukumi.

5-6 Irasirigu Jesús Martare, igo pagumorē, Lázaro re b̄ro maññā, Lázaro pūrīrikuri kere péaderopuru, penu īgū ãārīrōguere dujanemomi. **7** Penu puru guare īgū buerārē ãrīmi:

—Náka, dupaturi Judea nikūgue waara doja!

8 Gua īgūrē ãrību:

—Buegu, irinugue marī irogue ãārīmakū, judío masaka murē ūtāyeri merā dea wējēduama. ¿Nasirigu mu irogue dupaturi waaduari?

9 Gua irasū ãrīmakū, Jesús keori merā guare ãsū ãrī weremi:

—Sun̄arē pe mojōma pere su gubu peru p̄erēbejari horagora ãārā. Irasirirā, i ūmuguere sīāgori ãārīyumakū, iri boyori merā masaka noó waaro waaro, gubut̄abirikuma. ¹⁰ Ñami merā sīāgori marīrō waaro gapu gubut̄ama.

¹¹ Ígū irire ãrī odo, ḡuare ãrīmi:

—Marī merāmu Lázaro kārīakōāmi. Ȳu Ígūrē yobegu waagukoa.

¹² Gua Ígūrē ãrlb̄u:

—Gua Opu, Lázaro kārīmakū, Ígū sīrīrī tarirokua, ãrlb̄u.

¹³ Jesús: “Kārīakōāmi”, ãrīgū, Ígū kōmoadeare weregu iridi ãārīmí. Gua gapu: “Ígū kārīrīrē weremi”, ãrī gūñadib̄u. ¹⁴ Irasirigu Jesús pémasīma õārō ḡuare weremi:

—Lázaro boakōāmi. ¹⁵ Ȳu uṣayáa, ȳu marīrō boami. Ígū boari merā m̄usā yure būremunemorāko. Náka, marī Ígūrē ñārā! ãrīmi.

¹⁶ Jesús irire ãrīmakū pégu, Tomás “Suduadi” Ígūsā ãrīgū ḡuare ãrīmi:

—Marī Jesús merā waaro! Ígū irogue boamakū, marīde Ígū merāta boakōārā!

Jesús boanerārē masāmakū irigu, okari sīgū ãārīrīmarē weredea

¹⁷ Jesús Betaniague ejamakū, iro marā Ígūrē werema:

—Wapikurinu taria, Lázaro dagure Ígūsā yáadero puru, ãrīma.

¹⁸ Betania, Jerusalén purogā, pe kilómetro gaji kilómetro deko yoaro ãārībú. ¹⁹ Irasirirā judío masaka wárā Lázaro boadea kerere pérā, Marta, Mariare ñārā waañurā, Ígūsārē ñā gūñaturaburo,

ãrĩrã. ²⁰ Jesús ñgüsã puro ejaburi kerere pégo, Marta ñgûrẽ bokatírigõ aarimó. María gapu wi-igueta dujakõädeo ãärímó. ²¹ Marta Jesús puro ejago, ñgûrẽ ãrĩmo:

—Yu Opu, mu õõgue ãärímakü, yu pagumu boabiriboadi ãärämi. ²² Yu masña. Mu Marípure sérëmakü, ãärípererí mu sérërõsüta irigukumi.

²³ Jesús igore ãrĩmi:

—Mu pagumu dupaturi okagukumi.

²⁴ Igo ñgûrẽ ãrĩmo:

—Yu masña. I ümme peremakü ãärípererä boanerä masämakü, ñgûde dupaturi okagukumi.

²⁵ Igo irasü ãrímakü, Jesús ãsü ãrĩmi:

—Yu boanerärë masämakü irigu, ñgüsärë okari sïgü ãärä. Yure bñremugü boadigue ãäríkeregü, okagukumi. ²⁶ Irasirirä okarä yure bñremuräno neõ boabirkuma*. ¿Mu ire bñremurí?

²⁷ Igo ñgûrẽ ãrĩmo:

—Yu Opu, mñrë bñremua. Mu, Cristo Marípu magü, i ümugue aarigukumi, ñgüsä ãrïdi ãärä.

Jesús Lázaroya dupure yáadea masägabe puro ore-dea

²⁸ Marta irasü ãrïodo, igo pagumo Maríare siiugo waamo. Gajirä péberogä igore ãsü ãrÿupo:

—Marírë buegu ejasiami. Mñrë siiuami.

²⁹ Igo irasü ãrímakü pégo, mata María ñgû pñrogue mumurõ merä aarimó. ³⁰ Jesús makägue ejabirimi dapa. Marta ñgûrẽ bokatíriaderogueta ãärímí.

³¹ Judío masaka wiigue Maríare ïä gññaturaburo,

* ^{11:26} Jesús: “Okarä yure bñremuräno neõ boabirkuma”, ãrígü, ñgüsä ümugasigue perebiri okaburire, perebiri peamegue neõ waabiriburire werenigü irimi.

ãrãrã, igo merã ãärãnerã, igo mumurõ merã waa-makã ïärã, igore tuya-wãgãñurã. “Igo pagumã yáa maságobegue orego waagó irikumo”, ãrã gûñañurã.

32 Marã Jesúus purogue ejago, ïgãrẽ ïã, ïgã guburi puro ñadukupuri merã ejamejã:

—Yã Opã, mã õõgue ãärãmakã, yã pagumã boabiriboadi ãärãmi, ãrãmo.

33-34 Igo, igore tuya-nerã merã oremakã ïágã, Jesúus buro bopoñia, bujawereri merã ïgûsãrẽ ïã:

—¿Noógue ïgãrẽ yáari musã? ãrã sêrëñami.

Ígûsã ïgãrẽ ãrãma:

—Gua Opã, ïágã aarika!

35 Jesúus oremi.

36 Ígã oremakã ïärã, judío masaka ãrãma:

—Íaka! Noópagora ïgãrẽ mañayuriye!

37 Gajirã ïgûsã merãmarã gapã ãrãma:

—Koye ïamasibire ïämakã iridi ãärãmi. ¿Lázaro boaburi dupiyuro ïgãrẽ ïágã taukõaboayuri?

Jesúus Lázarore masüdea

38 Jesúus buro bujawereri merã maságobe puro waami. Iri gobe ûtâtore ãärãbã. Iri gobe ñajãrõrẽ wári majã ûtã majã merã biasübã.

39 Jesúus ãrãmi:

—Ûtã majírẽ ãi weanúka!

Ígã irasã ãrãmakã pégo, Marta boadi tîgõ ãrãmo:

—Yã Opã, ïgãya dãpã daro ûrãasiakuyo. Wapikurinã tarisiáa, ïgã boadero pãru.

40 Jesúus gapã igore ãrãmi:

—Mãrẽ wereabã: “Yãre bãremugõ Marãpã tu-rarire ïágokoa”, ãrãbã.

41 Ígū irasū ãrī odomakū, Ígāsā ùtā majīrē ãi weanúma. Jesús ûmugasigue ïámu, Marípure ãsū ãrīmi:

—Aú, yu sérerirē mu pésiabu. Irasirigú murē: “Óña”, ãrī, usuyari sña. **42** Yu masña. Yu murē sérerirē irasū pénlkóðaa. Yu irire masíkeregú, õõ nírá yu mu iriudi ãäririrē masiburo, ãrigú, Ígūsā péurogue murē: “Yu sérerirē mu pésiabu”, ãrī werea.

43 Irasū ãrī odo, Jesús buro bušuro merā ãrīmi:

—Lázaro, irore wirika!

44 Ígū irasū ãrīmakúta, maságobegue wiririmí. Íguya mojōrī, guburire surí gasiri merā durasúdi, Íguya diapure suríro gasiro merā õmasúdi ãärīmi. Irasirigú Jesús Ígūsárē:

—Kuranoka Ígū waamakū! ãrīmi.

Judío masaka oparā Jesúre ñeáduadea

(Mt 26.1-5; Mr 14.1-2; Lc 22.1-2)

45 Wárā judío masaka María merā maságobegue wapikunerā Jesús iriadeare ïárā, Ígürē buremuma.

46 Gajirā Ígūsā merāmarā gapu fariseo bumarā þurogue waa, Jesús iriadeare Ígūsárē wereñurā.

47 Irasirirā fariseo bumarā, irasū ãärīmakū paía oparā gajirā judío masaka oparā merā nerē, ãsū ãrī wereníñurā:

—¿Nasirirákuri marí? Jesús wári turari merā iri ïmugú yámi. **48** Marí Ígürē: “Iropata irika!” ãrībirimakū, ãärípererā masaka Ígürē buremurákuma. Irasirirā romano marā oparā aarirákuma, Marípuya wiire béo, marírē mariya nikürē ëmamurā, ãrīñurā.

49 Sugh Īgūsā merāmu, Caifás wāikugh iri bojorire paía oph ãārīmí. Īgūsā irire irasū ãārīmakh pégh, īgūsārē ãārīyuph:

—Musā irima ãārīpererire neō masībea. **50** Ire pémasībea. Sughta marī judío masakaya ãārīburire boabosamakh õārokao. Īgh boabirimakh, marī ãārīpererā judío masaka gaph pereakōābukoa.

51 Īgh Jesús judío masakaya ãārīburire boabosaburire wereguh, īgh basi gūñarī merā irasū ãārībiriuyuph. Iri bojorire īgh paía oph ãārīmakh, Marīph īgūrē irire ãārīmakh iriyuph. **52** Jesús boagh, judío masakaya ãārīburire, irasū ãārīmakh ãārīpererā Marīph pūrā ãārīperero ãārīrādere īgūsāya ãārīburidere boami, su buta ãārīburo, ãrīgh. **53** Caifás īgūsārē irasū ãārīdero pūrh: “¿Nasiri Jesúre wējērākuri marī?” ãrī werenírā iriñurā.

54 Jesús, īgūsā īgūrē wējēduarire masikōāmi. Irasirigh judío masaka oparā īürōgue neō waagorenabirimi. Judea nikūma makā, masaka marīrō puro ãārīrī makā Efraín wāikuri makāgue waakōāmi. Irogue gua īgh buerā merā dujami.

55 Iripoere pascua bosenh gua judío masaka bosenh ãārīburo mérōgā duyabh. Irasirirā bosenh dupiyuro masaka wárā gaji makārī marāde Jerusalēgue iri bosenhmarē baaburo dupiyuro Marīph dorederosūta koerā waama īgh īgūsārē: “Ñerī opamerā, õārā ãārīma”, ãrī īāburo, ãrīrā.

56 Īgūsā irogue ejarā, Jesúre ãmagorenañurā. Marīpuya wiigue ãārīrā, ãsū ãrī gāme wereníñurā:

—¿Naásū gūñarī? ¿Bosenhrē īágh aarighkuri, o aaribirkuri?

57 Paía oparā, fariseo bumarā masakare doreñurā. Åsū ãrñurā:
—Jesús aārñrōrē masírā, ḡuare wereka! Ígūrē
ñeā, peresu irid̄uarā irasū ãrñurā.

12

*Mariá Jesúya guburire s̄rōrī piupeodea
(Mt 26.6-13; Mr 14.3-9)*

1 Su mojōma pere gaji mojō suru pērēbejarinurī pascua bosen̄ waaburi dupiyuro Jesús Betaniague waami. Iri makā, Lázaro boadiguere Jesús masüdiya makā aārībū. **2** Irogue Jesúre bosen̄ iripeoma. Martabaarire gueremo. Lázaro Ígū merā baa doami. Ḡade Ígēsā merā baab̄. **3** Gua Ígēsā merā baaripoe María suru s̄rōdiru wádiru su litro deko opadirure Jesús p̄aro aāija, Ígūya guburire piupeomo. Iri s̄rōrī “nardo” wāikuri s̄rōrī, gajino merā morēña marīrī, wajapari s̄rōrī aārīyuro. Irire piuceo odo, igoya poañapu merā Ígūya guburire túkoemo. Iri wii aārīperero s̄rōseyakōābh̄. **4** Igo irasirimakā Ígū, ḡua Jesús buerā watopem̄ Jesúre wējēd̄uarāguere Ígūrē ìmubu Judas Iscariote åsū ãrīmi:

5 —¿Nasirigo i s̄rōrīrē duabirari? Irire duago, trescientos n̄urī moādea wajare wajataropa wajataboakuyo. Irasirigo iri niyerure boporārē s̄iboakuyo, ãrīmi.

6 Yajarikusīā, irasū ãrīmi. Boporārē iritamud̄aḡu meta aārīmī. Ígū ḡuaya niyeru ajurore koregu aārīmī. Iri ajurogue ḡua niyeru duripírire yajanokōāmi.

7 Jesús Ígūrē ãrīmi:

—Iropata ãrīka! Igo iri sūrōrī duripíadeare yure piupeogo, īgūsā yure yáaburi dupiyuro iriburire irasū yámo.

8 Boporā mūsā merā ãārīníkōãrākuma. Yū gapu mūsā puro ãārīnibirikoa.

Judío masaka oparā Lázaro wējēd̄adea

9 Jesúz Betaniague ãārīrī kerere pérā, judío masaka wárā irogue īgūrē ïārā aarirā, īgū ditare ïārā aaribirima. Lázaro boadiguere Jesúz masūdidere ïārā aarimá. **10-11** Jesúz īgūrē masūmakā ïādero pūru, wárā judío masaka paía oparā bueri gapu re t̄uyanemobiri, Jesúre būremupurorinurā. Irasirirā paía oparā Jesúre wējēduarosūta Lázarodere wējēduañurā.

Jesús Jerusalēgue ejadea

(Mt 21.1-11; Mr 11.1-11; Lc 19.28-40)

12 Gajinu gapu wárā masaka Jerusalēgue pas-cua bosenurē ïārā ejanerā, Jesúz irogue waaburi kerere péñurā. **13** Irasirirā beje pū diti ãiwāgā, īgūrē ãsū ãrī gaguiní bokatīrīrā aarimá:

—Marī Opure ushyari sīrā! Íí Marīpu marīrē taugu iriudi õārō aariburo. Ígū marī Israel bumarā Opūta ãārīmi, ãrīma.

14 Jesúz burrore bokaja, īgū weka murībejami. Irasirigū Marīpya werenírī gojadea pūgue ãrīderosūta irimi. ãsū ãrī gojasūdero ãārībú:

15 Jerusalén marā güibirikōãka!

Íäka! Mūsā Opu burro weka peyawāgārimi, ãrī gojasūdero ãārībú. [◇]

◇ **12:15** Zac 9.9

16 Għa īgħi buerā iri gojadeare pēmasibbirib. “Dapagora Jesùs iri gojaderosūta irigu yámi”, ārī għuñabirib. Umgasigue īgħi mafadu pħarru, iri gojadeare għuñaboka, pēmasib. “Maripu ya werenír gojadea pugħi ārīderosūta Jesúre waabbu”, ārī għuñabu.

17 Jesùs Lázarore īgħisā yáadea gobere wiridore, īgħir ġasūmak u īnnerā għajnej īgħisā īädeare wererā irima. **18** Irasirirā wärā masaka Lázarore Jesùs masudea kerere penerā ārīnsi, Jesúre bokatir īrā aarimá. **19** Īgħisā irasirimak u īn-nar, fariseo bumarā īgħisā basi āsū għalli ārī wereniñurā:

—Iħxa! Ārīpererā īgħi merā dita waarrā yáma. Marī neō īgħisā iririre kāmutamasibba.

Surāyeri griego masaka Jesúre īħdu u adea

20 Jerusalēgue pascua bosenu ārīmak, Maripure bixxemurā ejanerā watopere surāyeri griego masaka ārīmá. **21** Īgħisā Jesúre īħdu u arħi, Felipe Betsaida wālkuri makam u ārīmí. Betsaida, Galilea nikugħi ārīr makā ārīb. Āsū ārīma īgħi:

—Jesúre īħdu akoa għu.

22 Īgħisā irasū ārīmak pégħi, Felipe André re weregħ waami. Irasirirā īgħisā pērāgueta Jesúre wererā waama. **23** Jesùs, griego masaka īgħi īħdu u arħi:

—Mérōgħi dħi yu ārīpererā tħiġi boa, masā, umgasigue mafadu. **24** Diayeta m'sar ġewwa. Oteri yere otebirimak, suyeta dujarokoa. Iri yere otedero pħarru, yeba poekagħi u pħarru puri wiri, wári duka siko. **25** Sugħi īgħi i umas okarire

maīgāno, perebiri peamegue waagukumi. Īgū i ūmugue okarire maībi gapu ūmugasigue perebiri okari opagukumi. ²⁶ Yū dorerire iriduagu, yure tuyaburo. Yure tuyagu, yu ãārīburoguere yu merā ãārīgukumi. Yupu yu dorerire irigure: “Ōārō irigu yámi”, ãrī, īgūrē ūārō irigukumi.

Jesús īgū boaburire weredea

²⁷ Dapagorare yu būro bujawereri merā ãārā. ¿Naásū ãārīgukuri? “Aa, yu ñerō tariburore tauka!” ¿ãārīgukuri? Irire ãrībea. Ñerō taributa i ūmuguere aaribú, ãrīmi. ²⁸ Irasū ãrī odo, īgū Pagħre: “Aa, mħ turagu ãārīrīrē masakare īmuka!” ãrīmi.

Īgū irasū ãrīmakū, Marīpu ūmugasigue ãārīgū werenírīrē pébu. Āsū ãrīmi:

—Yu turagu ãārīrīrē masakare īmusiabu. Irire dupaturi īmugħra doja.

²⁹ Masaka irogue ãārīrā īgū werenírīrē pérā, ãrīma:

—Bupu bħasukumi.

Gajirā ãrīma:

—Marīpħre wereboegħu Jesúre wereníami.

³⁰ Jesúspu ãsū ãrīmi:

—Yupu irire werenígħu, yure pédoregħu meta wereníami. Mušā gapħre pédoregħu wereníami.

³¹ Dapagorare waarí merā, i ūmħu marā īgħasā ñerī iridea waja wajamoāsūrākuma. Irasū ãārīmakū, ñiegħi i ūmħu marārē doregħu béo sūgħukumi.

³² Curusague īgħasā yure pábiatú, ãi wāgħi nūm, ãārīpererā masakare siiugħko, yu merā ãārīburo, ãrīgħu.

³³ Irasū ãrīgħu, īgħi curusague boaburire weregħu irimi. ³⁴ īgħi ãrīrīrē pérā, masaka īgħurē ãrīma:

—Maríphaya werenírī gojadea pūgue īgūsā bue īmumakū pébū. “Maríphu iriudi Cristo okaníkōagukumi”, ãrī bue īmuma. ¿Nasirigu mū gapbū: “Ãärípererā tīgūrē curusague pábiatú, ãiwāgūnúrākuma”, ãrīrī? ¿Noā ãärīrī ãärípererā tīgū?

35 Īgūsā irasū ãrīmakū, Jesús ãrīmi:

—Yū masakare sīāgori sīgū ãärā. Yoaweyaripoe mūsā purogue ãärīgukoa dapa, Maríphure masiburo, ãrlgū. Irasirirā sīāgori merā õärō waamasirā irirosū ãärīka! Naftiārōgue waagorenagūno, īgū waaburore neō masibirkumi. **36** Yū mūsārē sīāgori sīgū ãärīgū mūsā merā ãärā, Maríphure masiburo, ãrlgū. Irasirirā, mūsā merā yū ãärītūnuburo dupiyuro yare būremuka! Yure būremurā, boyorogue ãärīrā irirosū, yaarā ãärīrāko.

Irasū ãrī odo, īgūsārē duriwāgākōāmi.

Judío masaka Jesúre būremubiridea

37 Jesúr wári Maríphu turari merā iri īmumakū īäkererā, īgūrē būremubirima. **38** Maríphaya werenírī gojadea pūgue Isaías gojaderosūta irima. Åsū ãrī gojadi ãärīmí Isaías:

Gua Opū, masaka gua mūya kere wererire pékererā, būremubema. Mū turari merā mū iri īmurirē īäkererā: “Gua Opū iriri ãärā i”, ãrībema, ãrī gojadi ãärīmí. [⊕]

39 Īgūsā Maríphure būremumasibirideadere Isaías gajirogue Maríphaya werenírī gojadea pūgue åsū ãrī gojadi ãärīmí:

[⊕] **12:38** Is 53.1

40-41 Maríph ūgūsārē koye ūamasīmerā irirosū
āārīmakū iridi āārīmí. ūgūyare
pémasībirimakū iridi āārīmí.

Irasirirā ūgū turari merā iri ūmurūrē ūākererā, irire
neō ūamasībema. ūgūyare pékererā, irire neō
pémasībema. ūgūrē neō būremudubabema.

Ūgūrē būremumakū, ūgūsārē taubukumi, ārī, Isaías
Jesús turarire, ūgū goesesiririre ūādi āārīsīā,
irasū ārī gojadi āārīmí.[◇]

42 Gajirā Jesúre būremubirikeremakū, wárā
judío masaka, ūgūsā oparāgueta ūgūrē būremuñurā.
Irasū būremukererā, fariseo bumarārē güisīā,
gajirārē Jesúre ūgūsā būremurūrē werebiriñurā.
Fariseo bumarā ūgūsārē: “Neō marī judío masaka
nerērī wiigue ūajānemobirkōāka!” ārībukuma, ārīrā,
irasiriñurā. **43** Irasirirā Jesúre būremukererā,
gajirā masaka, Maríph nemorō ūgūsārē: “Óārā
āārīma”, ārīmakū gāāmeñurā.

*Masaka Jesús wererire péduabiri waja
wajamoāsūrākuma, ārī gojadea*

44 Jesús masaka péburo, ārīgū, būro būsuro merā
āsū ārī weremi:

—Yure būremugū yū ditare būremubemi. Yūph
yure iriudidere būremumi. **45** Yure ūāgū, yure iri-
udidere ūāmi. **46** Yū sīāgori sīgū āārīgū i ūmuguer
yure būremurā yure iriudire masīmerā irirosū
āārībirikōāburo, ārīgū aaribú. Irasirirā naītīārōgue
āārīrā irirosū āārībirikuma. **47** Yū wererire pékererā,
irire irimerārē yū wajamoābirkao. Yū i ūmuguer
masakare wajamoāgū aaribiribū. Ubu gapū taugū

[◇] **12:40-41** Is 6.10

aaribú, Ígsā perebiri peamegue waabirikōāburo, ãrīgū. ⁴⁸ Yure gāāmemerā, yu wererire péduamerā wajamoāsrākuma. Ígsārē wajamoābu, Yupu ãrīmi. I ûmu peremakū, yu Íguya werenīrī wererire pébiridea waja Ígsārē wajamoāgukumi. ⁴⁹ Yu gāāmerō werebea. Yupu yure iriudi Ígū were dorerosūta werea. Ígū yure buedorerosūta buea. ⁵⁰ Yupu dorerosūta iriguno, ûmugasigue perebiri okarire opagukumi. Irasirigu Yupu yure were dorerosūta mussārē werea, ãrīmi Jesús.

13

Jesús Ígū buerāya guburire koedea

¹ Pascua bosenu waaburo mérōgā duyabu. Jesús i ûmarē wiri, Ígū Pagu puro waaburo mérōgā duyarire masīsiami. Íguyara i ûmugue ãrīrārē neō mañduúbirimi. Ígsārē buro mañrīrē ìmuburo mérōgā duyabu.

²⁻⁴ Wātī Judare Simón Iscariote magārē Íguya gūñarīgue Jesúre wējēduarāguere Ígūrē ìmudoresiadi ãrīmí. Jesús Ígū Pagu puro merā aarideare, puru Ígū irogue waaburire masīmi. Maripu Ígū Pagu ãrīpererārē dorebure pídeadere masīmi. Irasirigu gua Ígū buerā merā baa doanīadi, wāgānugā, Íguya suríro wekamañerē túwea, túkoeri gasiro merā Íguya yujurure suami. ⁵ Sua odo, soropa merā deko piusā, guare Ígū buerārē guaya guburire koenugāmi. Suguya guburire koe odo, Ígū suadea gasiro merā túkoemi. Gajirāya guburidere irasū dita irimi.

⁶ Ígū Simón Pedroya guburire koebu irimakū ïāgū, Pedro Ígūrē ãrīmi:

—Yu Opu, ¿yaa guburire koeri mu?

⁷ Jesús Ígúre ãrími:

—Dapagora yu iririre mu pémasíbea. Purugue pémasígúko.

⁸ Pedro Ígúre ãrími:

—Yaa guburire mu neõ koebirikoa.

Jesús Ígúre ãrími:

—Mure yu koebirimaku, yaagu ããríbirikoa.

⁹ Ígú irasú ãrímaku pégu, Simón Pedro Ígáre ãrími:

—Yu Opu, yaa guburi ditare koebirkóaka! Yaa guburire koegu, yaa mojórí, yaa dipurudere koeka!

¹⁰ Ígú irasú ãrímaku, Jesús ãsú ãrími:

—Sugu masaku õáró guuadigue dupaturi guuabirikumi. Naagorena odoadero puru, Ígúya guburi ditare koekumi. ãárípererá musá gúrarari marírá irirosú ãárá. Irasú ãáríkeremaku, sugu musá merámu ñégu, gúrarikugu irirosú ãárími.

¹¹ Jesús, Judas Ígúre wéjéduaráguere Ígúre ñímburire masísiam*i*. Irire masís*í*a: “Sugu musá merámu ñégu, gúrarikugu irirosú ãárími”, ãárgu irimi.

¹² Guaya guburire koe odo, Ígúya wekamañeré sáná, Ígú doaderogue dupaturi eja doaja, guare ãsú ãárími:

—¿Yu musáre dapagora iririre pémasírí musá?

¹³ Musá yure: “Guare buegu, gua Opu ãárá”, ãárírá, keoro werea. Diayeta yu musáre buegu, musá Opu ãárá. ¹⁴ Yu musáre buegu, musá Opu ãáríkeregu, musáya guburire koeabu. Irasirirá musádere musáya guburire gáme koero gáâmea. ¹⁵ Musá gáme iritamumaku gáâmegu, musáre irasiri ñímuabu, yu musáre iriaderosúta iriburo, ãárgu. ¹⁶ Diayeta

masārē werea. Neō suga moāboerimasñ, īgü opa nemorō ãārībirikumi. Suga iriusñdi, īgūrē iriudi nemorō ãārībirikumi. ¹⁷ Msā ire pémasñrā, ire irirā, usayari merā ãārīrākoa.

¹⁸ "Yu irire ãārīgü, msā ãārīpererārē ãārībea. Yu beyenerārē masña. Marīpaya werenírī gojadea púgue ãārīderosñta keoro waarokoa. Åsñ ãrī gojasñdero ãārībü: "Yu merā baagata yure ïäturigü dujam*i*", ãrī gojasñdero ãārībü. ¹⁹ I waaburi dupiyuro yu masārē werea. Irasirirā yu weredea keoro waadero puru: "Ígü ãārā yu*", ãrīdeare báremurñkoa. ²⁰ Diayeta masārē werea. Yu iriunerārē õārō merā bokatññeägüno, yudere bokatññeämi. Yure õārō merā bokatññeägü, yure iriuididere bokatññeämi, ãrīmi Jesús.

Judas Jesúsre wéjédüaráguere Ígüré ïmuburire were-dea

(Mt 26.20-25; Mr 14.17-21; Lc 22.21-23)

²¹ Irasñ ãrī odo, Jesús büro büjawereri merā ãārīmí. Guare pémasñma õārō Åsñ ãrī weremi:

—Diayeta masārē werea. Suga msā merāmu yure wéjédüaráguere yure ïmugükumi.

²² Ígü irasñ ãrīmakü pérā, gaa: "¿Noārē irasñ ãrīrí?" ãrīrā, gáme ïa oya doanibü. ²³ Yu Juan, Jesús buega Ígü maïsügü, Ígü purogü doabü. ²⁴ Simón

* **13:19** Exodus 3.13-15: Iripoegue Moisés Marīpare séreñadi ãārīmí: "Israel bumarā yure: '¿Mu iriudi wäí naásñ ãārīrí?' ãrī séreñamakü, ¿naásñ ãrī weregükuri?' Marīpü Ígüré Åsñ ãrīdi ãārīmí: "Yu wäí 'YO SOY EL QUE SOY' ãārā. Irasirigu Israel bumarāré Åsñ ãrī wereka: 'YO SOY yure masāguere weredoregü iriumi', ãrīka!" ãrīdi ãārīmí. "YO SOY EL QUE SOY", ãrīrō: "Yu ãārīnígüta ãārā, o Ígü ãārā yu", ãrīdüaro yáa.

Pedro īgūya mojō merā yure soepumi, Jesúre īgū irasū ārīrīrē sērēñadoregu. ²⁵ Irasirigu yu Jesús purogā gāme doaweya, īgūrē sērēñabu:

—Yu Opu, ¿noā ārīrīrē īgū?

²⁶ Jesús yure ārīmi:

—Yu pārūrē moāwa, yosa, īgūrē sīgukoa. īgūta ārīmi yure īmubu.

Irasū ārī odo, pārūrē moāwa, yosa, Judare Simón Iscariote magūrē sīmi. ²⁷ Judas ire ñeāmakū, mata wātī īgūguere ñajādi ārīmí. Irasirigu Jesús Judare ārīmi:

—Mu iriburire iripurumuka!

²⁸ Jesús īgūrē irasū ārīrīrē pékererā, gua irogue baa doanírā irire pémasibribu. ²⁹ Surāyeri gua āsū ārī gūñabu: “Judas gua niyerure koregu ārīmi. Irasirigu Jesús īgūrē gua bosenu baaburire wajardoregu iriuami, o boporārē niyerure sīdoregu iriuami”, ārību. ³⁰ Judas iri pārūrē moāwa, yosadeare ñeā odogueta gua purogue ārīdi wiriakōāmi. īgū wiriaripoe ñamigue ārībū.

Jesús maama dorerire weredea

³¹ Judas waadero puru, Jesús guare ārīmi:

—Dapagora Marīpu yu ārīpererā tīgū yu turagu ārīrīrē masakare īmugukumi. Irasū ārīmakū, yu merā īgū turagu ārīrīdere īmugukumi. ³² Yu merā īgū turagu ārīrīrē īmugū, yu turagu ārīrīdere īmugukumi. Dapagorata iripurumugukumi. ³³ Yaarā, yure péka! Yoaweyaripoeta mūsā merā ārīgukoa. Mūsā yure āmarāko. Irasirigu yu judío masakare dupiyurogue ārīderosūta dapagora mūsādere: “Yu waaburore mūsā waamasibea”, ārī werea. ³⁴ Maama dorerire mūsārē pígura. Āsū ārā.

Gāme maīka! Yū mūsārē maīrōsūta gāme maīka!
 35 Mūsā gāme maīmakū īārā, āārīpererā masaka
 mūsārē yū buerā āārīrīrē masīrākuma, ārīmi Jesús.

Jesús Pedrore: “Yūre masīkeregū: ‘Masībea’,
 ārīgūkooa”, ārī weredea

(Mt 26.31-35; Mr 14.27-31; Lc 22.31-34)

36 Simón Pedro Jesúre sērēñami:
 —Yū Opū, ¿noógue waagūkuri mū? ārīmi.
 Jesús īgūrē ārīmi:
 —Yū dapagora waaburoguere mū yū merā waa-
 masībea. Pūrhū yū pūrogue waagūkooa.

37 īgū irasū ārīmakū pégu, Pedro īgūrē ārīmi:
 —Yū Opū, ¿nasiribu dapagorata yū mū merā waa-
 masībirikuri? īgūsā yūre wējēdūakeremakū, yū
 mūrē bēobirikoa. Mūya āārīburire boabosagūkooa.

38 Jesús īgūrē ārīmi:
 —“Mūya āārīburire boabosagūkooa”, ārā mū.
 ¿Āārīrōta yūre iribosagūkuri? Diayeta mūrē
 werea. Āgābo wereburo dupiyuro mū yūre urea
 gajirārē: “īgūrē masībea”, ārīgūkooa, ārīmi.

14

*Jesúre būremurā Marīpū pūro waaburire were-
 dea*

¹Jesús guare āstū ārīmi:
 —Būro gūñarikubirikōāka! Marīpūre būremuka!
 Yūdere būremuka! ² Yūpū pūrogue su wii
 wāri taridupabu opari wii irirosū āārā. Irogue
 mūsā āārīburore āmuyugū waagūkooa. Iri diaye
 āārībirimakū, mūsārē irire werebiriboayo. ³ Mūsā
 āārīburore āmu odo, dupaturi aarigūkooa mūsārē
 āīabu. Irasirirā mūsāde yū pūrogue yū merā

ãärírākoa. ⁴ M̄asā ȳa waaburore, ȳa irogue waaburi maarē mas̄ia, ãr̄imi Jesús.

⁵ Tomás ïgūrē ãr̄imi:

—Gua Op̄a, m̄a waaburore mas̄ibea. ¿Nasiri m̄a waaburi maarē gua mas̄irākuri?

⁶ Jesús ïgūrē ãr̄imi:

—Ȳa dita Ȳap̄a p̄u rogue waari maa irirosū ãärā. Ȳa diayema ãärírīrē masakare mas̄imak̄ iriḡa, ïḡasārē okamak̄ iriḡa ãärā. Ȳa merāta Ȳap̄a p̄u rogue waarākuma. ⁷ M̄asā ȳare mas̄irā, Ȳap̄adere mas̄iboayo. Dapagora merā ïgūrē mas̄isiáa. Ígūrē ïäsiáa.

⁸ Íḡa irasū ãr̄imak̄, Felipe ïgūrē ãr̄imi:

—Gua Op̄a, Maríp̄are ïmuka guare! Iropata gäâmea gua.

⁹ Jesús ïgūrē ãr̄imi:

—Felipe, ȳa yoaripoe m̄asā merā ãäríkeremak̄, ȳare mas̄iberi? Suḡa ȳare ïäḡeno, Ȳap̄adere ïämi. ¿Nasiriḡa m̄a ȳare: “Maríp̄are ïmuka guare!” ãr̄irī?

¹⁰ ¿Ȳap̄a ȳaguere ãärírīrē, irasū ãärímak̄ ȳa ïḡa merā ãärírīrē b̄aremuberi? Ȳa m̄asārē wereḡa, ȳa gäâmerō werebea. Ȳap̄a ȳaguere ãärílḡa ȳa merā iri ïmuḡa yámi. ¹¹ Ya m̄asārē: “Ȳap̄a ȳaguere ãär̄imi, irasū ãärímak̄ ȳa ïḡa merā ãärā”, ãr̄i wererire: “Diayeta ãärā”, ãr̄i b̄aremuka! M̄asā ȳa wererire pédero p̄uh̄ b̄aremumerā, Ȳap̄a turari merā ȳa iri ïmurī gap̄are gūñaka! Irire gūñarā, ȳa wereridere b̄aremuka! ¹² Diayeta m̄asārē werea. Ȳare b̄aremuḡa, ȳa iriderosūta iriḡukumi. Ȳa, Ȳap̄a p̄u rogue waabu yáa. Ȳa waamak̄, ȳare b̄aremuḡa ȳa nemorō wári Ȳap̄a turari merā iri ïmurīrē iriḡukumi. ¹³ M̄asā ȳare b̄aremumak̄, ãärípereri

masā yu wāī merā yure sērērīrē pégukoa. Irasirigu
 masā yure sērērōsūta irigukoa. Yu irasiriri merā
 masārē Yupu turagu āārīrīrē masimaku irigukoa.
¹⁴ Musā yu wāī merā yure sērērōsūta irigukoa.

Jesús: “Óāgu deyomarīgurē musārē iriugura”, ārī
weredea

¹⁵ 'Musā yure maīrā, yu dorerire irirākaoa.
¹⁶ Yupure musāya āārīburire sērēbosagukoa.
 Irasirimaku, Yupu gajigure iriugukumi, musārē
 iritamuburo, ārīgu. Ígu iriubu musā merā
 āārīnīkōāgukumi. ¹⁷ Ígu Óāgu deyomarīgu musārē
 diayemarē masimaku irigu āārīmi. I ūmu marā
 yure buremumerā gapu Ígurē masibema. Irasirirā
 Ígurē bokatīrīneāmasibema. Ígu musā merā āārīmi.
 Irasū āārīmaku, musāguere āārīnīkōāgukumi.
 Irasirirā Ígurē masīa. ¹⁸ Yu musārē béwāgābirkoka.
 Musā merāta āārīgu aarigukoa doja. ¹⁹ Mérōgā
 duyáa yu waaburo. Yu waadero puru, i ūmu marā
 yure buremumerā neō ūbirkuma. Musā gapu
 yure ūrākaoa. Yu okáa. Irasirirā musāde okarākaoa.
²⁰ Yu aariburinurē yu, Yupu merā suguta āārīrīrē
 masirākaoa. Irasū āārīmaku, musā yu merā āārīrīrē,
 yu musāguere āārīrīrē masirākaoa. ²¹ Yu dorerire
 masīgu irire irigu yure maīguta āārīmi. Yupu yure
 maīgurē maīgukumi. Yude Ígurē maīgukoa. Ígurē
 yaamarē ðārō masimaku irigukoa, ārīmi Jesús.

²² Ígu irasū ārīmaku, gajigu Judas wāīkugu Jesúre
 sērēñami. Judas Iscariote meta āārīmí.

—Gua Opu, ¿nasirigu gua ditare mu āārīrikurire
 masimaku irigukuri? ¿Nasirigu i ūmu marā gapure
 irire masimaku iribirkuri?

²³ Jesús Ígurē ārīmi:

—Yure maīgū yu dorerire irigukumi. Yupu īgūrē maīgukumi. Yupu, irasū ãārīmakū yu īgū merā ãārīrā aarirāko. **24** Yure maībi gapu yu dorerire iribemi. Yu mūsārē wereri, yaa werenírī ãārībea. Yupu yure iriudiyu gapu werenírī ãārā.

25 'Yu mūsā merā ãārīgū, i ãārīpererire mūsārē werea. **26** Yu sērēmakū, Yupu Ōāgū deyomarīgūrē mūsāguere iriugukumi. Irasirigū Ōāgū deyomarīgū mūsārē iritamubu ãārīsīā, ãārīpererire buegukumi. Ñārīpererri yu mūsārē weredeare gūñamakū irigukumi.

27 'Yu mūsārē siñajārī merā ãārīmakū irigukoa. Yu siñajārī merā ãārīgū irirosū mūsādere siñajārī merā ãārīmakū irigukoa. Yu mūsārē siñajārī merā ãārīmakū iriri, i ñumāma irirosū ãārībea. Büro gūñarikū, güibirikōāka! **28** Yu mūsārē: "Waa, dupaturi mūsā merāta ãārīgū aarigukoa doja", ãrī weremakū pébu mūsā. Yupu yu nemorō ãārīmi. Irasirirā īgū purogue yu waaburire pédero pħru, mūsā yure diaye maīrā, usuyari merā ãārīboayo. **29** Yu mūsārē ire wereyugū iriabu. Irasirirā ire keoro waamakū, yu mūsārē weredeare: "Diayeta guare weremi", ãrī buremurāko.

30 'I ñumā marārē doregu ñegū ãārīmi. īgū aaribu yámi. Irasirigū yu mūsārē mérōgā werenínemogura. īgū yure neō doremashbemi. **31** Yu, Yupu gapure maīa. Irasirigū īgū yure doreri gapure yáa, yu īgūrē maīrīrē i ñumā marārē masħburo, ãrīgū. Wāgānugāka! Náka waara! ãrīmi Jesús.

15

Jesús iguida keori merā weredea

¹ Jesús keori merā għare āsū ārī weremi:

—Yuhu diayeta iguida irirosū āārī. Yuhu iridare koregħu irirosū āārīmi. ² Yaarā iridama dappuri irirosū āārīma. Yuhu iguidare koregħu duka marīri dappurire ditibéogħu irirosū yámi. Gaji dukakħri dappuri gapħre ditiwea āmugħu irirosū yámi dukakħunemoburo, ārīgħu. ³ Muusā yu weredeare bħremurā āārī. Irasirigħu Yuhu muusärē ūn- opamerā āārīmakū irisiami. ⁴ Yuhu merā õħarrō āārīka! Irasirigħu muusāguere õħarrō āārīnökōd ġu koa. Su iguidama dappu iridaguere marīro iri dappu seyaro dukakħubirkoka. I irirosūta yu merā õħarrō āārīmerā neċċo āārī duka sibiri dappuri irirosū āārīma.

⁵ Yuhu iguida irirosū āārī. Muusā yaarā iridama dappuri irirosū āārī. Yu merā õħarrō āārīnirāno, yude īgħusāguere õħarrō āārīnīmakū, īgħusā õħarrō dukakħri dappuri irirosū āārīma. Muusā yu merā õħarrō āārīmerā, õħarrirē neċċo irimasibba. ⁶ Yu merā õħarrō āārīmerā ditibéodea dappuri bojegħue ħa oyanir īdappurire sea, peamegue soebéoro irirosū āārīrākuma.

⁷ Muusā yu merā õħarrō āārīnirā, yu buerire kātmerā, muusā għāġameriñor ħu: “Sika!” ārī sērēmakū, sīgħukumi. ⁸ Muusā wári õħarrī dukakħri dappuri irirosū āārīmakū īħarrā, gajirā masaka Yuhu: “Oħtarigħu āārīmi”, ārī masiħrākuma. Irasirirā muusā wári õħarrī irirā, diayeta yu buerā āārīrīrē gajirrē masimakū yáa. ⁹ Yuhu yure maħrōsūta yude muusärē maħħa. Irasirirā yu muusärē maħġġu merā āārīnīka, yu maħrīrē masimurā! ¹⁰ Yuhu,

Yupu yure maīgū dorerire irigu, īgū merā õārō ãārīníkōāa. Irasūta mūsāde yu dorerire irirā, yu mūsārē maīgū merā õārō ãārīníkōāa.

11 'Ire mūsārē werea mūsā yu merā ushyaburo, ãārīgū. Irasirirā usuyari opatarirāko. **12** Yu doreri ãsū ãrā. Yu mūsārē maīrōsūta gāme maīka! **13** Sugu masaku īgū merāmarārē boabosagu, gajirā nemorō īgūsārē maīmi. **14** Mūsā yu doreri irirā yu merāmarā ãārā. **15** Dapagorare yu mūsārē: "Yure moāboerā ãārā", ãrībirikoa. Moāboerā īgūsā opu iririre masibirkuma. Yu gapu Yupu yure were-deare mūsārē werepeobu. Irasirigu mūsārē: "Yu merāmarā", ãrā. **16** Mūsā yure beyebiribu. Yu gapu mūsārē beyebu wári õārīrē irirā waaburo, ãārīgū. Mūsā õārī iriri, õārī duka neō boabiri irirosū ãārā. Irasirirā mūsā yure buremumakū, Yupu mūsā yu wāi merā īgūrē sērērōsūta mūsārē sīgukumi. **17** Yu mūsārē dorea. Mūsā basi gāme maīka!

I ūmū marā Jesúre, īgūyarārē ïāturiburire weredea

18 'I ūmū marā mūsārē ïāturimakū ïārā, yure ïāturiþurorideare masīka! **19** Mūsā diayeta i ūmū marā ãārīmakū, īgūsā merāmarārē maīrōsūta mūsādere maībukuma. Yu mūsārē i ūmū marā watopegue ãārīrārē beyebu. Irasirirā i ūmū marāgora ãārībea. Mūsā īgūsā irirosū ãārībirimakū ïārā, i ūmū marā mūsārē ïāturima. **20** Yu mūsārē ãrīdeare gūñaka! "Neō sugu moāboerimasu, īgū opu nemorō ãārībirikumi", ãrību. īgūsā yure ñerō irirā, mūsādere ñerō irirākuma. Yu buerire pérā, mūsā bueridere pérākuma. **21** I ūmū marā yure iriudire masibema. Irasirirā mūsā yure buremumakū ïārā, mūsārē ãārīpereri ñerī irirākuma.

22 'Yu ïgsârë weregu aaribirimakü, neõ ñerï iridea wajare opabiribukuma. Dapagorare yu ïgsârë weredero puru: "Nerï iridea wajare opabea gua", ãrïmasibema. **23** Yure ïäeturigu Yupudere ïäeturimi. **24** Yu, Yupu turari merä iri ïmugü, gajirä neõ iribirideare iribu. Yu ïgü turari merä iri ïmubirimakü, neõ waja opabiribukuma. ïgssä yu iri ïmurirë ïäma. Irire ïädero puru, yure, Yupudere ïäturima. **25** I ïäeturiri, Maripuya wereníri gojadea pügue gojaderosüta keoro waaro yáa. ãsü ãrï gojasüdero ãärïbü: "ïgssä yure: 'Nerö yámi', ãrïmasibirkelerä, ïäeturima", ãrï gojasüdero ãärïbü.

26 'Oägü deyomarigü, müsârë iritamugü aarigukumi. ïgü müsârë diayema ãärïrürü masimakü irigukumi. Yu ïgürü Yupu merä ãärïgürü müsârë iriugukao. ïgü yaamarë weregu kumi müsârë. **27** Yu müsârë buepurorimakügueta yu merä ãärïbü. Irasirirä müssäde yaamarë wereräkao, ãrïmi Jesüs.

16

1 Jesüs guare ãsü ãrïnemomi doja:

—Yu müsârë irire wereabu, yure piribiriköaburo, ãrïgü. **2** Judö masaka ïgssä nerërü wiirigue müssä ãärïnerärü böowiuräkuma. Gajipoe gajirä müsârë wüjürü: "Maripu gäamerürü yáa", ãrï güñaräkuma. **3** Yure, Yupudere masimerä ãärïsä, irasiriräkuma. **4** Yu irire werea müssä, ïgssä irasirimakü ïäärü: "Jesüs guare irireta weremi", ãrï güñaburo, ãrïgü.

Jesüs, Oägü deyomarigü iririmarë weredea

'Y_u neōgorague m_{usā} merā ãārīsīā, ire werebirib_u. ⁵ Dapagorare y_ure iriudi p_urogue waag_{uk}oa. Y_u m_{usārē} ire werekeremak_ā, neō sug_u y_ure: "¿Noógue waag_{uk}uri?" ãārī s_{erēñabea}. ⁶ Irasirirā y_u waaburire weremak_ū pérā, y_u waaburo gap_ure s_{erēñab}irisīā, b_{uro} bujawereri merā ãārā. ⁷ Diayeta m_{usārē} werea. Y_u waadero p_uru, õārok_oa m_{usārē}. Y_u waabirimak_ū, Õāg_u deyomarīg_u m_{usārē} iritamubu aaribiribukumi. Y_u irogue waag_u, ïg_{urē} m_{usārē} iriug_{uk}oa, m_{usā} merā ãārīn_{ikōā}buro, ãārīg_u. ⁸ ïg_u aarig_u, i ūm_u marārē ïg_{usā} ñerō irirā ãārīrīrē, y_u diayema irig_u ãārīrīrē, ïg_{usā} ñerō iridea waja Marīpu ïg_{usārē} wajamoāburire masimak_ū irig_{uk}umi. ⁹ ïg_{usā} y_ure b_uremubirisīā, ñerā ãārīma. ¹⁰ Y_u, Y_{upu} p_urogue waamak_ū, m_{usā} y_ure ūnemobirik_oa. Y_u irogue waamak_ū, Õāg_u deyomarīg_u aarig_{uk}umi, i ūm_u marārē y_u diayema irig_u ãārīrīrē masimak_ū iribu. ¹¹ I ūm_u marārē doregu ñeg_u ïg_{usārē} ñerī iridoreri waja, Y_{upu} ïg_{urē} wajamoādoresi_{am}i. Irasirig_u Õāg_u deyomarīg_u aarig_u, ïg_{usārē} Y_{upu} ïg_{urē} wajamoādoredeare masimak_ū irig_{uk}umi.

¹² 'Wári ãārā m_{usārē} y_u wereburi. Dapagorare y_u ire weremak_ū, m_{usā} pémasib_{irib}uk_oa. ¹³ Õāg_u deyomarīg_u gap_u aarig_{uk}umi. ïg_u m_{usārē} diayema ãārīrīrē masimak_ū irig_{uk}umi. Irasirig_u m_{usārē} i ãārīpererire bueg_{uk}umi. ïg_u gāāmerō werebirik_umi. Y_{upu} ïg_{urē} weredorerire, p_urugue waaburidere m_{usārē} wereg_{uk}umi. ¹⁴ Y_u ïg_{urē} wererire pédeare m_{usārē} masimak_ū irigu, y_u ñārō ãārīrīrē masimak_ū irig_{uk}umi. ¹⁵ ãārīpereri Y_{upu}

opari, yaa ããrã. Irasirigu yu mûsârë: “Óagü deyomarïgü mûsârë yaamarë masimakü irigukumi”, ãrâbu.

Bujawerenerä, usuyari merä ããrîburire weredea

16 ’Mérögä puru mûsâ yure ïänemobirikoa. Yoaweyaripoe puru yure ïäräko doja. I Yüpü purogue waadero puru, irasü waarakoa, ãrîmi.

17 Igü irasü ãrîmakü pérä, gúa surâyeri ãsü ãrî gâme werenibü:

—¿Naásü ãrîdharo irikuri Igü irasü ãrîrî? Igü marîrë: “Mérögä puru mûsâ yure ïänemobirikoa. Yoaweyaripoe puru yure ïäräko doja”. Ire ãrî odo: “I Yüpü purogue waadero puru, irasü waarakoa”, ãrîmi. **18** Igü marîrë: “Mérögä puru”, ãrîmakü, ¿naásü ãrîdharo irikuri? Igü irasü ãrîrîrî marî pémasibe, ãrîbü.

19 Jesúz Igürê gúa sérêñaduarire masikðâmi. Irasirigu gûare ãrîmi:

—Yu mûsârë: “Mérögä puru mûsâ yure ïänemobirikoa. Yoaweyaripoe puru yure ïäräko doja”, ¿ãrî wererire gâme sérêñarâ yári? **20** Diayeta mûsârë werea. Yu boamakü ïärä, buro bujawereri merä oreräko. I ümü marâ yure buremumerä gapu usuyari merä ããrîrâkuma. Mûsâ bujawererâ, puru usuyarâko. **21** Æsü ããrã. Nomeõ majigü kôâburo dupiyurogä, igore pûrîrîrî bujawereri merä gûñakumo. Majigügä deyoadire ïágõ, usuyakumo. Igore pûrîadeare gûñanemobirkumo. **22** Mûsâde irasüta dapagorare bujawereri merä ããrã. Puru yu mûsârë dupaturi ïágü aarigukoa. Yu irasirimakü ïärä, mûsâ usuyari opatarirâko.

Musā irasū ushayari merā āārīmakū, gajirā musārē bujaweremakū irimasibirkuma.

23 'Irinurē yure neō sérēñabirikoa. Diayeta musārē werea. Musā yure buremumakū īgū, Yuhu āārīpereri musā yu wāī merā īgūrē sérērīrē pégū, musā sérērōsūta sīgukumi. **24** Iro dupiyurogue musā yu wāī merā Yuhuare neō sérēbiribū. Dapagorare yu wāī merā īgūrē sérēka! Musā irasū sérēmakū, musā sérērōsūta sīgukumi. Irasirirā ushayari opatarirāko.

Jesús i ûmū marā ñerārē tarinugādeare weredea

25 'Yuhu keori merā musārē wereabu. Puhu keori merā werebirikoa. Irasirirā, Yuhuyamarē yu wererire õārō pémasirāko. **26** Musā Yuhuyamarē õārō pémasirīnurē yu wāī merā īgūrē sérērāko. Irasū ārīgū: "Musāya āārīburire yu īgūrē sérēbosagukoa", ārīgū meta yáa. **27** Yuhu musārē maími. Irasirirā musā yu wāī merā musā basi īgūrē sérērāko. Musā yure maña. Irasū āārīmakū musā yure: "Marīpu puhrogue āārīdi, īgū iriudi āārā", ārī buremua. **28** Yu, Yuhu puhrogue āārīdi, i ûmuguerre aaribú. Dapagorare i ûmugue āārādi, Yuhu puhrogue waagukoa doja, ārīmi Jesús.

29 īgū irasū ārīmakū pérā, gua īgū buerā īgūrē ārību:

—Dapagorare keori merā mu għare werebea. Irasirirā mu wererire pémasia. **30** Dapagorare gua masia. Mu āārīpererire masipeokōaa. Gajirā murē sérēñabirikeremakū, īgħasā gūñarīgue sérēñaduwarire mu masia. Irasirirā: "Marīpu puhrogue āārīdi, īgū iriudi āārā", ārī buremua, ārību.

31 Jesús għare ārīmi:

—¿Dapagorare baremurī? ³² Mérōgā duyáa, mūsā yure béowāgāburo. Mūsāya wiirigue waasiri, yure sugata dujamakū irirāko. Mūsā irasirikeremakū, Yūpa gapu yu merā ãärīmi. Irasirigu yu sugata ãärībea. ³³ Mūsā yu merā õärō siñajārī opaburo, ãrigū, mūsārē i ãärīpererire wereabu. Mūsā i ûmugue ãärīripoe i ûmu marā mūsārē ñerō tari-makū irirākuma. Ígūsā irasirikeremakū, yu merā gūñaturaka! Yu i ûmu marā ñerārē tarinugādigue ãärā. Irasirirā yu merā gūñatura usayaka! ãrīmi Jesús.

17

Jesús ígū buerāya ãärīburire Maríp̄ure sērēbosadea

¹ Jesús irasū ãrī odo, ûmugasigue íamu, ígū Pagure ãsū ãrīmi:

—Aü, dapagorare mu ãrīderosūta yure waaburi ejasiáa. Irasirigu masakare yu mu magū, mu irudi ãärīrīrē ímuka! Mu irasirimakū, yu mu turagu, mu õágū ãärīrīrē ígūsārē ímugukoa. ² Mu yure masaka ãärīpererarē doregu píbu, mu yure sínérārē ûmugasigue perebiri okari opamakā iridoregu. ³ Masaka mu diayeta Maríp̄u sugu ãrīgū ãärīrīrē, irasū ãärīmakū yu Jesucristo mu irudi ãärīrīrē masírā, ûmugasigue perebiri okari opamurā ãärīma.

⁴ 'I ûmuguere mu yure iridoredeare yu iriyuwarikabu. Irasirigu i ûmu marārē mu turagu, õágū ãärīrīrē ímubu. ⁵ Aü, mu i ûmūrē iriburo dupiyuro yu mu merā õärō ãärībú. Mu ãärīrikarire opabu. Irasirigu dapagorare mu ãärīrōgue yu mu merā õärō ãärīmakū mūrārōta irika!

6 'Mu yure sīnerārē i ūmū marā watope āārīrārē beyenerārē mu āārīrikurire masīmakā iribu. Mu yure sīnerā mūyarā āārīma. Mu dorerire irima.

7 Dapagorare masīma. Āārīpereri yu opari, mu yure sīdea āārā. **8** Mu yure weredoredeare īgūsārē werebu. Yu wererire pérā, būremuma. Yu diayeta mu puro āārīdi āārīrīrē masīma. Yu mu iriudi āārīrīrē: "Diayeta āārā", ārī būremuma.

9 'Yu īgūsāya āārīburire sērēbosáa. Gajirā i ūmū marā yure būremumerāya āārīburi gapure sērēbosabea. Yure būremurā mu yure sīnerā mūyarā āārīma. Irasirigu īgūsāya āārīburire sērēbosáa. **10** Āārīpererā yaarā, mūyarā āārīma. Irasirirā mūyarāde, yaarā āārīma. īgūsā yaarā āārīsā, yu ðārō āārīrikurire masakare masīmakā yáma.

11 'Yu i ūmūguere dujabirikoa. Mu yure sīnerā gapu i ūmūguere dujarākuma. Au, mu ðāgū āārā. Mu wāi merā mu turari merā īgūsārē koreka, marī sugu āārīnīrōsūta īgūsāde suro merā āārīnīkōāburo, ārīgū. **12** Yu i ūmūguere mu yure sīnerā merā āārīgū, mu turari merā īgūsārē ðārō korebu. Neō sugu dederibirima. Suguta peamegue waadederibu āārīmi. Muya werenīrī gojadea pūgue āārīderosūta iri irasū waabu.

13 'Dapagorare yu mu purogue waabu yáa. Yu waaburi dupiyuro i ūmūgue āārīgū i āārīpererire yure būremurārē werea, īgūsāde yu irirosūta ushayari opatariburo, ārīgū. **14** Muya kerere īgūsārē werebu. Yu i ūmūmu āārībea. Irasirirā yure būremurāde i ūmū marā irirosū āārībema. Irasirirā i ūmū marā yure īāturirosūta yure būremurādere

īāturima. ¹⁵ Y_u m_urē: “Y_ure b_uremurārē i ūm_urē āālaka!” ārī s_{er}ēbea. Āsū gap_u ārī s_{er}ēa. Īgūsārē ūārō koreka, wātī ūerī iridorerire p_{eb}irikōāburo, ārīgū! ¹⁶ Y_u i ūm_um_u āārl_{bea}. Irasirirā y_ure b_uremurāde i ūm_u marā irirosū āārl_{bema}. ¹⁷ M_uya kere diayema āārā. Irasirigu iri merā īgūsārē m_udorerire irirā āārl_{mak} irika! ¹⁸ M_u y_ure m_uya kerere i ūm_u marārē weredoregu iriuderosūta y_ure b_uremurārē m_uya kerere i ūm_u marārē weredoregu iriuua. ¹⁹ Īgūsāya āārl_{burire} m_udorerire irigu y_áa, īgūsāde diayeta m_udorerire iriburo, ārīgū.

²⁰ ’Y_u īgūsāya āārl_{bur} ditare s_{er}ēbosabea. Īgūsā m_uya kere wererire p_{er}ā, gajirāde y_ure b_uremurākuma. Irasirigu y_u īgūsāya āārl_{buridere} s_{er}ēbosāa. ²¹ Y_u irire s_{er}ēbosāa, y_ure b_uremurā āārl_{pererā} suro merā āārl_{buro}, ārīgū. A_u, m_uy_uguere ūārō āārā. Y_u m_u merā āārā. Irasirirā marī āārl_{ōsūta} īgūsā marī merā ūārō āārl_{buro}. īgūsārē suro merā āārl_{mak} irika, i ūm_u marā y_u m_u iriudi āārl_{īrē} b_uremuburo, ārīgū! ²² M_u āārl_{rik_{ur}ire} y_ure s_{ib}u. Irasirigu īgūsārē y_u irirosū āārl_{rik_{umak}} iribu, y_u m_u merā sug_u āārl_{ōsūta} īgūsāde suro merā āārl_{buro}, ārīgū. ²³ Y_u īgūsāguere āārā. M_u y_uguere āārā. Marī īgūsā merā āārā, īgūsā diayeta suro merā āārl_{buro}, ārīrā. īgūsā suro merā āārl_{mak} īārā, i ūm_u marā y_u m_u iriudi āārl_{īrē}, m_u y_ure maīrōsūta y_ure b_uremurārē maīrīrē masīrākuma.

²⁴ ’A_u, m_u i ūm_urē iriburo dupiyuro y_ure maīb_u. Irasirigu m_u āārl_{rik_{ur}ire} y_ure s_{ib}u. Y_ure m_us_{in}erārē y_u āārl_{burogue} y_u merā āārl_{mak} gāāmea

mu yure ããrĩrikhri sõdeare masiburo, ãrigã. 25 Au, mu keoro irigu ããrã. I um marã yure buremumerã marẽ masibema. Yu gapu murẽ masãa. Yure buremurã yu mu iriudi ããrĩrĩrẽ masima. 26 Mu ããrĩrikhrire ïgsãrẽ masimaku iribu. Yu ïgsãguere ããrigã marẽ irasã masimaku irinkoãgukoa, mu yure mañrosuta ïgsãde gãme mañburo, ãrigã, ãrĩmi Jesús.

18

Jesúre peresu ñeãwãgãdea

(Mt 26.47-56; Mr 14.43-50; Lc 22.47-53)

1 Jesús ïgã Pagure sõrẽ odoadero puru, gua ïgã buerã merã Jerusalerẽ wiri, Cedrón wãikhri ûmayuridijari marẽ taribuja, olivos wãikhri yuku otederogue waami. 2 Iro dupiyuro wári Jesús irogue guare siiuwãgãnami. Irasirigu Judas Jesúre ïäturirãguere ïgûrẽ ïmubu iroke masimi. 3 Jesús gua merã irogue ejadero puru, Judas subu surara merã aarimí. Gajirã surara Maripuya wiire korerade ïgã merã aarimá. ïgsã paía oparã, fariseo bumaraã iriunerã surara ããrĩmá. ïgsã mojõkhri merã, sãgoriduparu, sãgori tururi merã aarimá. 4 Jesús ïgûrẽ waaburire masisiami. Irasirigu, ïgsã ïgã puro ejarimaku, bokatirĩ sõrẽñami:

—¿Noãrẽ ãmarĩ musã?

5 ïgûrẽ yujuma:

—Jesús Nazaretmarẽ ãmáa.

Jesús ïgsãrẽ ãrĩmi:

—Ígūta ãārā yu*.

Judas Jesúre wējēduarāguere Ígūrē Ímubu surara merā ãārīmí. ⁶ Jesús: “Ígūta ãārā yu”, ãrīmakū pérā, duusirimawāgā, yebague meémejākōāma. ⁷ Jesús Ígūsārē dupaturi sērēñami doja:

—¿Noārē ãamarī musā?

Ígūrē yujuma:

—Jesús Nazaretmarē ãmáa.

⁸ Jesús Ígūsārē ãrīmi:

—Yu musārē: “Yu ígūta ãārā”, ãrī weresiabu. Yure ãamarā, ñisā yu merāmarārē waadoreka!

⁹ Ígū: “Yupu yure sīnerārē neō sugure dedeubiribu”, ãrīdeare keoro waaburo, ãrīgū, irire irasū ãrīmi. ¹⁰ Ígūsā Jesúre ñeāmurā irimakū ïāgū, Simón Pedro sareri majīrē opagu tūāwea ãi, paáa opure moāboegure Malco wāikugure diaye gapuma gāmipūrē dititá dijukōāmi. ¹¹ Jesús gapu Pedrore ãrīmi:

—Muya sareri majīrē duripíka! Yupu yure ñerō taridorederosūta ñerō tarigura, ãrīmi.

Jesúre paáa opu purogue ãiadea

(Mt 26.57-58; Mr 14.53-54; Lc 22.54; Jn 11.49-50)

¹² Ígū irasū ãrīmakū, surara, Ígūsā opu, Marīpuya wiire korerā surara Jesúre ñeā, suama. ¹³ Sua odo, Ígūrē Anás wāikuguya wiigue ãiwāgāpurorima.

* **18:5** Exodus 3.13-15: Iripoegue Moisés Marīpure sērēñadi ãārīmí: “Israel bumarā yure: ‘¿Mu iriudi wāi naásū ãārīrī?’ ãrī sērēñamakū, ¿naásū ãrī weregakuri?’” Marīpu Ígūrē ñisū ãrīdi ãārīmí: “Yu wāi ‘YO SOY EL QUE SOY’ ãārā. Irasirigu Israel bumarārē ñisū ãrī wereka: ‘YO SOY yure musāguere weredoregu iriumi’, ãrīka!” ãrīdi ãārīmí. “YO SOY EL QUE SOY”, ãrīrō: “Yu ãārīnígūta ãārā, o Ígūta ãārā yu”, ãrīduaro yáa.

Anás, Caifás wāïkugʉ māñekʉ ãärími. Caifás iri bojorire paía opʉ ãärími. ¹⁴ Ígʉta iro dupiyuro judío masaka oparárē: “Sugʉta masakʉ marĩ judío masakaya ãäríburire boabosamakʉ õärokoa”, ãrīdi ãärími.

*Pedro Jesúre masikeregu: “Masibe”, ãrīdea
(Mt 26.69-70; Mr 14.66-68; Lc 22.55-57)*

¹⁵ Ígʉsa Jesúre ãíñamakʉ, yʉ, Simón Pedro merã Jesúre yoaweyarogue ïäthyabʉ. Paía opʉ yure masími. Irasirigʉ yʉ Jesúre ïäthyawãgã, paía opʉya wii makãpʉroma yebague ñajãbʉ. ¹⁶ Pedro gapʉ iri wii t Luo ñajãri makãpʉrogue dujanugãmi. Ígʉ iro dujanugãmakʉ ïägʉ, yʉ iri makãpʉro korego merã werení, Pedrore siuu ñajãbʉ. ¹⁷ Ígʉ ñajãmakʉ, makãpʉro korego Pedrore sérẽñamo:

—¿Mu sii buerã merãmu ãäríberi?

Pedro igore ãrīmi:

—Ãäríbea yʉ.

¹⁸ Yusagorabʉ. Irasirirã iri wii moãboerimasã, surara merã Ígʉsa peame diudeame Luo sãma níma. Pedrode Ígʉsa pʉrota sãma ními.

*Paía opʉ Jesúre sérẽñadea
(Mt 26.59-66; Mr 14.55-64; Lc 22.66-71)*

¹⁹ Paía opʉ Anás Jesúre sérẽñayupʉ:

—¿Noã ãärírĩ mu buerã? ¿Ñeénorẽ Ígʉsãrẽ bueri?
ãrīyupʉ. ²⁰ Jesús Ígãrẽ yʉjʉyupʉ:

—Yʉ ãärípererã péurogue buebʉ. Marĩ judío masaka nerẽrĩ wiirigue, irasã ãärímakʉ Marãpʉya wiiguedere masaka nerẽrõgue buebʉ. Gajirogue durisã, neõ buebiribʉ. ²¹ ¿Nasirigʉ yure sérẽñarĩ?

Y_u buerire sērēñad_uag_u, y_ure pénerārē sērēñaka!
Ígūsā y_u weredeare masīma, ãrīyup_u.

22 Ígū irasū ãrīmak_u pég_u, Maríp_uya wii koreg_u
surara Ígū mojō merā Jesúya diapure pá, Ígūrē
ãrīyup_u:

—¿Nasirig_u irasū yujuri paía op_ure? Irasū ãrībita
Ígūrē!

23 Jesúz Ígūrē yujuyup_u:

—Y_u ñerō werenímak_u: “Ñeéno werenía”, ãrlka
y_ure! Y_u diayema gap_ure keoro weremak_u,
¿nasirig_u y_ure pári?

24 Jesúz irasū ãrādero p_uru, Anás Ígūrē Ígūsā
s_uadire paía op_u Caifás p_urogue iriuyup_u.

*Pedro Jesúre masikeregu, dupaturi: “Masibea”,
ãrīdea*

(Mt 26.71-75; Mr 14.69-72; Lc 22.58-62)

25 Irasiriripoe Simón Pedro peame t_urota sūma
níkōñamak_u ïñarā, iro ãärírā Ígūrē sērēñama:

—¿Mu s_{ii} buerā merāmu meta ãärírī?

Pedro Ígūsārē ãrīmi:

—Ãäríbea y_u.

26 Ígū irasū ãrādero p_uru, sug_u paía op_ure
moñboeg_u Pedro Ígūya gāmipū dititádiyag_u Pedrone
ãrīmi:

—Y_u olivos otederogue m_u Ígū merā ãärímak_u
ïñab_u.

27 Pedro dupaturi: “Ãäríbea, Ígū merā ãäríbirab_u”,
ãrīmi. Irire ãrīripoeta, ãgābo weremi.

Pilato Jesúre sērēñadea

(Mt 27.1-2, 11-14; Mr 15.1-5; Lc 23.1-5)

28 P_uru Jesúre Caifáya wii ãärādire Pilato p_urogue
ãñama. Boyoripoe ãäríb_u. Pilato romanom_u judío

masakare doregu ããrõmí. Jesúre ïgû pñrogue ããrã, ïgûya wiiguere ñajâbirima. “Marí judío masaka, ïgû judío masaku ããrlbiya wiiguere ñajârã, marí dorerire tarinugâbukoa. Irasirirâ pascua bosenâ baaburire baabiribukoa”, ãrî gûñama. ²⁹ ïgûsâ ñajâbirimakû ïgû, Pilato ïgûsâ merâ werenigû wirrimi. ïgûsârê sérëñami:

—¿Neénorë iriari ïi, musâ yure wajamoâdorerâ aarimakû?

³⁰ ïgûsâ Pilatore ãrîma:

—Íi ñerî iribirimakû, mûrë wiarâ aaribiri-boakuyo.

³¹ ïgûsâ irasû ãrõmakû, Pilato ãrîmi:

—Ãïaka! Musârê doreri ãrîrõsûta musâ basi ïgûrê wajamoâka!

ïgûsâ ïgûrê ãrîma:

—Gua judío masaka sugure mu guare: “Wëjëka!” ãrîrõ marîrõ wëjëmasîbea.

³² ïgûsâ irire irasû ãrîrã, Jesúre ïgû curusague boaburire iro dupiyuro weredea keoro waamakû irima†. ³³ ïgûsâ irasû ãrõmakû pégû, Pilato wiigue gâmenugâ ñajâa, Jesúre siiu, sérëñayupu:

—¿Muta judío masaka Opu ããrîrî?

³⁴ Jesús ïgûrê ãrîyupu:

—¿Mu basi gûñarõ merâ yure irasû sérëñarî, o gajirâ mûrë yaamarê wereari?

³⁵ Pilato ïgûrê ãrîyupu:

† **18:32** Judío masaka sugû ñerõ irigure ãtâyeri merâ dea wëjenerâ ããrõmá ïgûrê wajamoârã. Romano masaka gapu ïgûrê wajamoârã, curusague pábiatú wëjenerâ ããrõmá.

—Y_u judío masak_u meta ãärã. M_uya nik_u marã judío masaka, iras_u ãärímak_u paía oparã m_urẽ õõ y_u p_urogue ãijama. ¿Ñeénorẽ iriari m_u?

36 Jesú斯 ãríyup_u:

—Y_u Op_u ãärír_u, i ûm_uma ãäríbea. I ûm_uma ãärímak_u, yaarã gãmekêãbukuma, judío masaka y_ure ñeã, peresu iribirikõãburo, ãrírã. Y_u Op_u ãärír_u, gajiroguema ãärã.

37 Íg_u iras_u ãrímak_u pégu, Pilato ïg_urẽ ãríyup_u:

—¿Mu iras_u ãríg_u: “Op_u ãärã”, ãrír_u?

Jesú斯 ïg_urẽ ãríyup_u:

—Mu ãrírõs_uta Op_u ãärã. Y_u deyoab_u i ûm_u marãguere diayemarẽ werebu. ãärípererã diayema ãärír_urẽ péduarã, y_u wererire péma.

38 Íg_u iras_u ãrímak_u, Pilato ïg_urẽ ãríyup_u:

—¿Ñeéno ãärír_u diayema?

Judío masaka Pilatore: “Jesúre wẽjẽka!” ãrĩ dore-dea

(Mt 27.15-31; Mr 15.6-20; Lc 23.13-25)

Iras_u ãrĩ odo, Pilato judío masaka oparã merã wereníg_u wiriri, ïg_us_urẽ ãrími doja:

—Ír_urẽ neõ ñer_u iridea máa y_u ïamak_u. **39** Bojorik_u pascua bosen_u ãärímak_u, m_usã irinarõs_uta sug_u peresu ãäríg_urẽ y_ure wiudorea. ¿M_usã judío masaka Op_ure m_us_urẽ wiumak_u gããmekuri?

40 Íg_u iras_u ãrímak_u pérã, ïg_us_u gaguiníma:

—Íg_urẽ wiubirikõãka! Barrabás gapure guare wiuka! ãríma. Barrabás yajarimas_u ãärími.

19

¹ Ígūsā irasū ãrī gaguinímakū pégu, Pilato ígūyarā surarare Jesúre tārādoreyupu. ² Jesúre tārā odo, pora bero iri, ígūya dipurure peoñurā. Peo odo, opuya suríro irirosū deyoriñe diiañiweyariñerē ígūrē sāñurā. ³ Sā odo, ígū puro ejanugā, ãsū ãrī buridañurā:

—Óarō ãärīburo judío masaka Opu! ãrīñurā, Irasū ãrīrāta, ígūsāya mojōrī merā ígūya diapure páñurā.

⁴ Pilato dupaturi masakare weregu wiriri, ãsū ãrīmi:

—Ígūrē neō ñerī iridea máa yu íāmakū. Irasirigu māsārē masiburo, ãrīgū, ígūrē siiu wiugura māsārē íādoregu.

⁵ Irasū ãrī odo, Jesúre siiu wiumi. Irasirigu, Jesús pora berore peyadi, opuya surírore sāñadi ígū wiririmakū, Pilato masakare ãrīmi:

—Íaka! Íita ãärīmi ígū.

⁶ Paía oparā, Marípuya wii korerā surara Jesúre ïārā, gaguinínugāma:

—Ígūrē curusague pábiatú wējēka! Curusague pábiatú wējēka! ãrī gaguiníma.

Pilato ígūsārē ãrīmi:

—Yu íāmakū, ígūrē neō ñerī iridea máa. Irasirirā māsā ígūrē ãíaka! Māsā basita ígūrē curusague pábiatú wējērā waaka!

⁷ Judío masaka oparā ígūrē ãrīma:

—Ígū: “Yu Marípu magū ãärā”, ãrīmi. Guare doreri irasū ãrīgūnorē wējēdorea.

⁸ Ígūsā: “Ígū: ‘Yu Marípu magū ãärā’, ãrīmi”, ãrīmakū pégu, Pilato ígū dupiyuro güiadero nemorō

güimi. **9** Irasirigu Jesúre dupaturi siiu ñajāa, sērēñayupu doja:

—¿Noómu aārīrī mu? aārīyupu.

Jesús gapu īgūrē neō yujabiriyupu.

10 Īgū yujabirimakū īāgū, Pilato īgūrē aārīyupu:

—¿Nasirigu yare yujaberi? Yu yaarā surarare mārē peresu aārīgūrē wiudoremakū, mārē wiurākuma, o īgūsārē mārē curusague pábiatú wējēdoremakū, mārē pábiatú wējērākuma. ¿Iríre masíberi mu?

11 Jesús īgūrē yujabiyupu:

—Mu yare irasū iridoreri, Yupu umugasigue aārīgū mārē pídea aārā. Irasirigu yare muguere wiadi, mu nemorō waja opami, aārīyupu.

12 Īgū irasū aārīmakū pégu, Pilato Jesúre: “¿Nasiri wiugukuri yu īgūrē?” aārī pémaádiyupu. īgūrē irasū wiudhamakū īārā, judío masaka gapu gaguiníma:

—Mu īgūrē wiugu, romano marā opu merāmu aārībirikoa. Sugu: “Yu judío masaka opu aārā”, aārīgūno romano marā opure marīrē doregure béodhagu, īgūrē īāturigu yámi, aārīma.

13 īgūsā irasū aārīmakū pégu, Pilato Jesúre wigüe aārīgūrē ûtā majīrī merā īgūsā iridea yebague wiriridoremi. īgū, masaka weresārīrē beyerimasū doarogue eja doami. Iri ûtā majīrī merā īgūsā iridea yeba, hebreo ya merā Gabata wāikubu. **14** Irasū waarínu, gúa pascua bosenma baaburi ãmurínu aārībá. Goeripoe dupiyuro aārībá. Pilato īgū doarogue eja doa, judío masakare ásū aārī weremi:

—Íta aārīmi masā Opu.

15 Ígū irasū ãrīmakū pérā, judío masaka gaguiníma:

—Boaburo Ígū. Boaburo. Curusague pábiatú wējēka Ígūrē! ãrīma.

Pilato Ígūsārē ãrīmi:

—¿Yū yaarā surarare mūsā Opure curusague pábiatú wējēdoremakū gāāmerī mūsā?

Paía oparā Ígūrē yūjūma:

—Gua opu, romano marā opu ãārīmi. Gajigū gua opu mámi.

16 Ígūsā irasū ãrīmakū pégū, Pilato Jesúre Ígūsārē wiāmi, curusague pábiatú wējēdoregu. Irasirirā Ígūrē ãiākōāma.

*Jesúre curusague pábiatú wējēdea
(Mt 27.32-44; Mr 15.21-32; Lc 23.26-43)*

17 Irasirigu Jesús curusare kōā, “Masakū dipuru boaweadea pero” wāikūrogue waami. Hebreo ya merā Gólgota wāikubū. **18** Irogue eja, Jesúre curusague pábiatúma. Gajirā pērārē pábiatúma. Sugure Ígū diaye gapu, gajigure Ígū kúgapu curusague pábiatú ãiāwāgūnúma. Jesúre Ígūsā deko ãiāwāgūnúma. **19** Pilato taboa majīrē Ígū gojadea majīrē curusague Jesús dipuru weka pábiatúdoreyupu. Åsū ãrī gojasūdero ãārībū: “Íi Jesús Nazaretmū, judío masaka Opu ãārīmi”. **20** Hebreo ya merā, latín ya merā, griego ya merā gojadea ãārībū. Jesúre curusague Ígūsā pábiatú ãiāwāgūnúdero, makā pūrogā ãārībū. Irasirirā wárā judío masaka irogue aari, iri gojadeare iā buema. **21** Paía oparā judío masaka ãārīsīā, Pilato gojadeare gāāmebiriñurā. Irasirirā Ígūrē wererā waañurā. Åsū ãrīñurā:

—Mʉ: “Íí judío masaka Opʉ ãārīmi”, ãrī gojadeare gorawayuka! Åsū gapʉ gojaka: “Íí: ‘Judío masaka opʉ ãārā’, ãrīmi”, ãrī gojaka! ãrīñurā.

22 Pilato gapʉ ïgūsārē ãrīyupʉ:

—Yʉ gojadeare gorawayubirikoa, ãrīyupʉ.

23 Jesúre curusague pábiatú ãiñwāgūnúadero pʉrhʉ, wapikʉrā surara ïgūya surí ãārādeare sea, ïgūsākʉ suñeno dita gāme dʉkawama. Suñe suríro su gasirota suadea suríro, eañeañña marīrō merā iridea gasiro ãārībú. **24** Iri suríro irasū ãārīmakʉ ïñrā, gāme ãrī wereníma:

—Iñe suríore yeguebirikōärā! Ubu ãrīboka birarā! “¿Noärē dujarokuri?” ãrīma.

Ígūsā irasirimakʉ, Marīpʉya wereníri gojadea pūgue gojaderosūta keoro waabʉ. Åsū ãrī gojasūdero ãārībú: “Yaa suríre: ‘¿Noärē dujarokuri?’ ãrīboka birarākuma, irire gāme ïgūsā basi dʉkawamurā”, ãrī gojasūdero ãārībú. Iri pūgue gojaderosūta surara irasrima.

25 Jesúya curusa pʉro ïgū pago, igo tīgō, María Cleofas marāpo, María Magdalena níma. **26** Jesús, ïgū pagore, irasū ãārīmakʉ yʉ ïgū mañsūgū igo pʉro nímakʉ ïñgū, igore ãrīmi:

—Meō, Íí mʉ magū ãārīmi.

27 Irasū ãrī odo, yure:

—Igo, mʉpo ãārīmo, ãrīmi.

Irasirigu Jesús pagore yaa wiigue ãia opabʉ.

Jesús boadea

(Mt 27.45-56; Mr 15.33-41; Lc 23.44-49)

28 Jesús irasū ãrī odo: “Ãārīpereri Yʉpʉ yure iridoregu pídeare iripeo odosiáa”, ãrī masími. Irasirigu åsū ãrīmi:

—Ñemesibukoa yare. Irire ãrígã, Maríphaya werenírõ gojadea pügue gojadeare iriyuwarikumi.

²⁹ Irogue suru borewariru igui deko sãirõ deko ñtudiru ãärïbú. Irasirirã iro ãärïrã Jesús irasú ãrímakã pérra, iri igui deko sãirõ merã yurayusã merã yosa, hisopo wãkudima dãpã yuwague suatú, Jesúya disire soemuúma. ³⁰ Jesús iri yurayusã igui deko sãirõ yosadeare mimimi. Mimi odo, ãsú ãrïmi:

—Ãärïpereri iripeo odosiáa, ãrïmi. Ire ãrígata, ïguya dipurure mumusiudija, ïguya yujupüraré Maríphre wia, boakõami.

Surara Jesúre curusague boadire saredea

³¹ Jesús boarinã gúa pascua bosenúma baaburire ãmurinã ãärïbú. Gajinã gapã gúa judío masaka siñajärinã, irasú ãärïmaka pascua bosenú gúa iririnã, ubu ãärïrínã meta ãärïbú. Irinuré boanerã curusarigue ãärïmaka judío masaka oparã gäämebirima. Irasirirã Pilato pürogue ïgûrë sérerã waañurã: “Muyarã surarare curusarigue pábiatúsñeraré mata boaburo, ãrïrã, ïgüsanya ñigã gôärrirë pánuadoreka! Puru ïgüsanya dãpurire ãidiju, gajirogue pídoreka!” ãrïñurã. ³² Irasirirã surara Jesús merã curusarigue pábiatúsñeranya ñigã gôärrirë pánuama. Sugure irasú iripurori, gajigudere irasúta irima. ³³ Jesús püro waa ejanugárã, boadiguere ñama. Irasirirã ïguya ñigã gôärrirë pánuabirima.

³⁴ Sugü surara ïguya sareri merã Jesúre ïguya arupâma doka saremi. ïgü saremakã, mata ïguya dí, deko merã wiribã. ³⁵ Yu, i waamakã ñibã. Irasirigu yu i pürë gojagü, diayema ãärïrirë mûsârë

werea. Y_u ire masña. Y_u ñādea diayeta waab_u. Y_u wereri diayeta ãärā. Irasirigu m_usārē irire werea, m_usāde Jesúre b_uremuburo, ãrlg_u. ³⁶ Surara Jesúya ñigā gōärírē pánuabirimak_u, Marípuya werenírī gojadea pūgue ãrlderos_uta waab_u. Iri pūgue ãsū ãrī gojas_udero ãäríb_u: “Íg_uya gōärírē, neō su gōärē pánuabirima”, ãrī gojas_udero ãäríb_u. ³⁷ Gajirogue Marípuya werenírī gojadea pūgue ãsū ãrī gojas_udero ãäríb_u: “Íg_usā saredire ñärákuma”, ãrī gojas_udero ãäríb_u.

*José Jesúya d_upure maságobegue ñi_wāgā yáadea
(Mt 27.57-61; Mr 15.42-47; Lc 23.50-56)*

³⁸ Jes_us boadero p_ur_u, José Arimatea wāik_uri makām_u Pilatore Jesúya d_upure s_{er}eg_u waayupu. José judío masaka oparārē güisiā, Jesúre b_uremug_u ãärírīrē gajirarē werebiridi ãärímí. Pilato Íg_urē: “Já_u, Íg_uya d_upure ãïaka!” ãrīmak_u, José curusa puro waa, Jesúya d_upure ãidijumi. ³⁹ Nicodemode wári s_{er}rōrīrē treinta kilo nukürīrē ãijami, Jesúya d_upure õärō ãmubu. Íg_u iro dupiyuro ñami merā Jesúre wereníg_u ejadi ãärímí. Íg_u ãïdea: mirra wāik_uri s_{er}rōrī, áloes wāik_uri s_{er}rōrī merā morēdea ãäríyuro. ⁴⁰ Irasirirā Íg_usā p_{er}rā Jesúya d_upure iri s_{er}rōrī merā piupeo, õärī surí gasiri merā õmama. Judío masaka Íg_usā boanerāya d_upure yáaburi dupiyuro ãmunaderos_uta irima. ⁴¹ Jesúre curusague pábiatú w_{ej}edero puro pooe ãäríb_u. Iri pooeguere maságobe ñt_yegue mádea gobe ãäríb_u. Iri gobere neō sug_u boadire yáabirima dapa. ⁴² Gua judío masaka siñajärīn_u ejaburo irib_u. Irasirirā iri gobe curusa ñi_wāgūnúaderos_u p_{er}rogā ãärīmak_u, Jesúya d_upure irogue yáama.

20

*Jesús masādea
(Mt 28.1-10; Mr 16.1-8; Lc 24.1-12)*

¹ Judío masaka siñajārīn^h* waadero p̄ur^h, boyoburo dupiyurogā María Magdalena īgūsā Jesúya dāp^hare yáaderogue īāgō waayupo. Irogue ejago, iri gobere biadea ñtā majīrē bojegue ãārīmakū īāyupo.
² Irasirigo, ḡua p̄érā Simón Pedro, irasū ãārīmakū y^h Jesús mañsūgū p̄arogue ūmawāgārimo. Igo ḡua p̄arogue ejago, ḡuare ãārīmo:

—Marī Op̄uya dāp^hare ãikōānerā ãārāma. īgūrē ëgūsā píaderore marī masībea, ãārīmo.

³ Igo irasū ãārīmakū pérā, y^h, Pedro merā ëgūsā Jesúya dāp^hare yáaderogue īārā waab^h. ⁴ Irogue waarrā, ḡua p̄érāgueta ūmawāgābh. Y^h gap^h Pedrore ūmatariwāgā, masāgobegue ejap̄urorib^h. ⁵ Irogue ejag^h, iri gobere muúbia īā sóob^h. Irasū īā sóog^h, Jesúya dāp^hare õmadea surí gasiri ditare īāb^h. Iri gobegue ñajābirib^h. ⁶ Mérōgā p̄ur^h Simón Pedro ejami. Irogue eja, iri gobegue ñajāa, īgūde Jesúya dāp^hare õmadea surí gasiri ditare īāmi. ⁷ ëgūya dipurure ëgūsā õmadea suríro gasirodere īāmi. Iri gasiro túpeasūb^h. Gaji surí gasiri merā peyabirib^h. ⁸ Pedro irasū ñajāmakū īāgū, y^hde iri gobegue ejap̄uroridi ñajāa, iri ditare īāgū, b̄aremub^h. ⁹ Ḡua, Jesúya dāp^hare masāgobegue marīmakū īākererā, Marīp̄uya werenírī gojadea pūgue Jesús boadigue masāgukumi, ãārīdeare pēmasībirib^h. Keoro waarokoa, ãārī gūñabirib^h. ¹⁰ Irire īā odorā, ḡuaya wiigue goedujáakðāb^h.

* **20:1** Judío masaka siñajārīn^h, sábado ãārā.

*Jesús María Magdalena rē deyoadea
(Mr 16.9-11)*

11 Maríá gapu maságobegueta dujáa, buro oreyupo. Oregota, iri gobegue muúbia ñā sóoyupo.

12 Irasū ñā sóogo, pērā Marípore wereboerārē boreri surí sāñarārē Jesúya dāpu peyaderogue ñgāsā doamakū ñāyupo. Sugu, ñgāya dipuru ãārīdero gapu, gajigu, ñgāya guburi ãārīdero gapu doañurā.

13 Ígāsā igore sērēñañurā:

—¿Nasirigo orego yári?

Igo Ígāsārē ãrīyupo:

—Yu Opuya dāpore ãikdānerā ãārāma. Ígārē Ígāsā píderore yu masibea, ãrīyupo.

14 Irire ãrī odo, gāmenugā ñāgō, Jesúre iro nímakū ñāyupo. Ígārē ñākerego: “Jesúta ãārīmi”, ãrī ñāmasibiri yupo.

15 Jesús igore ãrīyupu:

—¿Nasirigo orego yári? ¿Noãrē ãmarī?

Igo gapu: “Íl, i pooere koregu ãārīkumi”, ãrī gūñagō, Ígārē ãrīyupo:

—Mu ñgāya dāpore gajirogue ãiadi, yure wereka! ¿Noógue píari? Mu weremakū, Ígāya dāpore ñigō waagoráa.

16 Igo irasū ãrīmakū, Jesús igore ãrīyupu:

—María.

Ígā irasū ãrīmakū pégo, gāmenugā, hebreo ya merā Ígārē:

—Rabuni, ãrīyupo. “Rabuni”, ãrīrō, hebreo ya merā: “Buegu”, ãrīduaro yáa.

17 Jesús igore ãrīyupu:

—Yure pirika! Yu p̄rogue m̄riabea dapa. Gajirā yaarā p̄rogue waaka! Ígāsārē ãsū ãrī

wereka: “Jesús ãrãmi: ‘Yupu purogue waabu yáa. Ígū m̄usãdere m̄usãputa ãärími. Ígū yu Opu, irasū ãärímakū m̄usãdere m̄usā Oputa ãärími’, ãrãmi”, ãrïka Ígūsârë!

18 Ígū irasū ãärímakū pégo, María Magdalena gúa Jesús buerā purogue aari, gware igo marí Opure ïädeare, Ígū igore weredoreadeare weremo.

*Jesús Ígū buerärë deyoadea
(Mt 28.16-20; Mr 16.14-18; Lc 24.36-49)*

19 Irinu semana ãäríþurorinu† ñamigue gúa Jesús buerā ḡaya wiigue nerérā, judío masaka oparärë güirā, makäþurorire õärō biabu. Gúa irogue ãäríripoe Jesús gúa dekogue deyoa, gware õadoregu, ãsū ãrími:

—Musā õärō siñajärī merā ãärírikuka!

20 Irasū ãrī odo, Ígūya mojörírē, Ígūrē arupāma doka sarederore gware ïumi. Gua Ígūrē marí Opure ïärā, buro ushyabu. **21** Dupaturi Jesús gware ãrími doja:

—Óärō siñajärī merā ãärírikuka m̄usā! Yupu yure iriuderosúta yude m̄usärē iriuia, ãrími.

22 Irasū ãrī odo, gware puripeo, ãsū ãrími:

—Óágū deyomarígūrē bokatüríñeäka, m̄usärē iritamubure! **23** Musā masakare Ígūsā ñerō irideare kätimakū, Ígūsā ñerō irideare kätisüräkuma. Musā gajirärē Ígūsā ñerō irideare kätibirimakū, Ígūsā ñerō irideare kätisübirkuma, ãrími Jesús.

Tomás Jesúre masãdire ïädea

† **20:19** Semana ãäríþurorinu, domingo ãärā.

24 Jesús guare deyoamakū, Tomás Jesús buegu “Sudhadi” Ígūsā ãrīdi gua merā ããrībirimi. **25** Puru Ígū gua merā ããrīmakū, Ígūrē ãrību:

—Gua marī Opure ïābu.

Tomás gapu guare ãrīmi:

—Ígūya mojōrīgue Ígūsā pábiadea goberire ïābi, iri goberire yaa mojōsūrū merā puuñabi, irasū ããrīmakū Ígū arupāma dokare Ígūsā saredea gobere yaa mojō merā soesóñabi, Ígū masādea kerere neõ buremubirikoa.

26 Su semana Jesús guare deyoadero puru, gua Ígū buerā dupaturi wiigue nerēbh. Iripoere Tomás gua merā ããrīmí. Iri wii biadea wii ããrīkeremakū, Jesús ñajāa, gua dekogue deyoa, guare õādoregu, ãsū ãrīmi:

—Musā siñajārī merā õārō ããrīrikuka!

27 Irasū ãrī odo, Tomárē ãrīmi:

—Íaka yaa mojōrīrē! Mu mojōsūrū merā yaa mojōrīgue Ígūsā pábiadea goberire puuñaka! Mu mojō merā yu arupāma doka Ígūsā saredea gobere soesóñaka! Yu masādeare: “Diaye ããrībea”, ãrlībirikōõka! “Diaye ããrā”, ãrī buremuka!

28 Ígū irasū ãrīmakū, Tomás ãsū ãrīmi:

—Mu, yu Opu, yu buremugū ããrā.

29 Jesús Ígūrē ãrīmi:

—Mu yure ïāsīā: “Diayeta boadigue masādi ããrā”, ãrī buremua. Gajirā gapu yure ïābirikererā, yu boadigue masādeare buremurākuma. Irasirirā Ígūsā buro usuyari merā ããrīrākuma, ãrīmi.

I pūgue ããrīrīrē nasiriburo, ãrī gojadea

30 Jesús gua merā ããrīgū, wári gaji Marípū turari merā iri ïmurīrē irimi. Iri ããrīpereri Ígū irideare i

pūguere gojapeobiribū. **31** Irire gojapeobirikeregū, surāyeri Jesús irideare gojáa, īgū Marīpū iriudi Cristo āārīrīrē, īgū diayeta Marīpū magū āārīrīrē būremuburo, ārīgū. Irasū āārīmakū musā īgūrē būremurī merā okari opaburo, ārīgū, irasū ārī gojáa.

21

Jesús dupaturi īgū buerārē deyoadea

1 Purū Jesús Tiberias wāikuri ditaru turo dupaturi gūare īgū buerārē deyoami. Gūare deyoagū āsū irimi. **2** Gua irogue āārīrā īīsāku āārībū: Simón Pedro, Tomás “Sudhadi” īgūsā ārīdi, Natanael Galilea nikūma Caná wāikuri makāmu, gúa pērā Zebedeo pūrā, irasū āārīmakū gajirā pērā āārībū.

3 Gua irogue āārīripoe Simón Pedro ārīmi:

—Waaí wējēgū waagú yáa.

—Guate mu merā waaraara, ārībū.

Irasū ārī, buáa, doódiru merā waabū. Iri ñamirē waaí wējēboyotamuakōādibū. **4** Boyowāgāriripoe Jesús ditaru turo nímakū īābu. īgūrē īākererā, īāmasibirkubū. **5** Irasirigū gūare ārīmi:

—¿Waaí wējēārī?

—Neō wējēbirakubū, ārī yujubū.

6 Gua irasū ārīmakū pégu, Jesús ārīmi:

—Doódiru diaye gapu buidire meéyoka! Iro gapu waaí wējērākoa. īgū ārīrōsūta meéyomakū, wárā waaí ñajāma. Wárā waaí ñajāmakū, buidire doódirugue neō āisāturabiribū. **7** Irasū waamakū īāgū, yu Jesús mañsūgū Pedrore ārībū:

—İgūta marī Opū āārīmi.

Y_u iras_ū ãr̄imak_ū pég_u, Simón Pedro ïg_ūya wekama surírore túweadi, sãña, ditarugue meébia báwágāmi. ⁸ G_{ua} ïg_ū merāmarā ditaru t_urore cien metros yoaro payarā, buidire waaí wárā ñajādire guayaru merā t_uānumuab_u. ⁹ Majānugārā, peame niñi dita gose oyanírime weka waairé Jesúus mupǔnug_unerārē, pādere ïābu.

¹⁰ Jesúus g_uare ãr̄imi:

—Gajirā waaí, mérā musā wējérārē ãírika!

¹¹ Íg_ū iras_ū ãr̄imak_ū, Simón Pedro doódirugue ñajāa, buidire ïmiparogue t_uāmajāmi. Pagarā waaí ñajānerā ciento cincuenta y tres ãär̄imá. Wárā waaí ñajānerā ãär̄ikererā, buidire neō yeguebirima.

¹² Jesúus g_uare ãr̄imi:

—Baa yoberā aarika!

G_{ua} neō sug_uno ïg_ūrē: “¿Noāno ãär̄irī m_u?”, ãr̄i s_{er}ēñabirib_u. “Íg_ū marī Opata ãär̄imi”, ãr̄i masib_u.

¹³ Jesúus peame p_uro waa, pā, waairé ãi, g_uare gueremi.

¹⁴ Jesúus boadigue masâdero pur_u, pea g_uare deyoasiami. Irasirig_u ditaru t_urogue deyoag_u, urea g_uare ïg_ū buerārē deyoag_u irimi.

Jesúus Pedro merā werenídea

¹⁵ G_{ua} baadero p_uru, Jesúus Simón Pedrore s_{er}ēñami:

—Simón, Jonás mag_u, ¿m_u ïlsā nemorō yure maírī?

Pedro ïg_ūrē ãr̄imi:

—Y_u Op_u, m_urē maña. M_u irire masiā.

Jesúus ãr̄imi:

—Irasirigu ovejare koregu oveja majírārē ñārō korerosūta yure bñremurārē majírā irirosū ñārīrārē ñārō koreka!

¹⁶ Irasū ñārī odo, dupaturi Simón Pedrore sérēñami doja:

—Simón, Jonás magü, ¿yure mañí mü?

—Yü Opü, mürē maña. Mu irire masña, ñārīmi.

Jesús ñārīmi doja:

—Ovejare koregu ovejare ñārō korerosūta yure bñremurārē ñārō koreka! ñārīmi.

¹⁷ Irasū ñārī odo, dupaturi Simón Pedrore sérēñami:

—Simón, Jonás magü, ¿diayeta yure mañí mü?

Urea ñgürē irasū sérēñamakü pégu, Simón Pedro buro bujawereri merā ñārīmí. ñgürē ñārīmi:

—Yü Opü, mu ñārīpereri masña. Mürē yü mañírīrē masña.

Irasirigu Jesús ñgürē ñārīmi:

—Ovejare koregu ovejare ñārō kererosūta yure bñremurārē ñārō koreka! ¹⁸ Diayeta mürē werea. Mu maamu ñārígú suríre sañá, mu gäámerō noó waaduaro waauanabü. Purü buguro ñārígü, muya mojörīrē soemugukoa. Gajigu mürē suríre ságukumi. Mu waaduaberogue mürē ñiwágágukumi.

¹⁹ Jesús, Simón Pedro ñgü boaburi merā masakare Marípü turagu, ñágü ñārīrīrē masimakü iriburire irasū ñārī weremi. Irire were odo, Jesús ñgürē ñārīmi:

—Yure tuyaka!

Jesús Juñrē ñgü mañgürē weredea

20 Pedro gāmenugā, yu īgāsārē tuyawāgāmakā īāmi. Yū, Jesús maīgū, iro dupiyuro Jesús p̄ero baa doanígū īgūrē: “Yu Opū, ¿noā mārē wējēd̄arāguere mārē īmubu aārīkuri?” aārī sērēñadi aārībá. **21** Pedro yure īāgū, Jesúre sērēñami:

—Yu Opū, ¿naásū waarokuri īgūrē?

22 Jesús īgūrē aārīmi:

—Yu i ûm̄guere dupaturi aariripoeta īgū okamakā yu irid̄arire, o irid̄abirire m̄uya meta aārā. Irire gūñarikabirikōāka! Yure tuyaka!

23 Jesús irasū aārīkerere pérā, gajirā īgūrē būremurā: “Juan boabirikumi”, aārī gāme werecirima. Jesús: “Juan boabirikumi”, aārīdi meta aārīmí. “Yu i ûm̄guere dupaturi aariripoeta īgū okamakā yu irid̄arire, o irid̄abirire m̄uya meta aārā”, aārīdi aārīmí.

24 Yu Jesús buegū, yu īādeare i pūrē gojáa. Irasirirā m̄usā yu gojarire: “Diayeta aārā”, aārī masīa.

25 Jesús wári gaji irimi. Iri aārīpererire yu gojapeomakā, wári pūrī aārībukoa. Yu péñamakā, masaka iri pūrīrē i ûm̄guere duripid̄amakā, ut̄uriakōābukoa.

Iropata aārā.

Juan

cv

Marípuya Kerere Wereri Turi New Testament in Siriano

copyright © 2009 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Siriano

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2009, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Siriano

© 2009, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-08-06

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files
dated 29 Jan 2022
1a0774e8-d152-5929-891b-95e0d2238786